

Mitropolit Antonije Blum

NAUČIMO SE MOLITVI

REČ O OVOJ KNJIZI

ŽIVOT I MOLITVA SU JEDNO

SVE JE U NAŠOJ VERNOSTI BOGU

POTRUDIMO SE DA SE MOLIMO BOGU U ISTINI

"GDE SI, GOSPODE, POKAŽI MI SE, NE MOGU DA ŽIVIM BEZ SMISLA I CILJA!"

TRAGAJMO ZA NEVIDLJIVIM IZA ONOGA ŠTO JE VIDLJIVO

BUDIMO UVEK DO KRAJA ISKRENI U MOLITVI

POGRUŽAVAJMO SE U MOLITVENO ISKUSTVO SVETIH

POMOLIMO SE SVETIMA DA NAM POMOGNU DA RAZUMEMO MOLITVE

IMAJMO HRABROSTI DA U MOLITVI PRIZNAMO BOGU KOLIKO NEDOSTOJNIM
ŽIVOTOM SVAKODNEVNO ŽIVIMO

ISUSOVA MOLITVA: "GOSPODE, ISUSE HRISTE, SINE BOŽIJI..."

ISUSOVA MOLITVA: "POMILUJ ME, GREŠNOG!"

MOLITVA JE SUSRET SA BOGOM ŽIVIM

MOLITVA I VREME

KAKO DA BUDEMO HRIŠĆANI KADA SMO DALEKO OD HRAMA

PRAŠTANJEM OBNAVLJATI BOŽIJI LIK U BLIŽNIMA

NEMOJMO SE SAMO ZVATI HRIŠĆANIMA, VEĆ BUDIMO HRIŠĆANI

"GOSPODE, BLAGOSLOVI ME ZA SVAKI NOVI DAN, I TAJ DAN BLAGOSLOVI ZA
MENE!"

SVAKO VEČE, PRED SAN, STANI PRED BOGA I SVOJU SAVEST

"GOSPODE, BLAGOSLOVI ME ZA OVU NOĆ"

NISMO MI TI, VEĆ JE BOG TAJ KOJI IMA INICIJATIVU U NAŠOJ MOLITVI

U MOLITVI BUDI ISKREN DO KRAJA

MOLITVA GOSPODNJA - PUT ISTINE KOJI VODI U ŽIVOT VEČNI

OČE NAŠ - PUT OD ZEMLJE DO NEBA, OD PROPASTI DO SPASENJA

RAZGOVARAJ SA GOSPODOM, RADOSNO I POVERLJIVO KAO SA PRIJATELJEM

REČ O OVOJ KNJIZI

[sadržaj](#)

Poučne besede o molitvi mitropolita suroškog Antonija (Bluma), razume se, ne predstavljaju "sistematski kurs o molitvi", jer je tako nešto nemoguće. One su, pre svega tu, da bi pomogle čitaocu koji želi da pristupi molitvenom životu da izbegne zamke lažne mistike i spoljašnje obrednosti, i da ga nauče trezvenoj smislenosti molitve i molitvenog života, odgovornoj iskrenosti i hrabrom traženju sopstvene dubine gde je jedino moguće sresti se sa Bogom Živim. Ove besede se štampaju na osnovu audio-zapisa te zbog toga čuvaju sve osobenosti ličnog i živog govora upućenog neposredno slušaocima.

ŽIVOT I MOLITVA SU JEDNO

[sadržaj](#)

Život i molitva su potpuno neodvojivi. Život bez molitve je život kojem nedostaje njegova najvažnija dimenzija. To je život "površni", bez dubine, život u dve dimenzije prostora i vremena. To je život koji se zadovoljava vidljivim, koji se zadovoljava našim bližnjim, ali bližnjim kao pojavom u fizičkom smislu, bližnjim u kojem ne otkrivamo svu neizmernost i večnost njegove sudbine. Značaj molitve je u tome da se samim životom otkrije i utvrdi činjenica da sve ima dimenziju večnosti i da sve ima meru beskonačnosti. Svet u kojem živimo nije bezbožni svet. Mi ga sami činimo profanim, ali je on u svojoj suštini izašao iz ruku Božijih, njega Bog voli. Njegova cena u Božjim očima je život i smrt Njegovog Jedinorodnog Sina i molitva svedoči da mi to znamo, da znamo da su svaki čovek i svaka stvar oko nas uzvišeni u očima Božjim: da ih On voli i da nam oni time postaju dragoceni. Ne moliti se znači ostavljati Boga izvan granica svega što postoji, i ne samo Njega, nego i sve ono što On znači za svet koji je stvorio, za ovaj svet u kojem živimo. Često nam se čini da je teško uskladiti život i molitvu. To je zabluda, potpuna zabluda. Ona proističe iz naše pogrešne predstave i o životu i o molitvi. Smatramo da se život sastoji u tome da stalno budemo u nekom poslu, a molitva u tome da se negde osamimo i zaboravimo na sve i na bližnjeg i na situaciju u kojoj se kao ljudi nalazimo. A to nije tačno. To je kleveta i na život i na samu molitvu.

Da bi se naučio molitvi čovek pre svega treba da se nauči da bude solidaran sa čitavom ljudskom realnošću, sa čitavom realnošću čovekove sudbine i sudbine celog sveta i da je do kraja preuzme na sebe. U ovome je suština čina koji je Bog ostvario u Ovploćenju. U tome je sva punota onoga što nazivamo zastupništvo. Obično molitvu shvatamo kao učtivo podsećanje Boga na ono što je On zaboravio da učini. U stvarnosti, pak, ona se sastoji u tome da se načini korak koji će nas staviti u sam centar tragične situacije, korak koji će biti sličan koraku Hrista Koji je jednom zauvek postao čovek. Moramo načiniti korak koji će nas staviti u centar situacije iz koje više nikuda nećemo moći da izađemo. Hrišćanska, Hristova solidarnost je istovremeno usmerena ka dva suprotstavljena pola: ovaploćeni Hristos, istiniti Čovek i istiniti Bog je do kraja solidaran sa čovekom kada se čovek u svom grehu obraća Bogu i do kraja je solidaran sa Bogom kada se On obraća čoveku. Ova dvostruka solidarnost čini da smo u izvesnom smislu tuđi obema taborima, a istovremeno jedinstveni sa oba tabora. U ovome je suština situacije u kojoj se Hrišćanin nalazi.

Reći ćete: "Pa šta da se radi?" Dakle, molitva se rađa iz dva izvora: ili je to naša ushićena zadivljenost Bogom i delima Božjim: našim bližnjim i svetom koji nas okružuje bez obzira na sve njegove senke, ili je to osećanje naše, a naročito tuđe tragičnosti.

Berđajev je rekao: "Kada sam ja gladan to je fizička pojava; ako je gladan moj sused to je moralna pojava." Upravo ovaj tragizam je u svakom trenutku pred nama: moj sused je uvek gladan; on nije uvek gladan hleba, ponekadje to glad za ljudskim gestom i nežnim pogledom. Upravo ovde počinje molitva - u ovoj saosećajnosti za predivno i tragično. Dok postoji ova saosećajnost sve je lako: lako nam je da se molimo u ushićenju i lako nam je da se molimo kad nas obuzima osećaj tragičnosti.

Da, a u drugo vreme? I u svako drugo vreme molitva i život moraju biti jedno. Nemam vremena da mnogo govorim o tome, ali evo šta bih jednostavno hteo da kažem: ustanite ujutru, stanite pred Boga i recite: Gospode, blagoslovi me i blagoslovi ovaj dan koji počinje," a zatim se odnosite prema čitavom tom danu kao prema daru Božijem i smatrajte sebe za Božijeg izaslanika u onom nepoznatom što dan koji počinje i šta jeste. Ovo znači nešto veoma teško: zapravo, da bez obzira na to šta da se desi tog dana - ništa nije tuđe volji Božijoj, sve je, bez izuzetka, po volji Njegovoj: okolnosti u koje je Bog poželeo da nas stavi da bismo mi bili Njegovo prisustvo, Njegova ljubav, Njegova samilost, Njegov stvaralački um, Njegova hrabrost... I, osim toga, svaki put kad se sretnete sa ovom ili onom situacijom vi ste onaj koga je Bog tu stavio da posluži kao Hrišćanin, da bude delić Tela Hristovog i delovanje Božije. Ukoliko tako budete postupali lako ćete se okretati ka Bogu i govoriti: "Gospode, prosveti moj um, učvrsti i usmeri moju volju, daj mi srce plameno, pomози mi!" U drugim trenucima moći ćete da kažete: "Gospode, hvala!" I ukoliko ste razumni i umete da se zahvalite izbeći ćete glupost koja se zove taština ili gordost i čija je suština u tome da umišljamo da smo učinili nešto što smo mogli i da ne činimo. To je učinio Bog. Bog nam je poslao predivan dar dajući nam da to učinimo. A kada uveče ponovo stanete pred Boga i brzo u sećanju analizirate protekli dan moći ćete da veličate Boga, da Ga slavite, da Mu zahvaljujete, da plaćete zbog drugih i da plaćete zbog sebe. Ako na taj način počnete da sjedinjujete svoj život i molitvu među njima neće biti nikakvog nesklada i život će postati hrana koja će u svakom trenutku podsticati plamen koji će se sve više rasplamsavati i postajati sve sjajniji, i koji će vas same postepeno preobraziti u onu ognjenu kupinu o kojoj govori Sveto Pismo.

SVE JE U NAŠOJ VERNOSTI BOGU

[sadržaj](#)

U čemu je razlika između našeg odnosa prema veri i životu i odnosa ljudi koji su napustili Hrišćanstvo i prešli u drugu veru? Kod tih ljudi me ne zapanjuje samo to kolika je njihova ubeđenost u novo veroučenje i njegove intelektualne i emocionalne posledice, već i to sa kakvom ozbiljnošću se oni trude da žive u skladu sa svojom novom verom, Naročito me zapanjuje ozbiljnost i brižljiva strogost u ponašanju ljudi koji su postali muslimani, indusi ili budisti. Hoću da kažem da se oni trude da pravila svoje vere poštuju mnogo strožije nego što to čini većina Hrišćana.

Među Hrišćanima vlada mišljenje i to mišljenje je opravdano - da u uzajamnim odnosima, bilo između Boga i čoveka, bilo među ljudima, jedan od najvažnijih elemenata jesu prirodnost i iskrenost. Međutim, iskrenosti i prirodnosti nema uvek dovoljno da bi naš život bio dinamičan i celovit. Na primer, molitva bi trebalo da bude prirodni poriv naše duše, no iskustvo pokazuje da čoveka povremeno obuzima želja da se moli, a ipak molimo se neredovno. S vremena na vreme osećamo potrebu da učinimo dobro delo, a ipak ga ne učinimo. Jedna od stvari koje nam najviše nedostaju jesu usklađenost našeg prirodnog poriva za dobrom, pravdoljubivosti i verodostojnosti, sajedne strane, i s druge strane, discipline koja bi nas vaspitala da budemo verni sopstvenoj pravdoljubivosti i učinila nas sposobnima da čuvamo svoju verodostojnost uvek ili barem gotovo uvek. Kad je reč, pre svega, o molitvi, naravno da Bogu ne pričinjava nikakvu radost kada je mi ispunjavamo mehanički, iz straha pred Njim ili u nadi da će nas zauzvrat za naše napore On, na ovaj ili onaj način, "nagraditi". Odnosi ljubavi ne mogu biti odnosi roba ili najamnika. Ali, uz sve to postojanost u naporima se dostiže samo disciplinom. Sveti apostol Pavle potpuno jasno ukazuje na to kad govori da naše vežbanje u duhovnom životu mora da bude isto onako bespoštedno kao i treniranje atleta koji želi da pobedi. Isto se može reći i za naučnika ili za bilo kog čoveka koji je predano usmeren ka svom cilju: potreban je neumoran, surov i samopožrtvovan podvig. A koliko ga ima u nama?

Upravo zato da ovaj podvig ne bi slabio moramo imati neki podsticaj: žeđ, tugu, radost ili bol, a ne samo razumsku odluku i nikako ne samo napor volje, zato što se naporom volje stvari mogu obavljati samo mehanički, ali takav napor ne može uvek da probudi srce i čitavo naše biće.

Šta to onda može da stvori takav prirodni poriv koji bi nas poveo ka Bogu i razvio se u disciplinovan i stvaralački životni princip? Sećate se da Duha Svetog zovemo - "Utešitelj". To znači da On daje utehu, to znači da On daje snagu i da, takođe, daje i radost. Dakle, šta možemo da odgovorimo ako se upitamo da li žudimo za tim da nas Duh Sveti učvrsti i uteši i da nam udahne snagu? Kada smo, ljudski govoreći, u teškoj situaciji ili u neobjašnjivoj teskobi mi tražimo podršku, a ponekad kad smo teško ranjeni tražimo utehu. Međutim, ni tada svoje molitve ne upućujemo zaista Bogu zbog toga što ne doživljavamo dubinski svoju udaljenost od Njega. Ne doživljavamo bolno svoju razdvojenost od Njega. Ne osećamo se izgubljeno kao dete koje je zalutalo u masi ljudi, ne plaćemo od tuge što Bog nije s nama u svakom trenutku kao što patimo kada smo odvojeni od ljudi koje vatreno volimo. Zbog njihovog odsustva patimo, nedostaje nam

njihov glas, želimo da vidimo njihova lica, da sa njima podelimo svoje misli i osećanja, toliko želimo da im sve ispričamo.

Da li se tako odnosimo prema Bogu i prema Hristu? Osećamo li, a to je jednostavno objektivna činjenica, da smo izgubili zajednicu sa Njim, da iako je On nevidljivo ovde, mi Njegovo prisustvo ne osećamo? Živa zajednica sa Bogom se ostvaruje u retkim i blaženim trenucima, ali Ga po pra-vilu ne osećamo. Dakle, osećamo li se izgubljenima bez Njega? Žudimo li da što pre ponovo uspostavimo odnose kada su oni narušeni ili da Ga ponovo pronađemo? Kad bi bilo tako mogli bismo da se obratimo Svetom Duhu i da kažemo:

"Dođi! Tako sam osiromašen bez opštenja sa Živim Bogom!.." Ali, mi Ga ne zovemo... Možda je to, reći ćemo i ovo, zbog toga što je nemoguće ne biti svestan ove odvojenosti, ali, osećamo li, zaista, da je - ako Njega nema - sve izgubilo lepotu i sjaj, da je sve postalo tamno i beživotno? Slično kao što se osećamo u odnosima sa ljudima - da ne možemo da se radujemo ako ona osoba koju volimo nije sa nama. I ne trudimo li se da bilo čime ispunimo um i srce da bismo skrenuli misli, zaboravili na gubitak i zaboravili na prazninu?

Evo odakle sve počinje - moramo sebi da postavimo pitanje da li nam Bog nedostaje ili nam je dovoljno što On postoji i što možemo da Mu se obratimo kada nam je On potreban da bi ispunio naše zahteve i da Ga iskoristimo kada nam nedostaju sopstvena snaga i sposobnost. Ako ne tugujemo za Bogom, izgubili smo osnovni podsticaj da Ga zovemo, i zovemo, i zovemo: "Dođi, Gospode Isuse, dođi brzo!" - kao što se Crkva i Duh Sveti obraćaju Hristu na kraju Knjige Otkrivenja.

Drugo iskustvo, suprotno ovome, a koje takođe može da nas podstakne na molitvu jeste osećanje Božijeg prisustva: On je blizu, ja sam sa Njim. Sve što mogu jeste da se poklonim, da se priljubim uz Njega u dubokom tihovanju, ili, pak, da razgovaram sa Njim kao što Stari Zavet govori o Mojsiju: kao što govori prijatelj sa prijateljem (v. II Mojs. 33, 11). To su dve krajnosti: osećanje napuštenosti i neutešne tuge zbog toga što do Njega ne možemo da dopremo svojim srcem ili, pak, neopisivo ushićenje zbog toga što je Bog ovde i možemo da pripadnemo k zemlji i da Mu se poklonimo.

Iz ova dva izvora u nama može prirodno da se rodi molitva Bogu. Međutim, i tada je ovom prirodnom porivu potrebna podrška u vidu navike i discipline. Svi znamo kako nam se lako rasejavaju misli, kako se lako zamaramo kad radimo, čak, i ono što volimo da radimo. Postojanost, sta-bilnost, upornost i pouzdanost - sve ovo označavaju isto: sposobnost da se ono što je započeto ne ostavi nego da se nastavi, čak, i kada prirodni poriv slabi.

O ljudskoj duši i njenom odnosu prema Bogu Sv. Teofan Zatvornik govori da moramo biti kao pravilno zategnuta struna: ako je struna preterano nategnuta može pući na dodir, ako je nedovoljno nategnuta neće dati potreban zvuk. Ovo "štimovanje" samih sebe znači isto ono što je apostol Pavle govorio o atletskom treningu koji učvršćuje naše mišiće, daje nam elastičnost, usmerava nas ka cilju i raz-vija naše fizičke sposobnosti.

Ljudi često ustuknu pred rečju "disciplina". Međutim, disciplina nije potčinjavanje, nije pokornost i nije stanje u kojem je volja jednog čoveka slomljena jačom voljom drugog. Disciplina je stanje učenika, sledbenika, onoga koje našao učitelja i prihvatio ga za svog

učitelja, ko ne samo da je raspoložen, već žudi da svim svojim bićem, svim umom i svim srcem oseti svaku reč, da upije zvuk glasa, da se zagleda u izraz lica, da preko vidljivog ulovi nevidljivo - ono iskustvo koje se nalazi van granica reči i to ponekad vrlo jednostavnih reči, ili saveta koji može da zbuni, i da uhvati i prepozna ljubav iza koprene uzdržanosti, a ponekad, čak, i surovosti i strogosti. Disciplina je duhovno vežbanje koje će nas učiniti sposobnima da nastavimo težak pohod upravo u onom pravcu u kojem prirodno stremljenje naše srce.

U pogledu molitve ovo označava vežbanje uma, koje će ga učiniti sposobnim za neodstupnu pažnju i obuku srca koja će u njemu vaspitati odanost, ali ovo - zato što srce i um u velikoj meri zavise od odlučnosti volje i stanja tela - takođe označava i vaspitanje volje i vežbanje tela.

Koliko se često - i ne samo u vezi sa molitvom - u nama rađa želja da nešto učinimo: misao je došla, srce se napreže, ali mi nismo navikli da primoravamo sebe na delanje. A ako nešto i počnemo da radimo odmah počnemo da uzdišemo i ubrzo više ništa ne možemo da učinimo.

U "Dnevniku" oca Aleksandra Jelčaninova (ne sećam se da li u objavljenom delu ili u rukopisu) najednom mestu se kaže da ne smemo da dopustimo da prođe ni sekunda između dobre misli i njenog ostvarenja, jer će se inače odmah potkrasti pomisao: A da li je to ispravno? Da li je to, zaista, potrebno? Da li možda da to učinim kasnije? Da neće to učiniti neko drugi? - I stvar ostaje neobavljena. Odlučnost za delanje mora biti brza kako čovek ne bi sebi dozvolio da izvrda i da je ne izvrši. Međutim, pritom treba da postoji i navika koja će nam pomoći da započetu stvar ostvarimo sa upornošću.

Jedan od problema u vezi sa molitvom jeste rasejanost. Bez obzira na to da li je molitva nastala iz osećanja napuštenosti - osećanja odsutnosti Boga, ili, pak, zbog toga što smo se odazvali na osećanje Njegove prisutnosti, zbog naše navike da reagujemo samo na ono što je vidljivo, ne-vidljivo Božije prisustvo postepeno kao da blede, postaje neuhvatljivo i molitva se rasplinjuje.

Dakle, da bismo se borili protiv toga duhovni nastavnici nas iz veka u vek uče da vaspitavamo u sebi pažnju i sabranost. Uzmite kratku molitvu od svega nekoliko reči koje ćete moći da zadržite u krhkim okvirima svoje pažnje i izgovorite ih. Saberite svu svoju pažnju, primoravajući sebe da se na te reči odazovete svim srcem, zato što su se one prvobitno rodile iz vašeg ličnog poriva srca.

Moj duhovnik me je učio da ovako ispunjavam večernje i jutarnje molitveno pravilo: "Stani pred Boga, zatvori oči znajući da je On nevidljivo tu i da ti nikakva vidljiva pomagala neće pomoći, nego će ti, naprotiv, rasejavati pažnju Stoj neko vreme ćutke u Njegovom prisustvu budući svestan Njegove veličine isto kao i Njegove ljubavi, zatim se prekrsti sa punom pažnjom, ispovedajući svoju veru krsnim znamenjem, (usput da napomenem da se pravoslavno krsti tako što se skupe prva tri prsta za ispovedanje naše vere u Svetu Trojicu, a prema dlanu se skupe druga dva prsta kao znak Hristove Božanske i čovečanske prirode)."

Dakle, prekrsti se - i stoj mirno neko vreme. Zatim izgovori jednu rečenicu molitve, lagano i sabrano, ne trudeći se da u sebi probudiš bilo kakve emocije, ali sa svom ubeđenošću i odazivajući se srcem na reči koje izgovaraš:

"Blagosloven Bog naš..." Zatim ponovo postoj neko vreme mirno, potom se ponovo pokloni do zemlje, izgovarajući iste ove reči, ustani, i ponovo izgovori ove reči. I tako - sve jutarnje i večernje molitve. Zato što je cilj molitve da zapamtimo ove reči tako dobro da one prožmu čitavo naše biće i da ih izgovaramo sa svom istinom za koju smo sposobni. Reći ćete da će, ako se tako budemo molili, jutarnje i večernje pravilo postati beskonačno dugi. Beskonačno ne, ali dugi - da! Međutim, tu se može poslušati savet Sv. Teofana Zatvornika. On kaže: Ako ti je vreme ograničeno, izdvoj određeno vreme za molitvu. Navij budilnik i moli se ne razmišljajući o vremenu, ne brinući se ni za šta osim da reči molitve izgovaraš sa svim trepetom, sa svim strahopoštovanjem i sa svom ubeđenošću za koje si sposoban. I bez obzira na to koliko si molitava pročitao dok ne zazvoni budilnik, smatraj da si ispunio jutarnje ili večernje pravilo, zato što je jedino važno da reči molitve, misao koja se u njima sadrži i osećanje koje ona izaziva dođu do samih dubina naše svesti. Vrlo je važno da naučimo svoj um da bude potpuno postojan i sabran.

Međutim, on ne može biti ni postojan ni sabran ukoliko se mi trudimo da Božanstveno prisustvo uhvatimo van nas samih. I ovde je, čini mi se, takođe važno da ne govorimo Bogu neistinite reči, ne samo one koje ne izražavaju naše osećanje ili naše iskustvo, nego i takve reči za koje ne možemo da poverujemo da su one - istina. Neki duhovni pisci savetuju da se ove reči izgovore, a da zatim čovek malo zastane i kaže Bogu: "Gospode, izgovarao sam reči koje me prevazilaze; one su, naravno, istinite zato što izražavaju iskustvo ljudi koji su veći od mene, ali ja ne mogu da ih prihvatim kao svoje. Oprosti mi moju ravnodušnost i moje slepilo i pomози mi da ih shvatim..." A ako znamo koji Sveti je iskovao reči ove ili one molitve možemo da mu se obratimo i da mu kažemo: "Govorio sam tvojim rečima, one izražavaju tvoje iskustvo Boga i samoga sebe, koje daleko prevazilazi moje iskustvo. Pomoli se za mene! Ako možeš prosvetli moj um. Primi ovu moju molitvu i prinesi je Bogu..." I ako se budemo tako molili, ne brinući se da li smo pročitali sve predviđene molitve, verovatno će se ispostaviti da smo pročitali svega nekoliko redova. Međutim, odjednom ćemo otkriti da smo se, istinski se zadubivši tako u jednu molitvu za drugom, slili sa njima, da su one postale naša istina... To takođe pretpostavlja da ako smo pročitali mali deo pravila sledećeg dana počnemo od mesta na kojem smo se juče zaustavili. I tako ćemo, dan za danom ili mesec za mesecom, to uopšte nije važno, preći čitavo molitveno pravilo. Glavno je da se čoveku reči molitve urežu u svest, da se one urežu u srce, da čovek nauči da se izbori sa fizičkom i opštom nepostojanošću kako bi na kraju mogao da stoji pred Bogom satima ne primećujući vreme.

Kod Sv. Jovana Lestvičnika ima predivnih reči. On kaže:

"Ako ti je pažnja odlutala sa reči molitve vrati je na onu tačku u kojoj si izgubio molitvu i ponovi te reči. Ponavljaj ih dok ne budeš mogao da ih izgovoriš iz sveg uma i srca." I on kaže, a i ja mislim da ovo treba zapamtiti, da rasejanost može biti izazvana nedostatkom navike, ali ona može biti i spoljašnje iskušenje. "Međutim," kaže on, "ukoliko pokažemo istrajnost čak će nas i iskušenje naučiti da se molimo usrdnije." Ovo je jedan od načina na koji možemo da saberemo svoj um i srce i volju i da ih ponovo sjedinimo sa našim fizičkim bićem tako da, ne samo neki deo nas samih nego i

čitavo naše biće stoji pred Bogom i klanja Mu se - kao što apostol Pavle kaže, da bismo proslavljali Boga i u našim dušama i u našim telima.

Dalje, odanost koju Hristos očekuje od nas kao od Svojih učenika, postojanost u našem delanju i vernost zapovestima koje nam je On dao nije zakonska vernost i nije bojazan da će nam biti suđeno zbog narušavanja zapovesti ili njihovog neizvršenja. Ali, ako Njegove zapovesti ne postanu naša druga priroda, ako one postepeno ne istisnu našu palu prirodu i ne postanu naša nova priroda nikada nećemo moći da sadejstvujemo Božijoj volji unutar nas samih. Drugim rečima, da se toliko slijemo sa Božijom voljom, Božijim mislima, Božijim srcem, da postanemo jedinstveni sa Bogom u Hristu. To je u izvesnom smislu jednostavan način da čovek nauči da se moli i živi sa verom, predano i postojano. Ostalo je Božije delo. I u ovome se i sastoji naša nada.

Naša nada nije u tome da možemo tako da se izdresiramo da dostignemo nemoguće: opštenje sa Bogom i jedinstvo sa Njim. Nije dovoljno samo naštimovati muzički instrument, potrebna je još i ruka koja bi na njemu svirala. A ta ruka je Ruka Božija. Naš posao je da naštimujemo muzički instrument onoliko savršeno koliko god možemo. I tada će se izvršiti u nama reč koju je predao apostol Pavle: Dovoljna ti je blagodat Moja, sila se Moja pokazuje i deluje u nemoći tvojoj. Ne u opuštenosti, ne u malodušnosti, ne u lenjosti ili bezbrižnosti, nego u takvoj elastičnosti naše ljudske prirode koja može biti ispunjena silom Božijom.

Dakle, ljudi koje se pridržavaju nehrišćanske vere idu putem koji su im ukazali njihovi učitelji i nastavnici. Mi smo, pak, od Hrišćanstva načinili zbornik moralnih zakona koje potom stalno narušavamo. I kada dolazi do pokajanja kajemo se na tom nivou. Ali, Bog nas ne očekuje na tom nivou i ne možemo tu da očekujemo susret sa Njim. U odnosima ljubavi čitava stvar je u vernosti, u jedinstvu uma i srca, a ne u izvršavanju ili neizvršavanju.

Zamislimo se nad ovim. Mi od Boga sve očekujemo, a dajemo li Mu mogućnost da za nas stvarno nešto učini? Da li smo mi onaj muzički instrument na kojem bi On, upravo radi nas samih, mogao da svira melodiju? Razmislimo o ovome i prinesimo mu svoje pokajanje i svoju nadu. Pokajati se ne znači oplakivati prošlost. Pokajati se znači prenuti se iz duhovnog dremeža. Pokajati se znači okrenuti se licem prema Bogu, pogledati Ga u lice, slušati pažljivo Njegove reči, uspostaviti ponovo odnose ljubavi i uzajamne vernosti. Pokajanje je zadatak za budućnost, a ne samo pogled u prošlost. Evo zbog čega, zamislivši se nad prošlošću i sadašnjošću, možemo da se okrenemo prema Bogu i kažemo:

"Blagoslovi me da danas ponovo započnem svoj život!.." Ali "danas" zavisi od nas. Blagoslov je od Boga, a odlučnost i spremnost moraju biti naši.

POTRUDIMO SE DA SE MOLIMO BOGU U ISTINI

[sadržaj](#)

U svojoj prvoj današnjoj besedi želim da postavim dva pitanja: Zašto se vernik moli i da li je molitva dostupna čoveku koje još ne veruje u Boga?

Međutim, možda bi, pre svega, makar približno, trebalo reći šta je to molitva. Molitva je vapaj duše, molitva je reč koja se otkida iz srca. Postaviti pitanje zbog čega se čovek moli za vernika je podjednako neshvatljivo kao kad bi se reklo: zašto ovaj zaljubljeni čovek govori voljenoj o svojoj ljubavi? Zbog čega dete plače, obraćajući se majci kad mu je nešto potrebno? Zato što ono zna da će se ona odazvati na njegovo dozivanje, zato što će na njegove reči ljubavi uzvratiti radošću i uzajamnom ljubavlju.

Ponekad se vernik moli zbog toga što ga je obuzelo živo i duboko osećanje Božije blizine i Njegovog prisustva. Ovo može da se dogodi u crkvi, može da se desi kod kuće, ili u polju, ili u šumi - čovek odjednom oseti da je Bog blizu, srce mu je puno umiljenja i ispunjeno trepetom. I eto, čovek se sa molitvom, bilo zahvalnosti, ili radosti, ili naprosto trepeta, obraća Bogu. Car David u jednom svom psalmu kliče: "Gospode! Radosti moja!". Eto to je prava molitva. Ponekad U čoveku kojije to doživeo ostaje osećanje: "O, kada bi ovo potrajalo!" I obuzima ga čežnja za Bogom. Čini mu se da se sada Bog nekako udaljio ili da se on sam udaljio od Boga. Naravno da nije tako. Bog nam je beskonačno i stalno blizu... I čovek počinje da traži Boga kao što ponekad u tami pipamo oko sebe tražeći neki predmet. Čovek ne traži Boga negde na nebu, on traži Boga duboko u sebi, trudi se da molitveno i sa strahopoštovanjem utone u sopstvene dubine da bi ponovo stao pred Lice Božije.

Ovo iskustvo je slično iskustvu čoveka koji još nije vernik, ali koji traži. Osnivač Studentskog hrišćanskog pokreta u Rusiji, baron Nikolaj je, naslušavši se o Bogu od svojih vršnjaka i drugova, osetio želju da sazna da li Bog postoji ili ne. I ova žudnja da se uveri podstakla ga je da jednom u šumi uzvikne: "Gospode! Ako postojiš, javi se!..." I tada ga je obuzelo neko duboko osećanje i on je postao verujući.

GDE SI, GOSPODE, POKAŽI MI SE, NE MOGU DA ŽIVIM BEZ SMISLA I CILJA!"

[sadržaj](#)

Pristupajući sada drugoj besedi o molitvi želeo bih da postavim pitanje: na koji način u čoveku koji ne veruje u Boga može da se rasplamsa želja da traži ono o čemu on kao neverujući nema pojma? Nije dovoljno što su oko njega vernici koje on, možda i poštuje, čiji um ceni, čija mu se ubeđenja mu se čine vrednima pažnje. Da bi se molio on mora i sam nešto da doživi. Tako se dešava da čovek razmišljajući o sebi saznaje odjednom dve protivrečne stvari. Sa jedne strane, gledajući sebe u ovom beskonačno velikom, ogromnom, pokatkad strašnom i opasnom svetu on ne može da se ne oseti kao zrnce peska, kao majušno zrnce koje mogu da satru sila i moć ovog sveta.

A sa druge strane, okrenuvši se prema sebi samom, zamislivši se nad sobom, čovek odjednom dolazi do saznanja da je, u izvesnom smislu, neuporedivo veći od onog velikog sveta u kojem on izgleda kao tako malo, sićušno i krhko zrnce. Čitav svet koji je oko njega nalazi se u ropstvu dveju dimenzija: vremena i prostora, a čovek u sebi oseća neku treću dimenziju - u njemu postoji dubina koje nema nigde i ni u čemu. Ako zamislimo zemaljsku kuglu i zamislimo da proničemo u nju sa bilo koje njene strane, da se udubljujemo u nju i da poniremo u samu njenu dubinu, u jednom trenutku ćemo dostići njen centar, i to je granica njene dubine. Ukoliko se budemo dalje kretali izaći ćemo ponovo iz zemaljske kugle i ponovo ćemo se naći na površini. Sve materijalno ima debljinu, ali nema onu dubinu koja postoji u čoveku, zato što je ova dubina nematerijalna.

Dakle, u čoveku postoji glad za saznavanjem, žudnja za ljubavlju i divljenje pred lepotom, i ma koliko čovek da saznaje njegove saznavne moći se samo još više i više šire. Ma koliko ljubavi da uđe u njegov život njegovo srce postaje sve dublje i šire; ma koliko lepote da doživi kroz muziku, kroz prirodu i umetnička dela, on i dalje može da primi beskonačno više, zato što se sve ono što je on doživeo upija u njega, odlazi kao u neki bezdan i ostavlja ga isto onako otvorenim i isto onako praznim... U svakom čoveku postoji dubina, postoji prostor koji je velik kao Sami Bog, i ovu dubinu može da ispuni samo Bog. I čini mi se da je to istina.

Dakle, kada čovek razmišlja o sebi kao o beskonačno malom biću i o beskonačno ogromnom prostranstvu sveta, i odjednom shvati da je čitav ovaj svet premali da bi ga do kraja ispunio, on počinje da se zamišlja nad tim kako je to moguće. I može da se zapita: "Šta je to što može da me ispuni, ako ni znanja, ni ljubav, ni lepota ne mogu do kraja da me zadovolje i ne mogu da ispune ovu moju dubinu, ovaj moj bezdan?.."

I tada, bilo pod uticajem sopstvenih razmišljanja, čitanja i susreta, bilo pod uticajem tuđe molitve, čovek može da traži nevidljivo, da traži ono što može da ispuni njegovu dušu, o čemu mu drugi govore, a to je: Tragaj! Tragaj i zadubljuj se u sebe, zato što je u samoj tvojoj dubini skrivena tajna poznanja, samo što je to poznanje drugačije, jer je poznanje Boga.

I na putu ovog traganja čovek može da počne da se moli, da se moli sa dubokim vapajem duše: "Gde si, Gospode? Pokaži mi se, ne mogu da živim bez smisla i bez cilja! Sada shvatam da nisam biće koje je samo sebi dovoljno, da je čitav svet premali

da bi me ispunio, ali ko će ispuniti ovu duboku prazninu?.." I tada čovek pristupa veri i molitvi o kojima želim da govorim u sledećoj besedi.

TRAGAJMO ZA NEVIDLJIVIM IZA ONOGA ŠTO JE VIDLJIVO

[sadržaj](#)

U trećoj besedi o molitvi želim da postavim pitanje o veri kao apsolutnom preduslovu za plodonosnu i iskrenu molitvu. Savremeni čovek se često boji da pokaže da je vernik zato što mu se čini da je biti vernik nešto osobenjačko, usko-religijsko, da je to oblast u kojoj će on biti sam, da drugi kulturni ljudi ne mogu imati pojma o veri i da je ovo zanimanje uma i srca njima tuđe.

Sada bih želeo da naglasim daje to čist nesporazum koji proizlazi iz nepromišljenosti. Vera nije samo religijski pojam. Sveto Pismo definiše veru kao verovanje u postojanje nevidljivog. Zar ovo nije definicija koja obuhvata čitav naš život? Na primer, sreo sam čoveka, zainteresovalo me je njegovo lice, želeo bih da se upoznam sa njim. Zašto? Ako postoji samo vidljivo onda bi ono što sam video trebalo da me zadovolji. Međutim, ja znam da je njegovo lice zanimljivo i važno, zbog toga što iza vidljivog postoji nevidljivo, postoji um, postoji srce, postoji čitava ljudska sudbina. Isto se odnosi i na naučno istraživanje. Naučnik ne opisuje predmete koji su oko njega, on se ne zadovoljava time da je mineralima različite nazive, da klasifikuje cveće ili divlje životinje. Naučnik danas ide mnogo dublje. Njegova pažnja se ne zaustavlja na spoljašnjem, već je njegovo interesovanje usmereno na ono što je nevidljivo. Gledajući predmet on se udubljuje u prirodu materije, posmatrajući kretanje - u prirodu energije, gledajući živo biće - u prirodu života. A sve ovo je nevidljivo. On može da počne da se bavi sličnim istraživanjima samo zato što je potpuno ubeđen da se iza vidljivog krije bogato i važno nevidljivo koje on mora da sazna zato što ga spoljašnje ne zadovoljava, jer to nije potpuno saznanje.

Dakle, vera je stanje svakog čoveka u toku celog njegovog života u svakom kontaktu sa drugim čovekom. Vera je pristup naučnika svetu koji ga okružuje. Vera sve određuje. I sećam se kako mi je jedan predstavnik sovjetske vlasti jednom rekao: "Bez vere čovek ne može da živi!" On je ovim hteo da kaže da čovek ne može da živi bez dubokog i čvrstog ubeđenja koje bi određivalo njegove postupke. Kada čovek kaže da je vernik i da je predmet njegove vere Sam Bog, on time ne dokazuje svoju nekulturnost, on samo dokazuje da krug njegovog traganja, predmet njegovog saznanja nije samo čovek i samo materijalni svet, već da je on - iz ovog ili onog razloga doživeo još i postojanje drugog sveta - možda sveta lepote, sveta dubine sopstvene duše, i da je možda već osetio laki dodir Božijeg Duha.

Vera ima i drugo značenje - značenje poverenja. Kada govorim: "verujem ti", to znači: "imam poverenja u tebe". Isto to vernik govori o Bogu razmišljajući o Njemu ili obraćajući Mu se. Međutim, imati poverenja, takođe, znači poslušati nečiji savet i pouku. I zbog toga, da bismo uzrastali u duhovnom životu, da bismo poznali dubinu onog iskustva u poznanju Boga, koje obično zovemo vera, treba da naučimo da živimo onako kako Bog savetuje, da živimo životom na koji nas poziva Sam Bog. To je put zapovesti,

o kojem su govorili drevni podvižnici, pokušaj da se mišlju i srcem i duhom sjedinimo sa Samim Bogom, ne samo u osećanjima vego i u svojim postupcima.

BUDIMO UVEK DO KRAJA ISKRENI U MOLITVI

[sadržaj](#)

Ako je suština molitve opštenje čoveka sa Bogom, tj. opštenje slično onom koje se dešava između dvoje ljudi, onda se podrazumeva da između Boga i čoveka mora da postoji pravo duboko razumevanje i srodstvo. Hristos u Jevanđelju govori: "Neće svaki koji Mi govori: 'Gospode, Gospode' ući u Carstvo Nebesko, nego onaj koji tvori volju Oca Mojega" (Mt.7,21).

Ovo znači da nije dovoljno da se čovek moli već da, osim molitve, osim molitvenih reči, treba i da živi životom koji bi bio izraz ove molitve, koji bi ovu molitvu opravdavao. Jedan drevni pisac kaže: Ne svodi molitvu samo na reči: učini da čitav tvoj život bude služenje Bogu i ljudima... I tada će, ako se budemo molili živeći ovakvim životom, naša molitva zvučati istinito. Inače će ona biti potpuna laž, inače će ona biti izražavanje misli i osećanja koji u nama ne postoje, koje smo od nekoga preuzeli, zato što nam se čini da sa Bogom tako treba razgovarati. A Bogu je potrebna istina: istina našeg uma, istina našeg srca i obavezno istina našeg života.

Kakva je zapravo korist ako opštenje nije do kraja istinito? A istinitost nastupa onog trenutka kada mi stajući pred Boga, postavimo sebi pitanje: "Ko sam ja pred Licem Onoga sa Kim sada stupam u razgovor? Da li ja, zaista, želim da se sretnem sa Njim licem u lice, da li moje srce čezne za Njim? Da li je moj um otvoren? Šta je zajedničko meni i Onome Kome se obraćam?.." I ako otkrijemo da nema ničeg zajedničkog među nama ili da ima premalo toga, onda će i molitva obavezno biti ili neistinita ili slaba i nemoćna i neće izražavati čoveka. Insistiram na tome zato što je to važna osobina molitve: moramo biti iskreni do kraja. Tada se javlja pitanje o tome kakvim rečima se treba moliti. Zašto se, na primer, u crkvi svi mole tuđim rečima, odnosno rečima Svetih, rečima koje su nastale tokom vekova i pokolenja? Može li se ovakvim rečima moliti istinito? Da, može! Samo, da bi ova molitva bila istinita potrebno je sa ovim ljudima koji su se stolicima pre nas molili svom dušom svojom, svim umom svojim, svom snagom svojom, svim vapajem duše svoje, podeliti iskustvo bogopoznanja i iskustvo ljudskog života iz kojeg su se ove molitve rodile. Sveti nisu izmišljali molitve. Molitve su se u njima rađale iz preke potrebe: iz radosti, ili iz nesreće, ili iz pokajanja, ili iz tuge zbog napuštenosti, ili naprosto zbog toga što su i oni pravi, istinski ljudi - i zato što je opasnost pred kojom su se nalazili izazvala upravo ove molitve, iščupala ih iz duše. I ako želimo da se molimo ovim rečima moramo da saučestvujemo u njihovim osećanjima i iskustvu.

Kako ovo da učinimo? Možemo li da se prenesemo stolicima u prošlost? Ne, ne možemo, ali postoji negde u nama jedno osnovno ljudsko iskustvo koje nas sjedinjuje sa njima. Mi smo ljudi kao što su to i oni bili, i mi tražimo Boga, Istog Onog Kojeg su oni tražili, Kojeg su oni našli. Borba koja se u nama odvija jeste ista ona borba koja je razdirala njihove duše.

Dakle, možemo od njih da naučimo da se molimo isto onako kao što u potpuno drugoj oblasti širimo svoje znanje, produbljujemo ga, učestvujemo u iskustvu koje bi nam inače bilo nedostižno - kao kada slušamo sa pažnjom muzička dela velikih majstora, kao kada se zagledamo u slike velikih majstora. Oni su živeli istim životom kao mi, samo su ga oni osećali u njegovoj prefinjenosti i dubini koje nama nisu uvek dostupne, a preko njihovih dela mi saučestvujemo u njihovom shvatanju, koje inače ne bismo mogli da postignemo.

Upravo zato treba da sjedinimo život i molitvu, da ih slijemo u jedno, kako bi nam život dao hranu za molitvu i, sa druge strane, kako bi naš život bio izraz istinitosti naše molitve.

POGRUŽAVAJMO SE U MOLITVENO ISKUSTVO SVETIH

[sadržaj](#)

U prošloj besedi sam govorio da, ako nemamo duboko lično religijsko iskustvo, možemo da se molimo molitvama koje su se otkidale iz duša Svetih. Ali odmah se postavlja pitanje o tome kako da saučestvujemo, ne u rečima - ovo i nije teško, nego u onom iskustvu koje se sadrži u ovim molitvama. Već sam naveo primer da ovo možemo da učinimo isto kao i kada pažljivo slušamo velika dela muzičkih kompozitora. Ona u svakom smislu prevazilaze naše iskustvo. Ne samo u muzičkom smislu, naravno. Međutim, njihovo doživljavanje sveta, dubina njihove osetljivosti, sposobnost da se ovaj doživljaj sveta izrazi zvukom i harmonijom, da se unese disharmonije koje ne razaraju smisao i sklad, već ga, naprotiv, ističu i čine sliku života i iskustva realnom - evo ovo iskustvo možemo da preuzmemo od njih. Mi to nemamo u sebi, i često i ne doživljavamo život kao oni. Na ovaj način možemo da se uključimo u molitvu Svetih.

Možda ovo mogu da objasnim na drugom primeru. Dešava se da je dete zaboravljeno negde u uglu primaće sobe dok odrasli razgovaraju. Ono sluša. Prvo sluša razgovor odraslih i on mu izgleda nerazumljivo i besmisleno: zašto oni stalno govore o stvarima koje su njemu potpuno nepristupačne! Onda odjednom neko počne da govori i njemu sve postaje jasno: ovaj čovek nešto priča i kroz ovu priču do deteta dopire shvatanje života ovog čoveka, ono nešto može da shvati, ono sluša i svom dušom se odaziva: "Da, tačno tako, to je tako, istina je!.." A zatim razgovor ponovo postaje "odrastao" i ono prestaje da ga shvata. Sa vremena na vreme odrasli govore stvari koje ono nikako ne može da shvati, koje ne samo da prevazilaze njegovo iskustvo, već su, čak, i u suprotnosti sa njegovim iskustvom.

Isto se dešava i sa nama kada pažljivo čitamo i slušamo molitve Svetih. Oni su kao odrasli, a mi smo kao deca. Njihovo iskustvo nas ponekad beskonačno prevazilazi. Međutim, ako počnemo pažljivo da slušamo, sa interesovanjem, ne trudeći se da se prilagodimo nego se trudeći da shvatimo sve ono što nam je dostupno i da odreagujemo na ono što nam je nedostupno, naša molitva će postajati sve dublja, istančanija i istinitija.

Ponekad ćemo odgovarajući i odazivajući se na molitvu Svetoga, reći: "Amin!" što znači: "Da, da, to je istina! Svom dušom se slažem sa tim!" S vremena na vreme će nam njegova molitva ponovo postati neshvatljiva, i tada možemo da kažemo: "Gospode, ne shvatam! Kako je to moguće?" S vremena na vreme izraz kao što je: "Ja sam najveći

grešnik na svetu", koji izlazi iz usta čoveka za kojeg znamo da je Sveti nama izgleda potpuno neumesno, i mi ćemo reći: Gospode, to ne može biti, i ja ovo ne mogu da kažem za sebe, ne osećam se grešnim!"

Eto, tada će naša molitva biti istinita, tada ćemo moći da pristupimo molitvama svetih ljudi ne trudeći se da se u njih uključimo veštački, da se pretvaramo da su te reči lično naše, već da ih upotrebljavamo tako da o sebi kažemo istinu i od svetog čoveka saznamo više istine nego što smo do tada znali. Onda će se naše znanje proširiti, počecemo da shvatamo više nego što smo shvatali, shvataćemo bar to da postoje ljudi čije iskustvo je dublje i veće od našeg, kao što shvatamo kada pažljivo slušamo predivnu muziku ili se zagledamo u sliku velikog majstora. U sledećoj besedi ću reći još nešto malo više o tome, a zasad razmislite o onim molitvama koje znate i uporedite se sa njima, pokušajte da poznate ljude koji su ih pisali na osnovu njihovih reči i njihovog iskustva.

POMOLIMO SE SVETIMA DA NAM POMOGNU DA RAZUMEMO MOLITVE

[sadržaj](#)

U prošloj besedi sam govorio o tome kako možemo da se uključimo u iskustvo Svetih, čitajući i slušajući pažljivo molitve koje su oni sačinili iz dubine svog ličnog iskustva, iz iskustva bogopoznanja, života sa Njim i svog dubokog ljudskog iskustva. Ovo saučestvovanje u njihovom iskustvu sam poredio sa onim kako dete osluškuje razgovor odraslih, pokušavajući da se ulije u deo tog razgovora, a da ga pritom mnogo toga zbunjuje. Ali, kada se ovo dešava sa detetom ono ne samo da sluša, u jednom trenutku ono može da se obrati nekom od ljudi koji razgovaraju i da ga zamoli da mu nešto razjasni i objasni.

Isto tako bismo morali i mi da postupamo u odnosu na Svete čije molitve koristimo. Ako je istina ono u šta mi verujemo - da Bog nije Bog mrtvih, nego Bog živih (Mt. 22, 32), ako su za Njega svi živi, ako u večnosti oni sveti ljudi koji su na zemlji sačinili ove molitve i dalje žive, onda oni i sad mogu da nam budu bliski. Zašto se, onda, pristupajući nekoj molitvi koja je potpisana imenom nekog Svetoga kao što to stoji u molitvenicima: molitva svetog Jovana Zlatoustu, Vasilija Velikog ili Marka Podvižnika, ne bismo obratili datom Svetom i rekli: "Sveti Jovane, sveti Vasilije ili sveti Marko, sad ću se moliti tvojim rečima, svom dušom ću pokušati da učestvujem u deliću tvog iskustva. Pomozi mi!.."

Čime on može da pomogne? Kao prvo, on može da se pomoli za nas: "Gospode, blagoslovi ga, prosveti, urazumi, daj mu da shvati ono što mu je do sada bilo nerazumljivo..." A kao drugo, na neki tajanstveni način, a ovo je poznato iz iskustva, jer su to mnogi iskusili - on može da nam odškrine tajnu svoje sopstvene duše i da nam učini shvatljivim ono što bi nam inače bilo neshvatljivo. I na kraju, on može našu slabu molitvu kao na svojim rukama da odnese pred lice Božije i da kaže: "On se moli - tepa kao dete, ali pogledaj sa kakvom iskrenošću, kako iskreno, sa kakvom željom da shvati, s kakvom željom da se priljubi uz Tebe on to čini. Gospode, blagoslovi ga!.."

I ako budemo ovako postupali, ako se budemo udublivali u reči, ne u trenutku molitve nego kad imamo slobodnog vremena da se zamislimo i razmislimo o onome što čitamo, ako se, kako je govorio Sv. Teofan Zatvornik, unesemo osećanjem srca u ovu molitvu, odnosno ako pokušamo da uhvatimo zvuk njene duboke muzike, atmosferu ove

molitve, da shvatimo šta stoji iza reči, kakva osećanja (a to znači i kakvo životno iskustvo) - ako ovo budemo radili u slobodno vreme, onda ćemo kada stanemo pred Boga sa ovom molitvom, svaki put postati pomalo bogatiji i naše bogaćenje i naša bliskost sa ovim Svetim će se povećavati, on će nam postajati sve bliži, i tada će njegove reči postati žive i počće da menjaju i preobražavaju našu dušu, a samim tim i naš život.

IMAJMO HRABROSTI DA U MOLITVI PRIZNAMO BOGU KOLIKO NEDOSTOJNIM ŽIVOTOM SVAKODNEVNO ŽIVIMO

[sadržaj](#)

U prethodnim besedama sam govorio o tome kako možemo da se molimo rečima Svetih. Međutim, ponekad čovek ima želju da se pomoli svojim sopstvenim, makar i grešnim rečima. Kao što čovek ponekad želi da peva svojim glasom, želi da govori svojim rečima sa svojim drugom i želi da se izrazi na svoj način.

I ovo je vrlo bitno. Moramo se naučiti da govorimo sa Bogom živim jezikom živog čoveka. Mi u odnosu prema Bogu treba da stojimo u istini, sav naš odnos prema Njemu mora biti istinit i iskren. Pristupajući molitvi mora nam biti potpuno jasno sa čim stojimo pred Njim i moramo to otvoreno i iskreno da Mu kažemo. Ili: "Gospode, izmučila me je čežnja za Tobom! Prošao je ceo dan u toku kojeg me je život bacao tamo-amoo, a sada je nastupilo kratko vreme mira, mogu malo da budem sa Tobom..." Ili može da se desi da stanemo i kažemo: "Gospode, kakoje sraman bio ovaj dan! Kako sam se ponašao nedostojno svog ljudskog zvanja! Uplašio sam se odgovornosti i prebacio krivicu na nevinog, slagao sam, bio sam nečastan, obrukao sam se i Tebe sam time osramotio. Gospode, oprosti!.." Ponekad stajemo na molitvu znajući da negde u dubini duše priželjkujemo susret sa Bogom, ali nas jednostavno opsedaju misli i osećanja koja se nikako ne uklapaju u ovaj susret s Bogom, ili smo fizički umorni i u nama uopšte nema nikakvih osećanja. Ako bi nas upitali: "Šta sada osećaš?" - rekli bismo: "Ništa osim bola u telu zbog napornog dana, ništa osim opustošene duše..." A ponekad se dešava da se potkrade misao: "Ah, da mi je da se pomolim, samo što pre! Zato što toliko želim da završim knjigu koju sam počeo da čitam ili da završim razgovor ili da nastavim svoja razmišljanja..."

I sve ovo treba pred Bogom kazati da bi odnosi bili iskreni, da ne bi bilo pretvaranja, da se na bismo pravili, "Da, Gospode, želim samo jedno: susret sa Tobom!", kada je duša u stvari zauzeta nečim drugim.

I ako bismo imali hrabrosti, iskrenosti i poštenja da tako stajemo pred Boga onda bi naša molitva i dalje bila iskrena. Mogli bismo da iskažemo Bogu svoju radost što napokon, napokon, postoji neki zračak, što možemo da budemo malo sa Njim... Ponekad bismo od stida rekli: "Gospode, znam Te, Ti si moj Bog, a ja tako ne želim da budem sa Tobom - kakva sramota! Kako me je stid! Tako se ne postupa čak ni sa zemaljskim drugom..." Ponekad bismo stali pred Boga i rekli: "Gospode! Dan je bio sraman, ponižavajući - pokazalo se da sam nedostojan zvanja čoveka, a da ne govorimo o zvanju Hrišćanina - oprosti mi! Daj mi da se pokajem, potresi moju dušu do dubine da bih se očistio i urazumio se, da se ovo nikada više ne bi desilo..."

Ako bismo počeli ovako da se molimo naša molitva bi mogla da postane živa zato što bi potekla sa živog izvora naše duše. Pristupimo ovome! Pokušajmo da se molimo Bogu u istini i tada će nam biti dato da se molimo i u Duhu.

ISUSOVA MOLITVA: "GOSPODE, ISUSE HRISTE, SINE BOŽIJI..."

[sadržaj](#)

Kada razgovaramo sa prijateljem, sa mužem, sa ženom, s ljudima koji su nam bliski, trudimo se da sa njima razgovaramo iskreno i pošteno. Treba da se naučimo da upravo tako razgovaramo i sa Bogom. Samo, govoreći s Bogom, na primer, moleći Ga za nešto, tražeći od Njega nešto (iako se naravno, sav naš molitveni život ne ograničava samo na to) ne treba da zaboravimo da stojimo pred veličanstvom Božijim, pred svetinjom Božijom.

Međutim, ne samo to. Treba da imamo na umu da čovek nije neki gmizavac i da pred Bogom treba da stojimo u punom dostojanstvom našega čoveštva. Mi Bogu značimo veoma mnogo. Kad nas je stvarao On je želeo da mi budemo, On nas nije stvorio uvodeći nas prosto u život Svojom vlašću da bismo se mučili i jednog dana stali na sud. On nas je stvorio iz ljubavi. Njegov poziv koji nasje izveo iz nebića u život je poziv da postanemo Njegovi prijatelji za čitavu večnost. On nas poziva da postanemo Njegovi najrođeniji, Njegova deca, sinovi i kćeri, da Mu postanemo isto onako bliski i dragi kao Jednorodni Sin Njegov Isus Hristos, da postanemo obitalište u koje će se useliti Sveti Duh, da saučestvujemo u Samom Božanstvu. I ako se postavi pitanje o tome koliko Bog ceni čoveka koji je od Njega otpao, odgovor je tako jednostavan i tako strašan: cena čoveka u očima Božijim je sav život, sve stradanje i sva smrt Isusa Hrista Sina Njegovog, Koji je postao čovek. Evo šta mi značimo Bogu. I zbog toga ne smemo stajati pred Bogom kao da smo robovi, kao da smo najamnici, moljakaajući, moleći i ulagujući se. Moramo da se naučimo da stojimo pred Njim sa svešću o svom dostojanstvu i da govorimo Bogu kao što sin ili kćerka govori sa ocem kojeg poštuje i čije dostojanstvo ocu mnogo znači.

I zbog toga, kada se obraćamo sa molbom Bogu da se desi ovo ili ono, ili da nas ovaj ili onaj užas mimoiđe, moramo da razmišljamo o tome da li to odgovara našem ljudskom dostojanstvu i dostojanstvu Božijem. Ovo je vrlo bitno. U molitvi se Bogu može reći sve, možemo Ga moliti i za nešto najmanje, za nešto što je naizgled ništavno, zato što za ljubav ne postoji veliko i malo, nego postoji dostojno ili nedostojno čoveka. Ne možemo da molimo Boga da nam On pomogne da učinimo nešto što bi ponizilo naše ljudsko dostojanstvo, ali možemo da Ga molimo za pomoć u najsitnijem i najmanjem, zato što i najmanje i naizgled najništavnije može da ima ogroman značaj. I zrnce u oku može da oslepi čoveka, mali detalj u životu može da otvori ili zatvori pred čovekom mogućnost da živi, da uzrasta u meru svoga čoveštva. Zato svako od nas mora da se zamisli nad tim ko je on Bogu i ko je on pred sobom - i da se moli dostojno svoje veličine, svog velikog prizvanja i ljubavi Božije i veličine Božije.

Na kraju bih želeo da porazgovaram sa vama o naročitoj molitvi koja se u crkvenoj praksi naziva Isusova molitva. Isusova molitva je tako nazvana zato što je srce ove molitve Ime i Ličnost Gospoda Isusa Hrista. Ona se izgovara ovako: "Gospode, Isuse Hriste, Sine Božiji, pomiluj me, grešnog...". Kao što su govorili drevni crkveni pisci, i kao

što je jasno iz same molitve, ona sadrži, sajedne strane, potpuno ispovedanje vere, a sa druge strane, sve što čovek može da kaže o sebi samom: Pomiluj me, grešan sam!

Želim da se zaustavim na ove dve stvari: na prvoj polovini molitve, u kojoj ispovedamo svoju veru, i nadrugoj gde govorimo o nama samima.

Isusa Hrista nazivamo svojim Gospodom ne samo zato što je On Tvorac, ne samo zato što je On Bog, nego zato što smo mi svojom voljom i bez prinude, izabrali Njega za Gospodara i Vladara našeg života. A ovo znači da se među nama uspostavlja odnos uzajamne vernosti i uzajamne odanosti, i da, kada Ga nazivamo Gospodom, nama postaje dragocena svaka Njegova reč, svaka Njegova želja, svaka Njegova zapovest, i da smo spremni da Mu budemo poslušni i to ne kao robovi, ne iz straha, nego zbog toga što je On naš Učitelj, Nastavnik i uzor čovekov. Zovemo Ga Gospodom i moramo živeti tako da On kroz nas gospodari i u našem životu i u životu drugih, ali Njegova vladavina se sastoji u ljubavi, a ne u vlasti i zato se mi, nazivajući Ga Gospodom, predajemo delu služenja, služenju ljubavi.

Isusom Ga nazivamo podsećajući sebe, ispovedajući i propovedajući da Bog ima ljudsko istorijsko ime, da je Bog postao čovek, da se On ovaplotio, i da je On Onaj Kojeg zovemo Isusom, Kojeg mi zovemo svojim Gospodom - naš Bog, ali da je On čovek, jedan od nas, i da smo Mu bliski, svoji. On nas u Jevanđelju naziva braćom, a na drugom mestu u Jevanđelju govori: "Ja vas ne zovem slugama nego prijateljima, zato što sluga ne zna volju svoga Gospodara, a Ja sam vama sve rekao..." (Jn. 15, 15) Isus je istorijsko ime ovaploćenog Boga.

Hristom (a "Hristos" je grčka reč, koja znači "Pomazanik") Ga zovemo da bismo ukazali na to da je On Onaj o Kome govori čitav Stari Zavet - da će doći Mesija od Boga na Kojem će počivati Sveti Duh, Koji će biti svršetak cele ljudske istorije i njeno središte, svršetak cele prošlosti i početak večnosti već sad, pre nego što vreme dođe do kraja.

I na kraju, nazivamo Ga Sinom Božijim zato što na osnovu naše vere, i čak iz iskustva znamo daje to Čovek Koji se rodio U Vitlejemu, Koji je dobio ime Isus, i da On u stvari nije samo sin Djeve Marije, već je i Sin Samoga Boga, pa je On Bog koji se ovaplotio i postao Čovek.

U ovome je sva pravoslavna vera: carstvo ljubavi, ispovedanje Isusa kao Sina Božijeg, naše ispovedanje da je On svršetak cele prošle istorije, njeno središte i početak budućnosti - i budućnosti roda ljudskog na zemlji i čitave večnosti. Od Hrista počinje nova era ljudske istorije. Hristos je u nju uneo novine koje do Njega nisu postojale. Jedna od najvažnijih novina jeste beskonačna i apsolutna vrednost svake ljudske ličnosti. I samo zato svaki čovek može da prizna Isusa Hrista za Gospoda, i ne samo da Ga ispoveda kao takvog, nego i da živi u skladu sa Njegovom voljom, ne gubeći svoje ljudsko dostojanstvo i ne gubeći iz vida svoju ljudsku veličinu.

U ovoj besedi sam pokušao da izložim osnovne pojmove prvog dela Isusove molitve. U sledećoj besedi ću probati da razjasnim šta znači biti grešnik, i zbog čega obraćajući se Bogu upotrebljavamo reč "pomiluj" umesto da upotrebimo bezbroj reči punih bogatog sadržaja koje postoje u ljudskom jeziku.

ISUSOVA MOLITVA: "POMILUJ ME, GREŠNOG!"

[sadržaj](#)

U prošloj besedi sam govorio o Isusovoj molitvi koja glasi: "Gospode, Isuse Hriste, Sine Božiji, pomiluj me, grešnog". I pokušao sam da objasnim zašto se od najstarijeg doba prve reči ove molitve smatraju za skraćeno Jevanđelje i za ispovedanje cele hrišćanske vere u nekoliko ključnih reči.

A danas želim da se zaustavim na drugoj polovini ove molitve, upravo na rečima: "pomiluj me, grešnog". Kako svaki čovek može sebe da nazove grešnim? Da li svaki čovek može ovo da učini iskreno? Zar to neće biti licemerno i da li je to istina?

Ovo ne bi uvek bilo istina kad bi se pojam greha odnosio samo na moralne kategorije pravednosti, poštenja i moralne ispravnosti. Međutim, postoji dublje i osnovno značenje reči "greh".

Greh je pre svega gubitak čovekovog opštenja sa svojom sopstvenom dubinom. Čovek je dubok, a tako često živi površno, samo površnim osećanjima i pojmovima i umesto da živi iz dubine, da deluje iz srži svog bića on živi refleksnim životom - čovek reaguje na život, on je prosti odblesak onih zrakova koji na njega padaju.

Ovo je prvi i osnovni greh: površnost, gubitak dubine, gubitak opštenja sa ovom dubinom, i posledica toga je da čovek gubi opštenje sa sadržajem ove dubine, odnosno sa Bogom. U jednoj od prvih beseda pomenio sam da u svakom čoveku postoji beskrajna dubina koju može da ispuni samo Sam Bog. Dakle, živeći na površini sopstvenog života čovek gubi zajednicu sa Samim Bogom, a izgubivši zajednicu sa Bogom čovek postaje tuđ i svojim bližnjima i okolini, ljudima i životu u celini. On postaje čovek koji živi u sebi, i za sebe, čovek čiji je centar života on sam, i takav život postaje siromašan i besadržajan. Sv. Teofan Zatvornik kaže da takav čovek liči na strugotinu drveta koja se obavila oko svoje unutrašnje praznine. To je u stvari stanje greha. I ovo stanje u sebi mora da prizna svaki čovek ukoliko je iole pošten. Ko može da kaže za sebe da živi iz sve dubine svoje duše, svog srca i svog uma, u punom razmahu svoje (hrišćanske) volje, sa svom smelošću, svom plemenitošću i u svojoj svojoj veličini?

Dakle, stajući pred Boga Koji i jeste Uzvišenost i KOJI nas je stvorio za uzvišenost, ne možemo da ne priznamo svoju grehovnost, odnosno baš to da smo otpali od svog prvorodnog dostojanstva. Naravno, zato možemo da Mu se obratimo sa vapajem duše: "Gospode, oprosti! Kakva sramota! Ti si me stvorio uzvišenim, a ja sam se izrodio, tako sam se sramno izrodio!"

Međutim, reč "pomiluj" ne znači samo "oprosti". To je grčka reč koja znači veoma mnogo, ona znači: "oprosti, zaustavi Svoj gnev, daj mi vremena da se urazumim, daj mi mogućnost da uzrastam u onu meru uzvišenosti za koju si me Ti naznačio. Ovo znači - "kruniši me tom uzvišenošću". I zbog toga ove reči: "Gospode, pomiluj!" - na grčkom "Kirie, eleison", koristimo u svim životnim slučajevima: "Ispolji prema meni Svoju prvobitnu ljubav! Ispolji prema meni onu ljubav koju si nam pokazao u Isusu Hristu: krsnu, požrtvovanu, velikodušnu ljubav, budi blag, uteši me, isceli me, UČINI da ponovo postanem čovek dostojan tog zvanja, odnosno, Da, na kraju, postanem dostojan da budem Tvoj prijatelj u vekove vekova."

Ovim završavam niz svojih beseda o molitvi, Molite se Isusovom molitvom. Ona je jednostavna, ali učite se da je primenjujete sa svom istinoljubivošću i iskrenošću, ne zaboravljajući da se - nazvavši Isusa Hrista Sinom Božijim i Gospodom - obavezujete da živite dostojno Njegove uzvišenosti i vaše uzvišenosti.

MOLITVA JE SUSRET SA BOGOM ŽIVIM

[sadržaj](#)

O molitvi se uvek mora govoriti sa oprezom i tim pre je nemoguće držati "predavanja" o molitvi. Može se govoriti o molitvi zato što se bez reči propovedi srce ne rasplamsava, ali se to ne može nazvati predavanjem. Zbog toga ću vam poveriti nešto što sam, kako mi se čini, saznao i iz svog života i iz iskustva drugih, a vi to prihvatite, primenite u svom iskustvu, razmislite, proosećajte i donesite plodove veće od onih koje ja mogu da donesem. Prvo što bih hteo da kažem jeste da u molitvi tražimo susret sa Bogom. I često do ovog susreta pokušavamo da dođemo očajničkim naporom, a na kraju to ne postizemo zato što ne tražimo ono što bi trebalo da tražimo.

Svaki susret predstavlja izuzetno veliku odgovornost, a susret sa Bogom pogotovo. Čak se ni sa čovekom ne smemo sresti neodgovorno: jednom se susrevši sa čovekom mi na izvestan način zauvek snosimo odgovornost za ono što smo dali i za ono što smo primili. Čak i trenutni susret, čak i naizgled slučajni susret ostavlja traga u nama. I ovaj susret dalje u našem životu nastavlja nekako da zvuči, nova struna je odjeknula u našoj duši, neka nova iskrica se razgorela, nova nijansa života se rodila u nama od toga što smo se sreli sa nečijim srcem, s nečijim umom, s nečijom ličnošću, I ako ovo važi za ljudsku ličnost tim pre je to tačno i važi u pogledu Boga. Susret sa Bogom je uvek nešto što liči na Strašni sud. Prilaziš Bogu, staješ pred Njega licem u lice sa Njim, i šta? Odlaziš ili osuđen ili opravdan, sredine nema i ne može biti. Zato je tako važno kako prilazimo Bogu, radi čega i sa kakvom namerom Dakle, na ivici ovog susreta stoje reči duhovnih nastavnika, na primer, Sv. Teofana Zatvornika, koji nam govori da u molitvi Bogu treba da poklonimo maksimalnu pažnju, sve strahopoštovanje za koje smo sposobni i želju za pokajanjem. Evo sa čim uvek možemo da pristupimo Bogu.

Maksimalnu pažnju - zato što stupamo u oblast koja zahteva toliko odgovornosti i koja je toliko značajna da ne smemo da zaboravimo reči Apostola: "Pazite, oprezno postupajte" (Ef. 5, 15). Ovo je ivica suda, to je približavanje vatri, setite se molitve pre Sv. Pričešća: "Neka ne budem sažežen". Moramo da poklonimo Bogu sve strahopoštovanje za koje smo sposobni. Odnosno, treba da znamo Kome prilazimo, treba da Mu prilazimo promišljeno, sa trepetom, strogo. Ovo bi bilo lako kad bi nam na osnovu vere ili makar trenutnog iskustva bilo jasno da stojimo pred licem Živoga Boga. Kada bi odjednom, ovde i sada, pred nas stao Hristos naša pažnja bi se bez ikakvog napora sabrala i strahopoštovanje i trepet bi ispunili našu dušu. Kao što je o tome govorio Sv. Jovan Kronštatski u jednoj besedi sa sveštenicima: "Možemo da budemo nepažljivi i bez strahopoštovanja samo zbog toga što nam nedostaje vera, odnosno uverenost u nevidljive stvari, uverenost da stvarno stojimo pred licem Živoga Boga."

I na kraju, šta ima za cilj ovaj susret? Zar mi, znajući da smo takvi kakvi smo, možemo da pristupamo Bogu V nadi da ćemo odmah da stupimo u rajsko blaženstvo i doživimo mističko iskustvo, ekstazu? Ne. Kada bismo samo jasno shvatali kakvi smo išli bismo k

Bogu, moleći Ga da nas prvo učini bogoprijemčivima, sposobnima za ovaj susret, da očisti naša srca, da prosveti naš um, ispravi našu volju, da nas učini celomodrenima i da nam tek onda priđe. Nemojte misliti da su ovo samo apstraktna mudrovanja, moja ili nekog drugog. Razmislite o onome što nam u tom smislu govori samo Jevanđelje. Sećate se kako je posle čudesnog ulova ribe, apostol Petar, kada je odjednom svim svojim bićem shvatio Ko mu je naredio da baci mrežu sa desne strane broda, pao pred Hristove noge i rekao: "Idi od mene, ja sam čovek grešan". Da li nam se često dešavalo da osetimo da smo grešni i nedostojni Gospodnje bliskosti toliko, s takvom iskrenošću i s takvom unutrašnjom istinom da bismo rekli Gospodu: "Idi, Gospode, nisam dostojan da Ti budeš sa mnom u mojoj sudbini, u mom životu u ovom trenutku u kojem se sad nalazim..." Ovo ne znači da mi žarko ne želimo da, kao što je to bilo sa apostolom Petrom, Hristos neće ispuniti ovu strašnu i smirenu molbu punu strahopoštovanja, ali zar smo ikada došli do takve trezvenosti da to shvatimo i tako postupimo?...

I još nešto: obuzima nas potreba i mi molimo i preklinjemo Gospoda da dođe. Da li se zaista sećamo kako je nekada kapetan prišao Spasitelju i molio Ga da isceli njegovog slugu? Hristos je na njegovu molbu odgovorio: "Doći ću i isceliću". A ovaj će: "Ne, Gospode, ti samo reci reč i ozdraviće sluga moj..." On se ustezao da uznemiri Učitelja, toliko duboko je bilo njegovo strahopoštovanje i svest o tome da je dovoljna jedna reč, da čak nije potrebno ni Hristovo prisustvo na tom mestu. Zar nas svi ovi ljudi iz starog Izrailja, mnogobošci i grešnici ne uče tome sa koliko strahopoštovanja i sa kakvom verom moramo da se odnosimo prema ovom susretu i molitvi?

Da, dešava se da bismo morali da osećamo da smo van Carstva Božijeg, i onda bismo mogli kao uporna udovica (Lk. 18, 1-7) da kucamo na vrata Raja, da se molimo da nam se ova vrata otvore. A mi u mašti često već ulazimo u Raj iako smo u stvarnosti daleko od njega. I ono što bismo mogli da UČINIMO za svoje spasenje - i molitveno i podvižnički, mi ne činimo: "Pred dverima hrama Tvojeg stojim, i ne odstupam od strašnih pomisli..." Pred vratima hrama, izvan tajne bogoopštenja, bogozajedničenja, pričešćivanja i bez učestvovanja naše prirode u Božijoj. I mi toga nismo svesni. Previše smo duhovno neiskusni, ali smo, takođe, i previše lakomisleni. Evo gde počinje molitva: stani i postani svestan da bez obzira na to koliko da si bogat Božijom milošću, ipak stojiš izvan dvorca Gospodnjeg. Sa kakvim umiljenjem vapijemo za vreme posta: "Ukrašeni dvorac Tvoj vidim, Spase moj; ali odeću nemam da uđem u nj..."

Da, pevamo, i bivamo ganuti, a istovremeno ne shvatamo da stojimo van dvorca Gospodnjeg, zato što je ona slava i ono čudo u kojem se nalazimo toliko veliko da nam se čini daje to već raj, a to je samo dodirivanje kraja rize Hristove - rize Spasitelja Hrista, Koji po našoj zemlji hoda i oko Kojeg je tako tiho i tako duboko, oko Kojeg se rađa život.

Dakle, kada budemo razmišljali o susretu više treba da tražimo živo pokajničko osećanje nego nasladu. Pokajanje počinje od unutrašnjeg preokreta. Pokajanje je takav preokret u duši kada čovek koji je stajao bokom ili leđima okrenut Bogu počne da gleda u Njegovom smeru. Načinivši ovaj preokret moramo stajati sa osećanjem strahopoštovanja i sa trepetom moliti Boga: "Gospode, promeni me, učini me toliko

drugačijim da bih mogao da se sretnem sa Tobom licem u lice ne na sud, ne na osudu, već na isceljenje duše i tela, na obnavljanje, na novi život!.."

Reći ćete: "A zar mi nismo Hrišćani, zar u nama nema svih osobina koje ovaj susret čine prirodnim?" Ne, ne uvek. Sada ne govorim o grehu, zato što greh nije nepremostiva prepreka između Boga i nas. Nikakav greh ne može biti nepremostiva prepreka između nas i našeg Spasitelja samo ako zavapimo iz dubine našeg pada, iz dubine našeg bola, iz dubine užasa zbog toga što smo tako duboko pali. Međutim, između Boga i nas često stoji lažna vrlina, i stoji zapanjujuća otuđenost od Boga. Navešću vam jedan primer od mnogih koji mi padaju na pamet. Dođe kod mene pre jedno osamnaest godina već odrastao čovek, stariji od mene, sede ispred mene, zaplaka se i reče: "Oče Antonije, pokažite mi Boga, ne videvši Ga ne mogu da verujem, a bez Njega ne mogu da živim. Više od dvadeset godina Ga tražim i ne mogu da Ga nađem..." Rekoh mu tada: "A da li ste se nekad zamislili nad tim kako je milostiv Bog što do sada nikad nije stao pred vas u svoj veličini i nije zatražio odgovor za ono čime je ispunjen vaš život i čime je ispunjena vaša duša?" On mi odgovori: "Moja duša je ispunjena samo žudnjom za susretom sa Njim..." Tada se pomolih i rekoh: "Čak i kad bih i mogao da vam pokažem Boga vi ne biste mogli da Ga vidite..." On se usprotivi: "Dokažite mi. Šta je između mene i Njega, kakva prepreka?" Onda mu postavih pitanje koje od tada često postavljam ljudima: "Ima li u Svetom Pismu neka priča, ili mesto, ili izreka, koja vas dira više od svega?" Ne kolebajući se reče mi: "Da, u osmoj glavi Jevanđelja po Jovanu priča o ženi uhvaćenoj u preljubi. To me najviše dira i pogađa..." A onda mu predložih da nekoliko minuta razmisli i da zamisli sebe u sledećoj situaciji: dakle, vratio sam se u onaj dan koji je opisan u Jevanđelju, prisustvujem onome što se događa. Ko sam ja? Hristos Koji sve shvata i može svakoga da spasi? Ili ova žena, koja odjednom svojim očima vidi šta je greh, vidi daje greh zaista smrt, i užas, i stid, i strah? Ili jedan od apostola koji sa nadom očekuje da će se desiti nemoguće, da će Spasitelj izgovoriti takvu reč od koje će proći užas i početi večno proleće? Ili jedan od onih koji već stoje sa kamenjem - ko si ti?" Nekoliko trenutakaje razmišljao, pa mi reče: "Vidim sebe kao jedinog Judeja koji nije otišao posle Hristovih reči i koji je kamenovao ovu ženu..." Tada sam mu rekao: "Zahvalite Bogu što vam On ne da da se sretnete sa Njim. Vi ne samo da ne možete da Ga vidite - vi sa Njim nemate ništa zajedničko, kada biste Ga videli to bi bio poslednji sud nad vama, zato što je sud bez milosti nad onim ko nema milosti (Jakovlj. 2, 13).

On ode. Od tada je prošlo osamnaest godina. Krstio sam ga pre dve godine. Ali, on se gotovo šesnaest godina borio i tragao, i na kraju je stao na mesto žene uhvaćene u preljubi koja je znala da je zgrešila, da joj nema oprostaja da joj nema opravdanja i koja je opravdanje Krvlju Hristovom primila kao čudo.

Evo zbog čega tako često ne možemo da sretnemo Gospoda. On nam ne da da Ga sretnemo na sud ili na osudu. I mi sebi ne damo da Ga sretnemo zato što svete stranice jevanđelske čitamo doživljavajući ih u svojim emocijama ali ne poredeći ih sa svojim životom. Ostajemo i ganuti i nepromenjeni istovremeno. Naše srce je zatvoreno, oči ne mogu da vide - i do susreta ne dolazi. Međutim, kad bismo samo stali na mesto ove žene sreli bismo i Hrista i milost i život večni.

U vezi sa pitanjem susreta postoji još jedna stvar. Vi verovatno znate da susret između ljudi biva dubok i plodonosan samo onda kada su oba čoveka koja se sreću iskrena,

kada se oni sreću i ne skrivaju se, ne brane se jedan od drugog. Tada dolazi do susreta, ponekad zadivljujuće dubokog. Dakle, razmislite, svako o samom sebi: sa koliko iskrenosti i unutrašnje istine stajemo pred Boga? Zar ne idemo Bogu često kao prerušeni, zar ne dolazimo Bogu trudeći se da izgledamo onako kako mislimo da Bog želi da izgledamo? Ovo se ponekad naziva dobrom crkvenom izvežbanošću, ponekad se smatra da je to ovladavanje disciplinom i svojim raspoloženjem. A to bi najčešće trebalo jednostavno nazvati pretvaranjem. Pretvaranje nas ne vodi putem koji ide ka Bogu. Razmislite o sebi, svako od vas, koliko različitih i inferiornih ličnosti predstavljate u toku jednog jedinog dana. Kakvi ste, na primer, u trenutku kada zaboravljate da Bog postoji i kad vam savest zaspi ili je nekuda oterate. Razmislite o tome kakvi bivate kad vas odjednom obuzme misao da ste pred Licem Božijim. Ili jednostavnije, razmislite kakav niz ličnosti predstavlja vašu ličnost u toku jednog dana. Kako se ponašate, na primer, u prisustvu mitropolita Nikodima i kako se ponašate prema svojim prijateljima, kako se ponašate na ulici kad niko ne zna ko ste, ili u crkvi kad ste u stiharu, itd. Moglo bi se navesti dosta takvih primera, smešnih ili tužnih, u zavisnosti od toga koliko čovek ima mašte ili iskustva. Dakle, dolazi trenutak kada treba da stanete na molitvu. Koja od ovih lažnih ličnosti treba da stane pred Boga? Ona koja je pre dva sata pred mitropolitom Lenjingradskim i Novgorodskim stajala u stavu "mirno", ili ona koja je zaboravivši i na mitropolita Lenjingradskog i Novgorodskog, i na Boga, i na savest, uradila nešto loše? Ili neka druga ličnost koja se u međuvremenu pojavila? Ovo je stvarno tako. Kako naći sebe, sa kojom od ovih ličnosti stati pred Boga? Nijedna od njih niste vi u pravom smislu. Pri malim odstupanjima čovek još može sebe da nađe, ali ima ljudi koji se toliko naviknu da igraju neku ulogu u životu da kasnije više ne mogu da nađu sebe. Oni su se toliko slili sa likom koji su sami izmislili da se nikad ne sreću sa pravim sobom. Bog negde u njima vidi pravog Ivana, Petra i Mariju, a oni sami više to ne mogu. I tada se postavlja pitanje kako se onda treba moliti? Staješ na molitvu, a ipak ne staješ svom dušom i svom ličnošću svojom. Ona se ne može naći u gomili ovih lažnih likova i raznih maski. Upravo nad ovim treba da radimo radi molitve više nego na samoj molitvi. Upraznjavanje molitve, naravno, postepeno uzvodi sve bliže i bliže površini pravo Ja, pravog čoveka. Ali, kako bi to sporo bilo kad se čoveku ne bi pomagalo spolja! Eto, ponekad sebi postavi pitanje: Kako onda da pronađem i otkrijem samog sebe?

Ima trenutaka, Bogom danih. iako ne uvek i blagodatnih, kada odjednom izbija ova prava ličnost - trenutaka kada smo zatečeni. Na primer, obuzme me jarost i moje pravo Ja samo kipi i svi ga vide, i čak i ja sam mogu da ga otkrijem. Ili, iznenada naiđe tuga, toliko prava i toliko istinska da te se više uopšte ne tiče šta o tebi misle. Tada odjednom postaješ onakav kakav jesi, ponekad nakratko, ponekad i nadugo, ponekad - zauvek - u zavisnosti od toga kakva je nesreća, koliko ona uzdrma čoveka, koliko duboko izore dušu koliko razruši površinske okamenjene slojeve. Ponekad na nas tako deluje radost, radost koja toliko likuje da se ničim ne može zadržati: neka se ljudi smeju, neka misle šta hoće - car David je igrao pred kovčegom od ove radosti (2 Sam. 6, 16). Smejali su se... Pa neka. Baš u takvim trenucima čovek u samom sebi može da uhvati nešto pravo. Međutim, ne prolazi čitav život u tome da se dešavaju iznenadne i nezadržive eksplozije gneva ili tuge bez ikakve svetle tačke, ili radosti koja čini da budemo van sebe. A šta da se radi u drugo vreme? Kako da tražimo sebe? Gde je onaj istinski

čovjek koji može da stoji pred Bogom, koji može da se moli, koji u svoj istini svoje grehovnosti i svoje ustremljenosti ka Bogu, svoga bogoborstva i svoga poklonjenja Živome Bogu, svog traganja i bitovanja može da stane pred Boga? Postoji jednostavan način, ali on, kao i sve jednostavne stvari zahteva upornost i ulaganje napora. U zanosu ne mogu da se rade jednostavne stvari, u zanosu se mogu raditi samo komplikovane i retke stvari.

Verovatno mnogi od vas, isto kao ni ja, nisu verovali u Boga i sreli su se sa Jevanđeljem jednog dana kada je ono bilo novo, kada smo mu prilazili bez predrasuda - ni za ni protiv, nego sa sposobnošću da pošteno pogledamo i postavimo sebi pitanje: prihvatam li ili odbacujem? Kad čitamo Jevanđelje ima mesta koja nam u datom trenutku vrlo malo znače. Ako smo vernici mi kažemo: "Ako tako govori Jevanđelje, znači da tako i jeste," i smirujemo se, zato što nam se čini da je to rečeno nekom drugom, srce nam ne zakuca brže. Ima drugih mesta za koja bismo, ukoliko bismo bili krajnje poštteni rekli: "Ne, ne Gospode, iako Ti to govoriš: ne!.." Sećam se jedne naše parohijanke, ne baš preterano pobožne, kad sam držao predavanje o zapovestima blaženstva posle kojeg je bio vođen razgovor. I sećam se njenih reči: "Vladiko, ako vi to nazivate blaženstvom, neka vam tako i bude, a ja ću proživeti i bez tog blaženstva. Da budem gladna, da mi bude hladno, da me progone - ne!.." Evo iskrenog odgovora. I mislim da bismo često, kada bismo bili malo pošteniji i malo manje "blagočestivi" (pod znacima navoda), to jest, kad bismo se manje pretvarali pred Bogom i pred samima sobom, pošteno rekli: "To je za Svete, to je za druge, a ja ću i bez toga proživeti!.."

Međutim, ima i drugih mesta - njih možda nema tako mnogo, ali su ona toliko dragocena u našem životu, koja nas pogađaju pravo u srce. Sećate se reči putnika koji su išli u Emaus: "Zar nije naše srce gorelo u nama dok nam je On govorio na putu" (Lk. 24, 32)? - eto takvih mesta. Može se desiti da čovek ima jedno takvo mesto u Jevanđelju, reč koju je Hristos rekao lično njemu i koju on prihvata svim srcem, svom dušom, svom snagom i svim razumom - sa onoliko srca, duše i razuma koliko ima u tom trenutku. Takođe treba uzeti u obzir da je sve ovo u nama ograničeno. Ali, koliko imam snage - da, prihvatam, koliko imam srca - treperi, koliko imam duše - gori, koliko imam volje - prenula se, koliko imam razuma - sija, iskri se od ove večne svetlosti! Upravo ova mesta treba podvući. Zato što nam ova mesta pokazuju po čemu smo već sad bliski Bogu dušom, o čemu On i mi mislimo isto, osećamo isto, itd. Ovakva mesta treba da obeležimo zato što nam ta mesta pokazuju i ukazuju na delić gde se susret između Hrista i nas već odigrao negde u dubini.

Ipak nije dovoljno da samo zabeležimo. Može čovek da primeti, da doživi i sačuva u beležnici. Međutim, kada pronađeš takvo mesto smatraj da ukoliko postupiš u suprotnosti sa ovim rečima Spasiteljevim postupaš suprotno sopstvenoj prirodi, ubijaš u sebi ono što je već po obrazu Hristovom, što je već "hristoobrazno", istinito i večno, što već pripada Carstvu Božijem. I uzmi sebi za pravilo da ako u nečemu drugom i grešiš nemoj nikada zgrešiti protiv ovog unutrašnjeg zakona svoje sopstvene prirode. I ako tako budemo postupali, ako nađemo onu izreku koja u sebi sadrži svu našu, još uvek neznatnu, malu i ništavnu sličnost sa Bogom možemo da počnemo da rastemo. Pritom nije obavezno da se borimo protiv nečega, već upravo treba da damo nečemu da raste,

da pristupamo životu stvaralački. I tada će se na putu naći teškoće, ali se tada više nećemo boriti prosto tako, zato što je to rečeno u Jevanđelju, nego zato što znamo da ćemo ako se ne budemo borili - umreti, u nama će umreti nešto što je već živo, uništit ćemo neku osobinu koja pripada Hristovom Liku. U onoj meri u kojoj ovo činimo postepeno će početi da nam se otkrivaju i druge slične crte i počecemo sebe da vidimo kao stari dobri portret koji su kasnije, iz stoleća u stoleće restaurirali neki nesrećnici koji su ga unakazili, ali ovde postoji neka originalna crta, ovde prepoznajem ruku majstora, ovde ima neka istina. I postepeno, prepoznavajući jedno pa drugo, ovaj portret i lik se može čistiti dok ne postane sličan Bogu, dok ne postane obraz i podobije Božije.

* * *

Ima još jedna stvar o kojoj bih želeo nešto da kažem. Već sam rekao da susret zavisi od toga da li su dva čoveka ili dve ličnosti koje se sreću obe istinite i obe iskrene. Malopre sam govorio o čoveku koji ide ka Bogu. Međutim, dešava se da mi uspevamo da i Samog Boga učinimo nerealnim za sebe. Znae kako to biva u životu kada čovek sreće razne ljude i zaboravljajući na čoveka vidi samo funkciju. Recimo, kada dečaka zovu kod direktora na razgovor ili kada te kao vojnika viši čin pozove na "čitanje bukvice" - tada ne vidiš čoveka. U jednom onda vidiš samo zvanje direktora, u drugom vidiš epolete i ispada: kome čast - čast, kome strah - strah. Istina je da se to dešava, ali tu nema ničeg drugog osim straha i malo časti. A često je vrlo važno pogledati sabesednika u lice i videti u njemu čoveka.

Nije sada ni mesto, a i bila bi to duga priča, ali ovo sam osetio jednom kada su me uhapsili u metrou za vreme namačke okupacije. Bog mi je pomogao da pogledam i vidim da je onaj ko me je uhapsio - čovek, a ne samo policajac. I poveo se razgovor, i bio sam pušten. Međutim, često se dešava da ne srećemo čoveka zato što ga zaklanja njegovo zvanje, naš strah i naše predrasude, itd.

S Bogom je isto tako. Ako stvoriš u sebi lažni obraz Božiji doći ćeš da se moliš i molićeš se upravo ovom liku. Stvori u sebi lik Boga kao nemilostivog Sudije i probaj da Mu se moliš sa nežnošću, ljubavlju i poverenjem - neće biti nikakvog uspeha. Dešava se da skupljajući o Bogu nekakve pojmove mi od njih stvaramo sliku i, čak, potpuno skladan lik u kojem nema nijedne lažne crte zato što su sve crte uzete iz Svetih Otaca, iz Svetog Pisma i iz liturgijskih pesama. Ali pošto smo mi ovo skupili u zaokruženi lik ne ostavivši nikakvu mogućnost za ono što nam je nepoznato onda smo ovaj lik pretvorili - neka je on i u mislima ili u vidu slike, u idola. O ovome je već u četvrtom veku pisao, čini mi se Grigorije Bogoslov - o opasnosti da se stvarni Bog zameni našom predstavom o Bogu, koja umesto da nas nekuda vodi stoji kao pregrada i zid, zapravo kao idol pred kojim ćemo se moliti, kojem ćemo služiti, ali koji nikada neće biti istinski Bog. Upravo ovo objašnjava zašto nas i Oci Crkve i svi duhovni nastavnici uče da o Bogu moramo da saznajemo sve što možemo, ali kada stajemo na molitvu moramo da stajemo pred Boga bez zamišljanja ikakvih likova, bez ikakvih predstava. Moglo bi se reći ovako: ono što znamo o Bogu mora da nas stavi pred Njega u trenutku molitve, ali mi moramo stajati pred Bogom Kojeg još nismo poznali u svojoj Njegovoj beskonačnoj složenosti, jednostavnosti i nepojmljivosti. Ako stanemo pred Boga ovako onda sve postaje moguće. Onda On može da nam se otkrije danas onako Kakvim On želi da Ga danas doživimo. On danas može da nam otkrije Sebe strahom i trepetom, a sutra milošću.

Međutim, mi moramo da naučimo da pristupamo Bogu i čekamo da nam se On otkrije Onakav Kakav On poželi da danas bude pred nama. Ako budemo tražili samo neko prošlo iskustvo ili Onog Boga o Kojem tako divno piše Sv. Simeon Novi Bogoslov trudićemo se da se vratimo jučerašnjem danu kojeg više nema i nikada ga u našem iskustvu neće biti, ili iskustvu drugog čoveka koje nikada neće postati naše iskustvo. Ovo je vrlo važno.

Ukoliko se pridržavamo ovih elementarnih pravila možemo da se sretnemo sa Bogom. Gde? U našim dubinama. Ne negde ispred nas ili iznad nas ili oko nas, već u srcu, u onome što Oci Crkve i Sveto Pismo nazivaju srcem čoveka u onom srcu koje oni nazivaju dubljim srcem. Dubokim do te mere da ništa stvoreno ne može da ga ispuni, u onom srcu koje je toliko duboko da samo Bog može da ga ispuni do kraja i prelije se preko njegovih ivica. Međutim, ovaj susret započinje, kao što sam govorio na početku, od saznanja našeg siromaštva, od svesti o tome da smo izvan raja, da su čak i oni odblesci i ona svetlost u kojoj živimo svetlost koja se rasprostire iz rajskih dvoraca, kao se što po snegu prostire svetlost iz prozora, ali ipak to nije dvorac. Ako ovo doživimo, onda ćemo sa strahopoštovanjem, trepetom i pažnjom moliti Boga da On očisti ovo srce, zato što će samo čisti srcem Boga videti, da On Svojom Krvlju očisti našu grehovnost, da učini da učestvujemo u Njegovom životu, i tek tada, sećajući se apostola Petra na dan ulova ribe, sećajući se kapetana, sećajući se svih onih koji su se sa toliko trepeta i strahopoštovanja odnosili prema Bogu moći ćemo da postanemo takvi da On može da otvori vrata i kaže: "Uđi u radost Gospoda svojega" (Mt. 25, 21).

Još ću nešto reći o srcu čovekovom, o mestu gde se može sresti Bog. Ovo je problem velikog broja mladih sada, neću da kažem da je to problem samo mladih, ali je nesumnjivo pre svega njihov problem, i mislim da to nije samo na Zapadu. Gde čovek da traži Boga kad želi da se moli? Na nebu Ga neće naći; sećate li se kako su Anđeli Apostolima posle Vaznesenja rekli: "Što gledate gore?" Tamo Boga neće videti. Besmisleno je da Ga traži negde zamišljajući pred sobom Njegovo prisustvo, zato što ma koliko da Ga čovek zamišlja pred sobom od toga se Njegovo prisustvo ne uvećava niti umanjuje. To nije On nego moja mašta. Ako Ga traži na ikoni, ako Ga traži gledajući ka oltaru, tamo gde se čuvaju Sveti Darovi to, ipak, nije to mesto i, ipak, nije On. Ovo je, ipak, izvan nas, a izvan nas Boga možemo da tražimo, ali ne možemo da Ga nađemo. Dakle, postavlja se pitanje: gde se nalazi ovo mesto susreta? Oci Crkve govore: u srcu. Oni nam, takođe, potpuno jasno objašnjavaju da to nije u našim emocijama i da nije prosto u fizičkom srcu, nego negde u najdubljim dubinama, u srži našeg bića. A kako tamo da stignemo, gde je ono? Da bismo ušli unutra i dostigli prvo ono što Sv. Teofan Zatvornik naziva unutarbivanjem i stajanje pred Bogom u srcu, a zatim idenje pred Bogom ne gubeći hrabrost, treba prvo da se oslobodimo od onoga iz svoje okoline što nas veže za sebe. Gotovo sve vreme živimo kao oktopod koji je izbacio svoje pipke na svih osam strana i zalepio se za nešto svakim svojim pipkom. Razmislite o sebi: sa koliko pipaka se svako od nas prilepio za ono što čini njegov život? Koliko navika, koliko strasti? Jedan francuski naučnik koji je radio u Americi, Aleksis Karel, na jednom mestu kaže da se ličnost čoveka ni iz daleka ne završava tamo gde je on ograničen svojom kožom, već se prostire po celom svetu. Ličnost sladokusca se takvim pipcima prostire preko svega jestivog na čitavoj zemaljskoj kugli, ali pre svega preko svega jestivog što on ima u ormanu, u fioci, u džepu. Srebroljubiv čovek se ne završava tamo gde je ograničen kožom, njegova ličnost se lepi za sve što on može da kupi, itd. Postoji razlika

između ljubavi i strasne privezanosti, ljubavi i strasti, o ovome bi trebalo govoriti posebno, ali sada govorim baš o strasti, o tome kako postajemo zarobljenici onoga što navodno držimo u sopstvenoj ruci.

Kao što znate, ja nisam bogoslov i zato dozvoljavam sebi da vam navedem ne tako uzvišen primer kao Sveti Oci Ima jedna persijska priča o tome kako je jednom neki bogat i snažan mladić krenuo na put i vratio se kući sa puta opljačkan do gole kože. Ne samo da su mu uzeli konja - osim dronjaka ništa na njemu nije ostalo. Okupili se ljudi oko njega, gledaju ga, pa kažu: "Čuj, šta se to sa tobom desilo? Mlad si, zdrav si... Napali su te razbojnici, ali zar nisi mogao da se odbraniš?.." A on odgovara: "Pa kako da se odbranim - u jednoj ruci mi je nož, u drugoj pištolj, čime sam mogao da se tučem?.." Izgleda vrlo glupo. U stvari, gotovo svi mi ovako postupamo, zato što svi mi držimo u ruci - da, naše bogatstvo. Ali pogledajte: evo ja sad imam dve slobodne ruke. Uzeo sam svoj časovnik koji uopšte uzev, ništa ne košta, ali je moj. Ostala mi je samo jedna ruka. Ako i nju nešto stavim uopšte neću imati slobodnu ruku. A ako ja isto kao pohlepni gazda uzmem nešto u svoje srce - i ovo srce postane prepuno ovoga - onda u srcu nema mesta ni za koga drugog. Tako se dešava - bogati se čovek, nema šta nema. Samo, ispočetka prvo nema jednu ruku, potom više nema srce, zatim nema više pameti, i završava se time da on ne vlada ničim, već je i sam postao predmet nečije imovine...

Navešću vam i drugi primer, zato što mi se čini da je lak za razumevanje. Došla je jednom kod mene jedna žena. Sin joj je bio u duševnoj bolnici petnaest godina i umro joj je muž. Otputovala je kod sina i rekla mu: "Umro je tata..." Ovaj se zasmejavao i rekao: "Nemoguće! On je besmrtn..." Prvo je majka posmislila da se u njemu probudila vera, religioznost, ranije usvojeni pojmovi, a zatim se ispostavilo da to uopšte nije to, jednostavno kaže: "Nije mogao da umre i nije umro." Ova žena je došla kod mene i rekla: "Pomozite, ob-jasnite mu da je tata umro..." I mi smo se sreli. Mladić je tada imao već oko 25 godina, znao sam ga dok je bio još sasvim mali. On reče: "Oče Antonije, mama ništa ne shvata. Moj otac je živeo samo preko svoje vezanosti za kola, za zidni sat, za televizor, za nekoliko statueta i slika koje je imao i predmet koji je predavao na univerzitetu. Osim toga on uopšte nije postojao. Dok ovi predmeti postoje, on je živ isto kao ranije..." Dobro, možete da kažete da je to rekao duševni bolesnik, ali koliko u tome ima istine! Kad je on živeo na zemlji živeo je samo zbog tih predmeta. I ženu je ostavio, i sina je ostavio, i sve je ostavio radi toga da bi živeo zbog ovoga. Tako se i desilo da, kada je živeo - njega nije bilo, a kada je umro ništa se u principu ni za koga nije promenilo. Dakle, treba da obratimo pažnju na to da ako tako budemo živeli onda naravno da nećemo ući nikuda unutar sebe. Oktopod treba da pusti ono što on zamišlja da drži i da postane slobodan. Molim za izvinjenje što nas poredim sa oktopodima, ali bih rekao da je svako od nas oktopod na kub zato što, kad bismo imali samo osam strasti to još ne bi bilo ništa. Međutim, mi smo sa svih strana zarobljeni strastima i još zamišljamo da smo slobodni zato što smatramo da naša privezanost nije naročito snažna, nije da baš preterano volimo nešto što je grešno, nego mislimo - ovde sitnica, onde sitnica...

Ima jedna druga dečja priča iz stvaralaštva Engleza Džonatana Svifta, "Guliverova putovanja". On je dospao u zemlju Liliputanaca, zaspao na travi i kad se probudio nije mogao da ustane. Zašto? Zato što su Liliputanci svaku njegovu vlas vezali za po jednu travku. On bi svaku travčicu pojedinačno mogao da iščupa, ali budući da mu je svaka vlas bila vezana za posebnu travku on nije mogao da mrdne sa mesta. A zar mi ne ličimo na ovo, zar mi nismo vezani i pričvršćeni za bezbroj travčica strasti tako da ne možemo da mrdnemo? Ovo je veoma bitno da shvatimo.

Ali, pretpostavimo da smo se ošišali i iščupali. Kao što govori jedan od Otaca petog veka, da smo ušli pod sopstvenu kožu. Dakle, čitav živim pod svojom kožom, to jest iznutra vidim, iznutra delujem, a ne nalazim se negde pored sebe ili oko sebe. Ovo još ne znači da je sve dostignuto. Čovek treba da nađe načina da dođe do dubine, a ne samo da sedi ispod svoje kože.

Prvi zadatak je da nađemo vremena da budemo sami. Ovog vremena ima koliko hoćemo, samo ga mi ne nalazimo. Možemo biti u potpunoj samoći kada sedimo u prevozu bivamo potpuno sami u velikom broju raznih trenutaka u toku našeg dana, ali ih ne koristimo. Dakle, obitavaj malo u samoći. Šta onda? Iskustvo pokazuje: kad odeš prvo je tako tiho i tako dobro. Niko ti ne smeta da budeš sam. Međutim, prolazi vrlo malo vremena i postaje dosadno. Šta to znači? Ovo pokazuje ono što svi osim nas znaju o nama: da ukoliko ostanemo nasamo sa sobom posle kratkog vremena postaje nam dosadno. A zašto? Zato što u meni nema ničega čime bi se čovek hranio. I tu se otkriva da čovek uglavnom ne živi već samo reaguje na ono što se dešava, odnosno da živi refleksnim životom, kao što se svetlost reflektuje. Takav čovek u sebi nema unutrašnjeg poriva, ništa ne stvara iz unutrašnjeg osećanja ili misli nego je ovako: nešto se desilo i ja na to odgovaram, drugo se desilo - ponovo odgovaram, još se desilo - i ponovo odgovaram, još se nešto desilo - i ja ponovo odgovaram. I tako mi mislimo da živimo. Međutim, mi tako ne živimo, već samo odgovaramo i reagujemo. Nema akcije, postoji samo reakcija, odgovor na nešto, na pitanje, na poziv, ali mi nikada ne delujemo iz samih sebe. A kada ostanemo sami ispostavlja se da ne umemo da delujemo i da živimo iz sebe. Ako se čovek primora da bude sam posle nekog vremena postaje prosto strašno zato što postaje tamno, tesno i strašno u toj pustinji. Pustinja nije samo nenaseljeno mesto, to je svako mesto gde je pusto. Takva pustinja biva u čovekovom srcu, takva pustinja biva u gomili. Dakle, postaje strašno u pustinji. A treba ići dalje, i ovde treba pokazati mnogo strpljenja i hrabrosti. Kada čovek dođe do ovog momenta straha, do ovog momenta kada postaje tamno i tesno treba da kaže: "Gospode, ako i senkom smrtnom pođem neću se uplašiti zla, jer si Ti sa mnom" (Ps. 23, 4) - i ići dalje, u tamu, u mrak, u ovaj uski tesnac, ići dalje ne očekujući svetlost, ne očekujući ništa, znajući da će svetlost zasjati kada dođe vreme, da će doći do susreta, a zasad - neka bude tamno, neka bude noć. Ideš, dakle, tako, i ako pretrpiš do kraja dolaziš na mesto gde ponovo počinje da sviće. I ovo je jedino što možemo da učinimo da bismo sreli Boga u molitvi.

Ovo znači nešto veoma važno. Ovo znači da je priprema za molitvu, odnosno za molitvoslovlje, čitanje ovih ili onih molitava mnogo važnija od samog čitanja. Treba stati pred Boga u istini, stati pred Njega i reći: "Gospode, stojim u ovakvom raspoloženju duha. Mrzi me, dosadno mi je..." Ili: "Hteo bih da budem sa Tobom, ali ne preterano

dugo..." ili nešto drugo i pogružavati se, pogružavati - otrgnuti se i pogružavati se u dubinu, još dalje, još dublje. I ako se čovek ovim bude bavio polako, ne određujući sebi nikakve rokove, nego jednostavno iz dana u dan, onda je moguće da će se u jednom trenutku utvrditi u sebi tako da ga više nikakve spoljašnje okolnosti neće izvući iznutra. Tada se može i govoriti, može se i čitati, može se i družiti, može se i raditi iznutra, odnekud iz one dubine iz koje bije izvor života koji bije iz stvaralačke i životvorne i temeljne reči Božije.

* * *

Čoveku je lako da se moli kada odjednom oseti Boga. Tada molitva sama izvire i tada vreme ne postoji, tada samo telo može da se umori do te mere da čovek ne zna da li ga ima ili nema, ali ono ne smeta... Dešava se i obrnuto - da se molitva rađa iz užasnog poznanja svoje bede, takvog udaljavanja od Boga koje znači smrt, i tada ćemo, opet, zvati i zvati Boga ne znajući ni za vreme ni za umor, zato što nas je obuzeo takav strah od smrti. Na ovome se zasnivaju naša bogoslužjenja, zato što se ona nisu sastavljala u kabinetu u prijatnoj

atmosfera. Njih su postepeno stvarali ljudi koji su se kolebali između ova dva pola ili koji su istovremeno svojom ogromnom dušom obuhvatali i užas svoje potpune ništavnosti i beskonačnu veličinu svog prizvanja i svoju beskrajnu bedu i svoje bezgranično bogatstvo. Tako čovek može da se moli. Podvižnici su se tako molili. Nama su ova bogoslužjenja delimično data u ovom vidu zato što i mi imamo trenutke svetlog likovanja i trenutke istinske skrušenosti duha. Ali ona su nam data i kao škola da bismo se naučili ovim raspoloženjima, onim unutrašnjim doživljajima, onom poretku, onom viđenju stvari koje se rodilo i koje je hranilo ove ljude ili je našlo izraz u njihovom životu.

Nije moguće odjednom uvesti čoveka u ovakvo bogoslužjenje. On prvo treba da nauči da se moli u bukvalnom smislu reči, odnosno da saučestvuje u ona dva osnovna doživljaja (i u mnogome drugom, dakle ne samo u onome o čemu sam sad govorio, nego i u onome o čemu sam ranije govorio). I čoveka u ovo iskustvo treba uvoditi postepeno. Recimo, u manastirima mladog iskušenika ne teraju da stoji na svim službama od prvog dana. On mora da se navikne. Biće vaspitavan tako da postane gladan i željan, biće mu dato da bude na službi tako da želi da ostane, i neće mu biti dato kako bi on pozeleo da bude u crkvi, da molitva u crkvi bude privilegija i sreća, i konačno, da molitva u crkvi bude za njega trenutak likovanja, radosti, svete igre (sad mislim na cara Davida) ili trenutak radosnog i svetlog porodičnog susreta kao kad se posle mnogo godina sretnu članovi jedne porodice i ne žele da se rastanu, i prolazi sat za satom i noć je prošla, i jutro je nastupilo, a oni ne mogu da se odvoje jedni od drugih. Međutim, za ovo je potrebno da u srcu nešto postoji. Jednostavno iškolovati i izdresirati čoveka kao što se dresira pas da skače kroz obruč nije moguće, zato što se uopšte ne radi o tome da on razvije bezgranično strpljenje ili snažne mišiće na nogama da bi mogao beskrajno da stoji nego se radi o tome da se u njemu rodi osećanje koje ga vuče u crkvu da se moli. Ne govorim o tome da treba da nauči i da razume jezik ovih molitava. Ovome možemo da se učimo iz najjednostavnijih molitava, kao što govori Sv. Teofan Zatvornik. Uzmimo jutarnje ili večernje pravilo i nemojmo samo da ga iščitavamo, ili još gore - odstojimo, već u međuvremenu, između trenutaka molitve (odnosno stajanja sa Bogom licem u lice i opštenja sa Njim rečima) treba da osmislimo

ove molitve, da shvatimo sve što je u njima rečeno, značenje reči, misli i osećanja koji su u njih utkani, treba da odosećamo ove molitve (ovo je opet izraz Sv. Teofana Zatvornika) i još uz to treba uporno iz dana u dan da primenjujemo u životu ono što govorimo u molitvi. Ako si ujutru rekao: oprosti kao što ja opraštam, a misliš zlo nekome - tog dana treba da učiniš nešto u ovom smislu. Ako si rekao neku drugu frazu ili reč u molitvi ona mora biti ispunjena u toku dana. I radi ovoga treba podeliti večernje pravilo na male delove koji mogu da posluže kao pravilo ponašanja za nekoliko sati. Potom sledeće i sledeće. Tada cela molitva postaje živa, zato što se ona tako prepliće sa životom. A uveče, kada budeš dolazio da se kaješ imaćeš za šta da se pokaješ i nećeš morati da razmišljaš: "Šta bih rekao Gospodu? U svemu sam, Gospode, grešan..." Nije istina, i hvala Bogu što nije istina: nisam u svemu, ali evo u nekoj stvari sam grešan i treba da se pokajem. Ako se ljudi tako budu pripremali oni će postepeno ući u bogosluženje i tada će ovo bogosluženje postati pesma duše, a inače - ne, neće postati, osim ako je čovek duhovni genije, ali onda će se on snaći i bez nas i naći svoj put.

* * *

Upotrebio sam izraz zatvorena vrata. Naravno da to nisu vrata hrama i vrata našeg doma, a još manje vrata naše ljubavi, i ponajmanje vrata naše sposobnosti da svakoga primimo kao što je nas primio Hristos, nego druga vrata, ona vrata kroz koja se izlazi iz unutrabivanja i postaje, čak ne ni putnik na zemlji, nego lutalica. Uđi unutar sebe, zatvori vrata, postani unutrašnji zatvornik, i deluj i govori iznutra. Ovo, pak, ne znači otuđenost nego sabranost uz koju čovek u potpunosti može da ostane unutar sebe, sijajući istovremeno i spolja. Ali, ako imate sveću nećete je staviti na vetar da bi noću bilo svetlije, stavićete je u svoj fenjer i pritom ćete čvrsto da zatvorite fenjer daje vetar ne bi ugasio, i tada će sveća svetleti i u tihoj i u vetrovitoj noći. Eto tako isto treba da unesemo unutra svoju dušu, da je uvedemo unutra i ogradimo je na neki način kako ništa ne bi moglo da ugasi duh, da ugasi svetlost, da ubije toplinu i ugasi sjaj, i ona će svetleti. Stekni mir i hiljade oko tebe će se spasiti, govorio je Sv. Serafim Sarovski...

MOLITVA I VREME

[sadržaj](#)

Danas bih želeo da porazgovaram sa vama o molitvi i kao uvod u to imam nameru da dam jednu kratku primedbu, Ovo, naravno. neće biti predavanje zato što je apsolutno nemoguće držati predavanja o molitvi. Iz vrlo bogate riznice pravoslavnog iskustva mogu se IZDVOJITI neki momenti ili neki pojmovi i oni se mogu podvući, može se drugome poveriti ovo iskustvo, ali je nemoguće ex cathedra držati predavanje o molitvi zato što je molitva neuhvatljiva kao i sam život. Ona je u suštini život naše duše i bez nje nema života.

Treba, ako mogu tako da se izrazim, razlikovati dve molitve: molitvu koja predstavlja susret sa Bogom, opštenje s Njim, živ i dubok odnos između Boga i nas, i molitvoslovlje koje može biti molitva, ali koje, nažalost, vrlo često predstavlja govornu vežbu. Jedan od osnovnih zadataka duhovnog života je da se prodre iz molitvoslovlja u molitvu, tj. da se u molitvoslovlje prodre toliko duboko da se u samom njegovom srcu nađe molitvenost. Ovo se odnosi na ljude koji su navikli da se mole, koji su navikli da upotrebljavaju svete Crkvene reči, a za koje su - od ponavljanja, od nepažljivog odnosa prema njima - ove reči postale nejasne, izgubile svoj sjaj, izgubile svoju delatnu silu. Oni treba nešto da urade Da bi se oslobodili od omađijanosti rečima i iz zarobljeništva reči. Čovek treba da se prene i da na vreme uđe u dubinu kako bi u srži ovih molitvenih uzdaha KOJI su se nekada otkinuli iz živih duša usred podviga, u molitvenom trudu, u ogromnom naporu svih duhovnih sila, i ponekad u ogromnom stradanju, našao sadržaj za sebe. Evo, počinjući od ovoga želeo bih da razmotrim neke teškoće u molitvi, onako kako nam one izgledaju u našem savremenom svetu.

Prva teškoća sa kojom se svi sreću jeste pitanje vremena, i ova teškoća je dvojaka. Sa jedne strane, treba naći vremena za molitvu, a sa druge strane ne dati vremenu (to jest užurbanosti, unutrašnjoj napetosti i brizi zbog toga što vreme leti) da ubije u nama spokoj i duboku sabranost koji omogućavaju molitvu. Može se ispostaviti da ni svešteniku nije tako lako da nađe vreme, zato što i sveštenik može biti toliko okupiran svojim služenjem i može da uобрази da je njegovo služenje - susreti sa ljudima, razgovori sa njima, obavljanje samih bogosluženja - toliko važno samo po sebi da on više ne ostavlja sebi dovoljno vremena da uđe unutar sebe i da za neko vreme stoji čuteći, bez ikakvog kretanja, pred Licem Boga Živog . Možete da se ne složite sa mnom i da kažete daje bogosluženje - molitva. Da, pod uslovom da se u njemu molimo, ali samo po sebi bogosluženje je samo veoma povoljan preduslov za molitvu. Čovek može da odstoji službu i prođe mimo molitve, čovek može da je odsluži i da ne dođe ni do kakvog susreta sa Bogom u dubini svog srca. I to je jedna od najpogubnijih stvari koja može da se desi u životu sveštenika.

Ali, druga strana je, čini mi se, teža i važnija, a to je pitanje vremena kao takvog. Svi vi verovatno znate kako ponekad stajemo na molitvu i neprekidno nas grize svest o tome da vreme leti, da treba "završiti pravilo", treba "dočitati kanon", treba doći do kraja nečega, a vreme kao da teče takvom brzinom da ne uspevamo da ga stignemo. I dešava se da se čovek često moli sve brže i brže, ponekad se moli sa izvesnim osećanjima prema rečima, zatim još nekako i shvata ono što radi, zatim čita sve brže i

brže kao da se zadatak sastoji u tome da se u određeno vreme smesti određeni broj molitava. I često čovek posle takve molitve odlazi kao da je prošao mimo Boga. Sve je pročitao, sve je rekao - a ništa se nije dogodilo. Dakle, ovde je veoma izražen problem vremena.

Kada je reč prvo o onome što se naizgled tiče spoljašnje tehnike ima jedan izvanredan savet u delima Sv. Teofana Zatvornika. Da bi molitva mogla da bude duboka, bez žurbe, spokojna, pažljiva i sa strahopoštovanjem - kaže on - ne treba da je određujemo brojem molitava koje imamo nameru da pročitamo nego vremenom kojim raspolažemo i za ovo vreme treba da se molimo molitvama koje nam nudi molitvenik ili druge bogoslužbene knjige, ne vodeći računa o tome da li ćemo završiti svoje pravilo ili ne, da li ćemo ga dočitati ili ne (ovde je reč, razume se, o ličnoj molitvi pojedinačnog Hrišćanina). On, na primer, navodi, da ako čovek zbog svojih obaveza ima pola sata vremena neka stane na molitvu i sa krajnjom i maksimalnom pažnjom, skupljajući u sebi sve strahopoštovanje na koje je sposoban neka prinosi svaku molitvenu reč, svaku molitvenu rečenicu Bogu, ne brinući se šta će biti. I on u ovom pismu kaže da ako za sve vreme kojim raspolažeš pročitaš otprilike četvrtinu ili polovinu večernje ili nekog drugog pravila koje si sebi odredio, ali ako si ovo pročitao svim umom, svim srcem i svim svojim bićem ti si ispunio pravilo, a ako si "iščitao" sve prolazeći mimo svake molitve zato da bi došao do sledeće (i ovo se dešava), nisi ispunio pravilo premda si sve pročitao. Zato što je Bogu potrebno naše srce i naša svest, Bogu je isto kao i nama potreban susret, a ne ponavljanje molitava koje je sastavio neko drugi i koje mi možemo prineti kao svoje samo ako u njih utkamo naš um, naše srce, našu volju, sav poriv celog našeg bića, uključujući i naše telo.

To je prvo, što mi se čini da treba da imamo na umu, zato što ako tako počnemo, ispočetka verovatno nećemo uspeti da za kratko vreme pročitamo dugačko pravilo, ali onoliko koliko budemo pažljivo i sa strahopoštovanjem prelazili od reči ka reči, od misli ka misli i od osećanja ka osećanju, ova osećanja i misli će u nama postati žive, tako da će posle nekog vremena biti dovoljno da kažemo samo jednu reč pa da se sav um usredsredi i sve srce zapali. I tada neće biti potrebno da dugim i upornim trudom dovodimo do svoje svesti i do svog osećanja molitvene reči, zato što će se svest koja je pripremana iz nedelje u nedelju, a ponekad iz godine u godinu i srce koje je izorano ovim trudom odazivati momentalno. I ispostaviće se da smo posle dugog, sporog i postepenog truda odjednom postali sposobni da sa punom pažnjom uz potpuno učestvovanje srca, svim našim bićem molitveno uznosimo Bogu celo molitveno pravilo. Ovo se uopšte odnosi na svaku ljudsku delatnost. Ma čime da se bavite, ako ispočetka budete vrlo pažljivo, tačno i bez žurbe obavljali svoj posao posle kratkog vremena ćete se toliko navikći na njega da ćete moći da radite sve brže i brže, ne gubeći pritom preciznost u njegovom izvršavanju. Ako se budete trudili da ga obavite brzo to će uvek biti na uštrb savršenstva i kvaliteta. Mislim da svi to znamo iz različitih oblasti života, počevši od najprostijih do najsloženijih.

Vrlo često, ipak, vreme prodire u nas, u našu svest. Dakle, treba da naučimo da izlazimo na kraj sa vremenom, da prosto "zaustavljamo" vreme. Razume se da ne govorim o kretanju zvezda i o kretanju Zemlje oko Sunca, govorim o nečem drugom.

Ima raznih vrsta vremena. Postoji vreme koje se određuje časovnikom, a postoji vreme koje se određuje unutrašnjim doživljajem. Svi znate kako ponekad nekoliko minuta mogu da izgledaju beskonačno dugi: kada nešto napeto iščekujemo sa strahom, tugom ili brigom. Međutim, vi takođe verovatno znate kako ponekad za trenutak proleti nekoliko srećnih ili tužnih sati. Govorim upravo o ovom vremenu, o ovakvom "zaustavljanju" vremena, o tome da treba da izađemo na kraj sa vremenom u tom smislu.

Prvo što mislim da moramo da zapamtimo, a mislim da to nemamo uvek na umu, jeste da uopšte nema razloga da trčimo za vremenom, zato što vreme ne beži od nas nego nam ide u susret. Bez obzira na to da li žurim u susret sledećem trenutku mog života ili sedim i čekam da on dođe, ovaj čas će neminovno otkucati, i zato se oni ljudi koji kao da žure u susret sledećem trenutku uzalud trude. Trenutak će doći, a ono vreme koje sa uzbuđenjem koristimo na to da bismo žurili prema njemu moglo bi se tako mirno upotrebiti za nešto drugo što je korisnije od brige i besciljne ustremljenosti. Važno je da ovo imamo na umu zato što sve dolazi u svoje vreme, ili ako vam se tako više sviđa, u Božije vreme. Bez obzira na to koliko želimo da dostignemo trenutak kada ćemo se moliti duboko, ovo vreme nećemo dostići. I potpuno je glupo da se naprežemo da bismo videli plodove molitve i rezultat svog truda. Isto kao što zemljoradnik ne ide svaki dan u polje da vidi da li biljka raste. On zna da je posejao seme, a sada treba čekati, doći će vreme i ona će nići i sve će biti, ali dok ona niče on, kao što kaže Jevanđelje, jede i spava i bavi se svojim poslom. A mi se često, baš pod pritiskom ovog iščekivanja ili ove ustremljenosti napred, ne molimo sada iz sve dubine naše duše, zato što se molimo i istovremeno gledamo da li sviće zora budućeg veka... I ona ne sviće, zato što može da svane samo u našoj duši, i ma koliko da gledamo u daljinu nećemo je videti. Dakle jedan od zadataka se sastoji u tome da naučimo da izađemo na kraj sa unutrašnjim vremenom. Da bismo ovo postigli jednostavno i vrlo mirno možemo da radimo određene vežbe.

Vežbe se sastoje u tome da kada nemamo šta da radimo ništa ne radimo i nikuda ne žurimo. Ovo izgleda vrlo jednostavno, ali probajte. Evo, imate pet minuta slobodnog vremena. Šta uglavnom radite u toku ovih pet minuta? Vrpeljite se na stolici, preturate po papirima, gledate unaokolo, slažete i premeštate knjige, premeštate sveske, gledate kroz prozor, razmišljate o tome šta će biti, odnosno bavite se time da trenutak potpunog mira pretvorite u malu buru, u nekakvo talasanje, u buru u čaši. Umesto toga pokušajte, a ovo nije nimalo laka vežba, i ako imate pet minuta kada jednostavno potpuno imate pravo da ništa ne radite sedite i ne radite ništa. Sedite i budite svesni: Evo ja - Petar, Ivan - sedim. Oko mene je tiho, ništa se ne dešava i nema šta da se desi, i ja sam pred Licem Božijim. I ostanite nekoliko trenutaka pred Licem Božijim. Videćete da ovo ni iz daleka nije tako lako zato što će vaše misli početi da vitlaju kao mušice u prolećno veče, po rečima Sv. Teofana Zatvornika. Neke uspomene će početi da se pomaljaju u duši, nešto će da došaptava: Ah! Zaboravio sam ovo i ono drugo i ono treće što treba da se uradi! Briga počinje, telo počinje da biva napeto... Dakle, čovek treba da nauči da sedne i da se opusti, ne da sedne kao da sedi na ugljevlju, nego da sedi kao na stolici ili u fotelji, da se staloži, da dostigne telesni mir i da oslušne tišinu oko sebe.

Ovde se borba sa vremenom i sa brigom koju u nama rađa vreme poklapa sa traženjem unutrašnje i spoljašnje tišine. Spoljašnje još nekako i možemo da čutimo, iako i tu vrlo često umišljamo da čutimo, a u stvari stalno vodimo dijalog sa sobom. To je takođe kretanje, a ne stajanje pred Bogom. Ali, evo želim da vam ispričam nešto o jednoj starici (čini mi se da sam svojevremeno o njoj ovde pričao - oni koji se sećaju neka oprostite). Nešto malo posle mog rukopoloženja došla je kod mene starica i kaže: "Evo već mnogo godina se stalno molim Isusovom molitvom i nikad nisam mogla da osetim Božije prisustvo. Šta da radim?" Rekao sam joj ono što mi je izgledalo veoma razumno - da se obrati nekom ko ume da se moli. Ona mi odgovori: "Da, pitala sam i one koji znaju i nisam dobila odgovor, tako sam odlučila vas da pitam..." Pa, ovo je bilo utešno. Onda sam joj prostodušno rekao: "Šta mislite, kad Bog može da udene neku reč ako sve vreme samo vi pričate? Bilo bi dobro da počutite malo pred Licem Božijim..." "A kako to da uradim?" Kažem: "Evo, probudite se jutru, spremite se, doručkujte, spremite svoju sobu, a onda sedite udobno pred kandilo u sobi i pletite pred licem Božijim, samo nemojte da se molite, nego prosto sedite i budite svesni da ste i vi tu i da je Bog tu..." Ovde sam se, iskreno rečeno, setio slučaja iz života jednog zapadnog sveca koji je bio parohijski sveštenik i jednom se obratio seljaku koji je satima sedeo u crkvi. On nije prebirao brojanice, usne mu se nisu micale jednostavno je sedeo. Sveštenik ga je upitao: "Šta radiš satima u crkvi?" Ovaj odgovori: "Gledam Njega, On gleda mene, i tako nam je dobro zajedno..." Setio sam se ovih reči i pomislio: "Neka moja starica proba hoće li Bogu i njoj prosto biti dobro nasamo, i hoće li joj se nekako u srcu učiniti daje Bog tu."

Posle nekog vremena dolazi moja starica i kaže: "Znate šta, stvarno se nešto dešava..." Upitah: "A šta to?" I ona mi ispriča kako je spremila svoju sobu, sela u fotelju i počela da plete i kako je prvi put posle mnogo godina videla svoju sobu ne kao mesto neke očajničke aktivnosti, već jednostavno kao mesto spokoja, mesto gde ona živi, koje je svetlo tiho i čisto, sa kandilom, kao mesto na koje se navikla. Unaokolo je postalo tiho i u njenoj glavi je postalo tiše, počela je da plete i da osluškuje kako zveckaju igle za pletenje po naslonima za ruke na fotelji. Od toga je u sobi postalo nekako još tiše. Ona je tako čutala i plela, a njena duša se radovala tišini u kojoj je sedela. A zatim je ova tišina nekako postepeno počela da se uliva u nju. Postajalo je sve tiše i tiše, i telesno i duševno... "A zatim," reče ona, "ne znam kako to da objasnim, ali osetila sam da ovo čutanje i ova tišina koji caruju unaokolo nisu prosto odustvo buke nego prisustvo neke suštinske tišine i da je u srži ove tišine - Bog."

Mislim daje ovo prvi korak: sedi, utihni, razmisli o tome da je Bog ovde, da ne treba nigde da Ga tražiš, da ti je dobro sa Njim, i da je Njemu dobro sa tobom. I prosto ostani tako koliko možeš. Posle kratkog vremena ova vežba će zbog nenaviknutosti postati veoma teška. Mislim da za početak ne možeš da izdržiš više od dve-tri minute. Onda tiho počni da se moliš. Ali, da se moliš molitvom koja ne razbija tišinu: "Gospode, pomiluj... Gospode, pomiluj..." - ili nešto drugo. Car David u jednom psalmu govori: "Ti si moja Radost..." možemo i tako da se obratimo Bogu. Možemo da kažemo bilo šta samo da reči ne budu negiranje i uništavanje tišine koja počinje da se rađa u duši. I sami znate kako nas ponekad neočekivano, bez toga da mi išta uradimo obuzima tišina. Ovo se dešava u raznim situacijama, nije obavezno da to bude negde gde je tiho, nije

obavezno da to bude u šumi ili u polju, nije obavezno da to bude u praznoj crkvi. Ponekad dušu usred svakodnevnog buke, usred brige dotakne neka tihost, i duša odlazi unutra u neki tajanstveni grad, koji (ispostavlja se iznenada) postoji ispod burne ili ustalasane površine naše duše i naše svesti. Ponekad se ovo dešava kada sedimo nasamo sa nekim. Popričamo malo i više nam se ne priča, i zadubljujemo se sve dublje i dublje i više ništa ne možemo da kažemo zato što se čini da će svaka reč slomiti i razneti ovu tišinu u paramparčad. Zatim ova tišina postaje toliko duboka da se u njoj postepeno rađa mogućnost da čovek nešto kaže. I tada govorimo oprezno, trezveno bez mnogo reči i svaku reč biramo tako da u njoj bude istina i da ona ne razbije ovu Bogom datu tišinu.

Jedan zapadni podvižnik iz jedanaestog veka koji je ostao bezimen, napisao je ovakvu rečenicu: "Ako je Sin Reč Očeva, onda sa pravom možemo da kažemo da je Bog bezdano ćutanje, ono bezdano ćutanje iz kojeg jedino i može da prozvuči Reč, koja se do kraja poklapa sa ćutanjem i izražava ga." Dakle, ako čovek dođe do takve tišine onda može da počne da govori neke molitvene reči, ali ih izgovara tako pažljivo da ne naruši ono što je Bog dao: tišinu, tihovanje i ćutanje. I nije li tačno ako usput primetimo da su i neka stanja koja mi drugačije nazivamo, u stvari tihovanje sa strahopoštovanjem? Na primer vera, kao uverenost u nevidljive stvari, kada stojimo na ivici znajući i videći, ali ne govoreći ništa i ne budući u stanju da kažemo bilo šta o tajni pred kojom stojimo.

Evo, probajte ovo kao prvu vežbu. Međutim, to nije dovoljno. Čovek treba da nauči da zadrži ovo stanje oslobođenosti od brige i onda kada briga pokušava da proдре u njega. Biva, na primer, usredsredili smo se, postalo je tiho i odjednom neko zakuca na vrata. Čovek može i da se ne odazove, ali srce se odmah uskomešalo, misli su poletele, radoznalost je već počela da grize, mir je nas je napustio - želimo da otvorimo vrata. Naravno, mi ovo prikrivamo pod maskom bratoljublja i pažnje, pravednog odnosa prema čoveku koji kuca na vrata. U stvari, dve trećine ovoga čine prosto nesposobnost da mirno sedimo i radoznalost.

Druga vežba se sastoji u tome da sebi kažemo: možda će se desiti da neko zakuca na vrata, možda će to biti zvono na vratima, možda telefon, mnogo toga može da se desi, a mene nema, ja više nisam u ovoj sobi, ja sam u Božijem prisustvu. Tako stalno postupamo, samo što to ne primećujemo. Kada na primer, odemo na pijacu i neko kuca na vrata naše sobe niko ne otvara. Kada odemo nekuda u šetnju, kod prijatelja, niko ne otvara vrata, zato i na ovo treba ovako da gledamo: ja sam u prisustvu Božijem, znači, nema ko da otvori. Ako ste stariji i energičniji, onda možete da postupite, kako da kažem, ne tako oštro, ali sa više odlučnosti. Moj otac je voleo da se moli i živeo je usamljeno i na svoja vrata je okačio natpis: "Kod kuće sam, ali nemojte se truditi da kucate, svejedno neću otvoriti." Ako ste u situaciji da želite da budete iskreni do kraja i da ujedno omogućite sebi ovih nesrećnih pet minuta (u toku kojih će se svi snaći bez vas: časna reč, niko od vas, od nas, nije toliko potreban svetu da svet ne bi mogao bez nas pet minuta) - dajte sebi ovih pet minuta, na neki način se napravite da vas nema, sakrijte se.

Bio je jednom u Petrogradu otac Aleksandar Kosuhin, veliki prijatelj Sv. Jovana Kronštatskog. On je napravio sebi merdevine na tavan direktno iz oltara. Završavao je Sv. Liturgiju i merdevinama se peo na tavan, podigao bi merdevine i dok se "do mile volje" ne bi namolio nije silazio. Parohijani su mogli da ga traže i pomoćnici su se vrzmali po oltaru misleći kuda li se deo. A zatim su se navikli da ga posle Sv. Liturgije nema, i svi su se navikli i nikome se ništa nije desilo. I nikome se ništa neće desiti ako pet minuta nestanemo iz ljudskog vidika. Istina je da svet može da se snađe bez nas pet minuta pa, čak, i više.

Ako se naučite da spokojno sedite iza vrata u potpunom miru i tišini kada neko kuca, kada vas dozivaju, kada vas traže, to će već biti početak umeća "zaustavljanja" vremena. I tada ćete moći da se zaustavljate u sadašnjem trenutku. Stvar je u tome da čovek ne može da se moli ni u svojoj prošlosti ni u svojoj budućnosti već samo u onom trenutku u kojem se nalazi. Prošlost je prošla i u nju više nema povratka. Budućnost je pred nama i nas tamo još nema, nalazimo se u onom času gde je i Bog, i u večnosti i u vremenu istovremeno, u objektivnom vremenu i u Božanstvenoj večnosti. Čoveku nije uvek lako da nauči da živi u trenutku kojem se nalazi zato što smo navikli da je sadašnjost samo umišljena granica između prošlosti i budućnosti, znate onako kao što se kotrlja ofarbano jaje kad ga kotrljamo na peškiru. Ono je prvo ovde, a zatim je tamo, ali se nigde ne zadržava. Tako se i mi ni u jednom trenutku ne nalazimo u realnosti, u našoj sadašnjosti. Delimično živimo od onoga što se upravo desilo i ne umemo toga da se oslobodimo, a delimično smo već negde ispred sebe, odnosno žurimo. A čovek treba da nauči da pravi razliku između brzine i žurenja. Ova razlika je veoma prosta.

Sigurno ste videli kako star čovek, invalid ili slab čovek pokušava da stigne trolejbus ili prijatelja koji ide ispred njega: on očajnički žuri, a kreće se sporo. I sve vreme dok žuri trudi se da uhvati samog sebe kako ide ispred sebe. On bi hteo da u svakom trenutku bude za korak dalje nego što jeste. Takođe, znate šta se dešava za vreme odmora i u toku letnjeg raspusta. Hodamo bez cilja, ali se osećamo dobro, bodro, osećamo život u telu, hodamo brzo, možemo i da potrčimo, ali nikuda ne žurimo zato što se ne trudimo da bilo kuda stignemo pre trenutka kada ćemo doći do tog mesta. Dakle, isto to se dešava sa našim unutrašnjim životom. Nemamo prava da se trudimo da dospemo negde, moramo tamo gde se nalazimo da činimo sve što možemo u datom trenutku. Budimo u potpunosti ono što jesmo i činimo sve što možemo, a vreme, kao što sam rekao na početku, radi u našu korist, ono teče prema nama, ono prolazi mimo nas, ide od napred ka pozadi i doći će do mesta koje nam je potrebno.

To sam osetio za vreme nemačke okupacije kad sam bio uhapšen. Tog trenutka sam otkrio veoma zanimljivu stvar. Kao prvo, prošlost je odjednom munjevito nestala, zato što je bila takva da bi me zbog nje uhapsili, a verovatno i streljali. Znači, nije bilo mesta za realnu prošlost, ona je morala da nestane. A one nerealne prošlosti o kojoj sam se spremao da pričam, svedeno nije bilo. Dakle, ispostavilo se da nemam prošlosti. I otkrio sam još jednu zanimljivu stvar: budućnost za nas postoji onoliko koliko možemo da zamislimo šta će biti u budućnosti, i da se tamo prenesemo, ali kada ne možemo ni da zamislimo ne možemo ni da se prenesemo, i budućnost odjednom nestaje. Tako biva kada uđemo u mračnu sobu i ništa se ne vidi i čitav svet se završava - evo ovde,

zato što je ispred mrak, nema nikakvog prostora, već postoji samo duboka tama, kao da se nalazimo u geometrijskom crtežu, u malecnom odsečku vremena u koji se sabrala sva naša prošlost i iz kojeg može da izraste sva naša budućnost.

Takav trenutak i takvo stanje nam omogućavaju da se molimo iz sve snage svog bića - i uma, i srca, i volje, i tela, zato što je sve sabrano u jednoj jedinoj tački koja dostiže do tolike napetosti, do takve koncentracije, da ako ne dođe do njene eksplozije, na njoj zaista može da se gradi budućnost. Iz ove tačke čovek može da gleda u prošlost, sa tim da sam ne postane proizvod sopstvene uobrazilje u svojoj prošlosti, može da gleda u budućnost, da bude ovde i gleda u budućnost kao što, na primer, gleda kroz prozor. Čovek je u sobi, vrt je napolju. On vidi vrt, može da zamisli sebe u vrtu ili zna da je on ovde, iza stakla, a ponekad i iza rešetaka... Dakle, ako čovek ovo nauči, a ovome se može naučiti jednostavno duhovnim vežbanjem koje sam navodio, onda može da stoji pred Bogom.

Jer, to je iskustvo koje imamo i iz drugih oblasti. Recimo, kada putujemo nekuda vozom voz se pomera, a mi sedimo u potpunom miru, gledamo kroz prozor, čitamo knjigu ili novine, možemo da se molimo, možemo da razgovaramo i to ne mora biti o mestu u koje putujemo i o onome što ćemo tamo da radimo, i ne mora biti o onome što nas tamo čeka, nego jednostavno o onome što nam je zanimljivo da razgovaramo sa našim saputnikom ili da od njega čujemo. Zašto da ovo ne primenimo i u molitvi? Ovo iskustvo je svakodnevno, jer se samo veoma nerazumni ljudi, kada putuju iz Odese u Lenjingrad, trude da se iz poslednjeg vagona premeste u prvi da bi bili bliže mestu dolaska. Svako shvata da je na tolikoj razdaljini čitav voz manji od nokta i da prema tome nema smisla pomerati se unapred. A mi se na svom molitvenom putu trudimo da prođemo ovo malecno rastojanje, evo baš sad, kao da ćemo biti bliže nebu zbog toga što smo evo ovoliko prešli. A nebo samo ide prema nama, i vreme nas nosi tamo, samo kada bismo mi radili svoj posao i uveli nebo na mesto gde se u tom trenutku nalazimo, zato što to zavisi od nas. Ukoliko živimo u sadašnjem trenutku, ako u ovom trenutku budemo pred Licem Božijim čitavo nebo je tu, i nemamo razloga da ga tražimo negde iza oblaka. Njega tamo nema, ono je samo tu gde se Bog i ja zajedno nalazimo, licem u lice, čak i više nego licem u lice.

Čini mi se da je pitanje vremena o kojem sam sad mnogo govorio izuzetno važno zato što se o njega razbija mnogo molitvenog napora.

Druga stvar o kojoj želim nešto da kažem jeste ono o čemu Sv. Teofan Zatvornik piše u prvoj od svoje četiri besede o molitvi. On kaže da svakom poslu pristupamo sa nekom pauzom i pripremom, samo nam se za molitveno delanje čini da možemo da se u njega bacimo navrat-nanos u svakom trenutku. I on navodi ovakav primer: "Želiš da napišeš pismo. Vratio si se kući uzrujan i uznemiren, skinućeš se, okačićeš kaput o čiviluk, opraeš ruke, ohladićeš se. Zatim ćeš prići radnom stolu, sešćeš i to što udobnije, uzećeš papir, izabraćeš pero, pa ćeš razmisliti: kao prvo - kome pišeš, kao drugo - u kakvim si odnosima sa njim, kako da mu se obratiš, kojim rečima, kakvim stilom, i tek ćeš onda početi da pišeš. A ponekad ćeš unapred na neki način da napraviš raspored raznih stvari o kojima želiš nešto da kažeš u određenom razumnom i osmišljenom poretku".

Da li to činimo kada stojemo na usamljenu molitvu i da li dajemo sebi vremena kada dolazimo u hram na zajedničku crkvenu molitvu da dođemo što ranije da bismo uspjeli da ovo učinimo pre nego što nas prvi vozglas unese u oblast za koju još nismo spremni? Znači, ponekad nas talas na ivici mora obuzme, baci i odnese. Nema veze što znamo da plivamo i što smo se spremali da uđemo u vodu, ušli smo nepažljivo i događaj je pretekao našu spremnost. I čini mi se da je ispravno reći čoveku koji počinje da se moli (a svi mi smo početnici, i godinama smo početnici, i celog života smo početnici, zato što je svaki dan potpuno nov i neobičan i u svaki dan stupamo kao u potpuno novi i neobični ljudi; noć koja prošli dan deli od sadašnjeg je vreme nekog našeg nepostojanja, mi se ponovo rađamo novog dana): stani i postavi sebi pitanje: Kod Koga sam došao? Verujem li da stojim pred Licem Božijim? Postoji li u meni neko iskustvo da Bog stvarno postoji i da ja stojim pred Njim? I zatim ne trudeći se - ovo je vrlo važno - da zamislimo Boga slikovito, kao da stojimo pred Bogom ili kao da je Bog pred nama (zato što ćemo u tom slučaju zamisliti zamišljeni lik i obraćaćemo se tom liku, a ne Živom, Nepojmljivom, Pretajanstvenom Bogu) treba da stanemo sa verom i kažemo: "Verujem, Gospode, da si Ti ovde, i stajaću pred Tobom nevidljivim i nepojmljivim sa spremnošću da doživim Tvoje prisustvo ili da doživim, subjektivno govoreći, Tvoje navodno odsustvo, zato što ne mogu da dođem do Tebe!.."

To je prvo. Drugo: iskreno i istinito treba da smo svesni da smo pred Licem Božijim i onoga sa čim u datom trenutku stojimo pred Bogom. Vi ćete pobožno reći: stojim sa strahopoštovanjem, sa verom, itd. To lepše zvuči nego što jeste, zato što, uvek ako ste se umorili od dnevnog posla kada želite nešto da pročitate ili prosto da legnete, postavite sebi pitanje: "Sa čime sad stojim pred Bogom? Da li veoma želim da se molim? Da li sam čitavog dana čekao na ovaj trenutak susreta sa Bogom?" I vrlo često ćete verovatno odgovoriti: "Ne, čitavog dana sam bio zauzet svim i svačim, bavio sam se čak predmetima koji se nekako indirektno odnose na Boga, recimo bogoslovljem u ovom ili onom obliku, ali nisam iščekivao ovaj trenutak kada ćemo napokon biti sami udvoje." Ako malo pročeprkaš, dešava se da ćeš pošteno odgovoriti: "Stajem na molitvu zato što u meni čuči nekakvo sujeverje da me Bog neće zaštititi u toku noći ako se ne pomolim..." Sumnjam da vam se to nije događalo, ali čak i ako pretpostavimo da se to vama ne dešava dešava se drugim ljudima...

Definišite stanje i raspoloženje sa kojima ste došli Bogu i recite Mu otvoreno: Gospode, iskreno rečeno, sad ne želim da se molim. Iskreno rečeno, više bih voleo kad bi moglo bez toga samo se bojim ili se stidim, ili imam jako osećanje obaveze, ali u meni ima vrlo malo ljubavi prema Tebi..." I tako dalje. Pogledajte u svoje srce i naći ćete masu odgovora. I priznajte, recite Bogu, i od toga počnite svoju molitvu. Pre nego što počnete da čitate molitve Svetih u kojima se izražavaju osećanja koja bi trebalo da imate, da imamo, ali kojih često nema, ispovedite Mu svoje duševno stanje, svoje raspoloženje. Učinite tako i moguće je da ćete naići na dve situacije. Ili će se zbog toga što ste bili iskreni i poštteni u vama roditi živo i dobro osećanje prema Bogu i moći ćete da počnete da govorite sa Njim, ili nećete uspeti da dođete do tog osećanja. Ako se rodi neko živo osećanje - neka je to pokajanje, neka je to zahvalnost, neka je to jednostavno trepet, - uzmite molitvenik i čitajte pažljivo budući potpuno svesni značenja onoga što govorite. Evo prvih reči večernjeg i jutarnjeg pravila, i svake službe koju čita Hrišćanin koji živi u svetu: "U Ime Oca i Sina i Svetoga Duha".

Ljudi ovo uglavnom shvataju jednostavno kao uvod, ali zar ove reči ne znače da sam ja sad stao pred Boga u Njegovo Ime, a ne u svoje, ne u ime sebe nego Njega, ne radi sebe nego radi Njega, kao i da se sve ono što će se sada dešavati u molitvi zasniva na Njemu, temelji se na Njemu, ide od mene do Njega i vraća se od Njega meni? Pomolite se ovako i izrecite ovo svesno i videćete da će to istog trenutka postati veoma teško. Zato što jednostavno reći: "U Ime Oca i Sina i Svetoga Duha" nije teško, ali reći ovo i sebe jednostavno udaljiti, odmaknuti u stranu i delati u Božije Ime i radi Njega jeste sasvim druga stvar. I ovde počinje naše oslobađanje od nas samih, od duhovne koristoljubivosti, od bilo kakvih osećanja koja u nama postoje i od kojih trune u nama molitveni duh.

Zatim čitajte dalje molitve, čitajte spokojno ne "usmeravajući" ih prema Bogu, već usmeravajući njihovu oštricu na sebe samog, tj. dovedite do svoje sopstvene svesti, do svog sopstvenog osećanja, do svoje sopstvene volje i do svog tela ove molitvene reči tako da one uđu u vas i svom svešču, svim srcem, svom voljom i svim telesnim naporom na koji ste sposobni doživite ove reči. Ne brinite se, kada ih dovedete do srca, one će se otuda same vinuti ka prestolu Božijem. A ako ih iz usta budete slali ka nebesima one do vas neće doći, a do Boga će doći kao molitve drugih ljudi koji su ih sačinili, a vi ćete biti samo njihov čitač, ali to neće biti vaše molitve.

Ima i drugih slučajeva kada je srce toliko mrtvo, kada nemamo dovoljno snage i života da se odazovemo. Tada možemo da izgovaramo ove molitve iz ubeđenja, a ne iz osećanja. Znae kako ponekad biva - čovek se umori do krajnjih granica, a ipak deluje u ovom ili onom smeru zato što zna da iako trenutno ništa ne oseća, ipak, ovo osećanje živi negde u njemu. Dešava se da čovek dođe kući potpuno iscrpljen od umora. Ako bi ga tada upitali: "Kaži, da li osećaš živu ljubav prema čoveku koji te je sada neočekivano posetio i traži pomoć od tebe?" on bi rekao: "Ne, ne osećam zato što sam toliko umoran i duševno i telesno da ne mogu da dođem do osećanja. Mrtav sam, ali ću učiniti nešto kao da to osećam i to nelicemerno zato što znam da će se živo osećanje kao neki tajanstveni grad iz dubina ponovo podići kad prođe umor." U ovom slučaju čovek može da izgovara reči molitve iz ubeđenja, a ne iz osećanja i da pritom kaže Bogu: "Gospode, sada ne mogu da saberem nikakvo osećanje, čak, ni moje misli jedva puze po ovim rečima, ali ove reči izražavaju sve u šta ja verujem, ove reči su istinite do kraja i ja ih izgovaram sa svom istinitošću bez obzira na moju nemoć da ih u ovom trenutku doživim." Ali, govoriti ih drugačije, odnosno pretvarajući se da je to ono što mislimo i osećamo kada misli beže, kada je srce bezosećajno, kada nema ni misli o tome da čovek zaista izvrši ono o čemu govori jeste bezbožno i svetogrdno. Dakle, ako se budete učili iz dana u dan da se molite odgovorno, da se molite tako da svaka molitva postane, zaista, vaša, vaša duša će, kada dođete u hram, biti spremna da kao harfa zapeva pod rukom Onoga Ko na njoj svira - Duha Svetog.

A da bi ovo postalo moguće treba učiniti još jednu poslednju stvar: molitva i život treba tako da se isprepletu da jedno izražava drugo. Nije moguće uveče ili ujutru stati pred Boga i govoriti Mu ove ili one reči, a posle toga živeti u suprotnosti sa svim onim što smo ispovedali u svojoj molitvi. Ne možemo govoriti Bogu: "Spremno je srce moje, Gospode, spremno je srce moje"; i ne može se Bogu govoriti: "Dušaje moja Tebe žedna kao u zemlji bezvodnoj", ili "Kao srna koja čezne za izvorom vode", kada nikuda ne stremiš i duša ne oseća ništa slično. Ali se još manje Bogu mogu govoriti reči pune

odgovornosti: opraštam... želim da se kajem... želim ovo ili ono, kao što govorimo u jutarnjim i večernjim molitvama, sa tim da ove reči u stvarnosti, u životu, uopšte ne primenjujemo. Zato tada reči postepeno postaju mutne, pokriva ih plesan, postaju bezukusne, a vremenom postaju bljutave i odvratne, jer smrde na laž i bezbrojna ponavljanja.

Ako uzmemo svaku molitvu kojom se molimo i podelimo je na rečenice koje možemo da sprovedemo u život i dan za danom posvećujemo tome da živimo po ovim molitvama, da živimo po sat, po dva-tri sata u skladu sa jednom rečenicom, ako uzmemo ove pojedine rečenice: neću da osuđujem, neću da radim ovo, radiću ono - i koristimo ih kao pravilo za po sat, dva, tri sata, za pola dana, za nedelju dana (ne samo u zavisnosti od toga koliko koliko ćemo imati duha već i navike, kao i upornosti i sposobnosti za dugotrajan trud, čega svi mi imamo izuzetno malo) - ako tako budemo postupali, ove reči se nikada neće pokriti nikakvim slojem prašine, one će svakoga dana biti kao oštar mač i kada budemo išli od jutra prema večeri ili od večeri prema jutru na molitvu, svaka ova reč, svaka rečenica i svaka molitva će nam ili suditi ili otkrivati pred nama božanstveni podvižnički program života.

Evo, ako probate da primenite na delu dve-tri stvari o kojima sam danas govorio, budući svesni da ste na samom početku svog puta kao što smo to svi mi bez izuzetka, svakog dana na početku puta, videćete da će se molitva postepeno sabirati i više neće biti spoljašnja vežba pa, čak, ni stanje duše, već postati samo naše biće.

Ali, za ovo je potrebno da molitva i život postanu jedno, kao što Sv. Jefrem Sirin govori: "Ne ograničavaj svoju molitvu samo na reči, neka čitav tvoj život postane bogoslužjenje."

* * *

Pitanje: Vladiko, izvinite, govorite o molitvi. Ali mi živimo u komplikovanim okolnostima i zato ne može za sve da važi isto što i za ovu staricu - ona se zadubila i plete čarape. Mi živimo u svetu gde postoji masa stvari koje ne zavise od nas. Mislim da je to problem.

- To jeste problem, ali ću vam za početak odgovoriti poređenjem. Kada nas zadesi velika i istinska nesreća ili ogromna sveobuhvatna radost da li nam svet oko nas u toku dana smeta da je nosimo u srcu, da sve doživljavamo i sve radimo ne zaboravljajući na nju? Čisto sumnjam. Nesreća je u tome što molitva odlazi kao što sunce zalazi za oblake, zato što je naša molitva, naše stajanje pred Bogom i naše doživljavanje Boga mnogo slabije od onoga što nam se dešava u životu kada nam umre blizak čovek ili kada odjednom otkrijemo da je čovek za kojeg smo mislili daje poginuo - živ i da je pred nama. O ovome treba da razmislimo zato što je to činjenica iz našeg života.

Evo šta mogu da kažem: u žitiju jednog Svetog (čini mi se Sv. Joanikija Velikog, ali nisam siguran) postoji sledeće mesto - dok je još bio mladić u crkvi je čuo neke reči o molitvi koje su ga toliko potresle da je pozeleo da ode i da živi samo tako: da se moli, moli i moli... Bio je nepismen i crkveno neobrazovan i zato je znao, čini mi se, samo "Oče naš". Otišao je na obližnju planinu i prvo vreme je ponavljao ovu molitvu. Dok je duša bila živa i puna trepeta, on ju je stalno ponavljao sa živim i trepetnim osećanjem. A potom je dan počeo da prelazi u več. Bilo mu je devetnaest godina, počela je da ga muči glad i odlučio je da potraži šta bi mogao da pojede. Počeo je da hoda unaokolo, nakupio je nekih bobica, malo pojeo, ali nije baš mnogo utolio glad. A u međuvremenu

je počelo da se smrkava sve više i više i on je počeo da osluškuje kako se oko njega budi život šume, život planine: divlje zveri. Čas blesnu oči, čas se začuju laki koraci... i obuzeo ga je strah. On tada poče dauzvikuje pred Bogom: "Gospode, Isuse Hriste, Sine Božiji, pomiluj i spasi me!" I čitave noći je tako vikao od straha. Jutro je došlo, zveri su legle u svoje brloge i došlo je vreme da traži plodove. Međutim, sada je već znao da ispod svakog žbuna možda sedi neka od onih strašnih zveri koje su svu noć lunjale oko njega. I počeo je da hoda u potrazi za hranom i sve vreme je govorio: "Gospode, Isuse Hriste, Sine Božiji, pomiluj me!.." Mučila ga je glad, cele noći nije spavao, savladavao ga je umor. I on sa sve većim očajanjem poče da zove Boga u pomoć, zato što nije video nikoga drugog ko bi mogao da mu pomogne i da ga spasi. I nastupila je noć i svanuo je dan - i tako prođe godina za godinom.

Jednom prilikom, posle mnogo godina kada je već bio proslavljeni starac posetio ga je podvižnik iz neke pustinje i upitao: "Oče, ko te je naučio neprestanoj molitvi?" A on odgovori: "Demoni..." Zato što osim zveri, gladi, hladnoće i samoće na koje se on prilično brzo navikao, počеше da ga napadaju pomisli u rojevima, i telesni nemir, i svakovrsne sablazni; i što su ga više napadali on je sve više zvao u pomoć do dana kada se odjednom pred njim pojavio Hristos i nastala je tišina. Ali, do tada je naučio ono osnovno što svaki podvižnik mora da nauči: ukoliko Gospod oduzme Svoju zaštitu nikakva lična snaga ili moć drugog čoveka ne mogu da pomognu. I zato je nastavio da se moli premda se više nije plašio zveri i mada je savladao glad, iako je postao podvižnik u bdenju, i bez obzira na to što su demoni tada odstupili, on je nastavio da se moli istom ovom molitvom.

Čini mi se da ne smemo da zaboravimo, da ako bismo umeli da iskoristimo sve ono što se dešava za molitvu ne bismo imali vremena da se bavimo bilo čim drugim: svaki trenutak nam to omogućava, i čak i ono loše što se u nama dešava. Ako bismo se svaki put kada vidimo zlo oko sebe na njega odazivali sa saučešćem i govorili: "Gospode, spasi ovog čoveka, oprosti mu; ako sam ja pogrešio u svom sudu - hvala Bogu, ali ako sam u pravu, molim Te ne osudi ga kao što sam ga ja osudio," ako se, kada otkrijemo da nismo uspeli da saučestvujemo, nego smo samo osudili, okrenemo zatim dušom prema Bogu i kažemo: "Gospode, oprosti, samo ne osudi kao što sam ja osudio", ako svaki put kada učinimo nešto dobro sa iznenađenjem stanemo pred Boga i kažemo: "Gospode hvala Ti što si mi dao da ovo učinim, ja sam to nikako ne bih mogao" - tada bi i greh, i dobro, i zlo, i naša slabost - sve bi za nas predstavljalo niz okolnosti koje pospešuju molitvu. Zato nam ne smeta delanje, ne smeta nam ono što se oko nas dešava, nego nam za molitvu smeta ono što se u nama dešava i ono što mi unutar sebe ne činimo. Bilo je Svetih - uzmite Apostole, uzmite neke druge podvižnike, koji su stalno bili zauzeti: makar Sv. Amvrosija Optinskog, Sv. Serafima Sarovskog iz poslednjih godina života i druge, kojima je sve bilo hrana za molitvu kao što su drva hrana za vatru.

Ako ne možemo da se molimo zbog bure koja nas okružuje, to je samo zato što smo buru pustili unutra, a ne zbog toga što je bura oko nas. Jer, dok je bura oko nas i mi u buri, očajnički zovemo Boga. Kada ona prodre u nas više ne možemo da zovemo Boga zato što nas ona baca na sve strane. Uzmite jevanđeljsku priču o buri na

Genisaretskom jezeru kada je Hristos spavao na krmi, a Apostoli se borili sa smrću, sa talasima. Ispočetka su se borili, a zatim izgubiše nadu i pustiše uznemirenost i buru unutra. To se vidi iz toga što nisu prišli Hristu i rekli Mu: "Gospode, Tebi je data svaka vlast na nebu i na zemlji, Ti si Vladar života i smrti, Ti si Gospod Koji je u našem prisustvu učinio tolika čuda, učini po volji Tvojim i spasi nas!" Ne! Oni ga probudiše i rekoše: "Zar Ti ništa ne mariš što mi ginemo?" Oni više nisu razmišljali o tome da On ima vlast da jednom rečju smiri buru ili da ih spasi na drugi način. Samo su hteli da Njega, svog Učitelja i Boga uvuku u svoju sopstvenu uznemirenost. Kad bismo parafrazirali ovo, moglo bi se i ovako reći: "Gospode, ako ništa ne možeš da uradiš bar nemoj da spavaš, bar se malo pomuči sa nama!" I Hristos se na ovo tako i odaziva. Jevanđelje u tom smislu jasno podvlači da Hristos ne samo što je spavao na krmi - spavao je sa glavom na jastuku: Bog kao da nije mario za njih, On se odmarao u Svom miru dok su se oni, Njegovi nesrećni učenici, mučili. I Hristos ustaje i govori im: "Maloverni, dokle ću biti sa vama?" A potom, ne obraćajući više pažnju na Svoje učenike i ne dajući buri da uđe u Njega On se obraća vetrovima i moru i govori: "Umukni, utihni!". Kao da Svoj spokoj uliva u ovu buru i pobeđuje Svojim Božanstvom ovu tvarnu buru.

A mi ovo stalno radimo. Kada je bura oko nas mi ne stojimo tamo gde stoji Gospod, i ne govorimo: "Ja se molim, a bura oko mene će utihniti kada dođe vreme Božije, i kada moj unutrašnji mir postane toliko stalan da oko njega ništa ne može da se ustalasa". I setite se ovde reči Sv. Serafima Sarovskog: "Stekni mir i hiljade će se oko tebe spasiti."

KAKO DA BUDEMO HRIŠĆANI KADA SMO DALEKO OD HRAMA

[sadržaj](#)

Tema mojih beseda je pitanje o tome kako čovek može da bude Hrišćanin kada se nalazi daleko od hrama. I odmah mi se u sećanju javlja priča o tome kako su živeli prvi Hrišćani. Bilo ih je vrlo, vrlo malo. Bili su rasejani po celoj teritoriji Rimskog carstva, više od toga - bili su proganjani i zato je za njih čak bilo veoma opasno, a sa vremena na vreme i nemoguće da se okupljaju...

Šta je bilo karakteristično za Hrišćane, šta ih je činilo drugačijima od svih ostalih, jedinstvenima? Radilo se o ljudima najrazličitijeg porekla, iz različitih društvenih slojeva, različitog obrazovanja, raznih kultura, raznih nacionalnosti, raznih jezika, za koje se nikad ne bi ni pomislilo da mogu da se susretnu na ikakvom zajedničkom tlu, ali koji su ovo zajedničko tle našli u jednom: u tome što su postali vernici, što su poverovali u Gospoda Isusa Hrista. Mi danas tražimo zajedničke dodirne tačke i često se trudimo da ostvarimo zajednicu na svim poljima našeg života. Rani Hrišćani ovo nisu mogli, čak, ni da pomisle. To je bilo nemoguće u to vreme tražiti. Jedino što im je bilo zajedničko bila je njihova vera: to što su oni, svako na svoj način, sreli Gospoda Isusa Hrista, prepoznali u Njemu svog Boga, svog Spasitelja, Vladiku svog života i predali Mu sve sile svoje duše, bile one male ili velike - ali do kraja.

U to vreme se pokazalo da vera nije u prvom redu sistem bogoslovskih ili filozofskih pogleda; pokazalo se da je vera plod susreta sa Živim Bogom i predavanje Njemu čitavog svog života sa poverenjem i vernošću do kraja. Ova verna se ogledala u svemu: u čistoti života, u življenju novim životnim principima. Setimo se čoveka kao što je apostol Pavle, koji je bio progonitelj Hrišćana i koji je postao jedan od najvatrenijih propovednika Jevanđelja. Evo šta on kaže o tome šta čoveka sprečava da kaže da je

Hrišćanin i koje nedostojan da sebe nazove Hrišćaninom, a kakvi su plodovi Duha, odnosno kakvi se plodovi rađaju u ljudskoj duši kada se nje dotakne dar Duha Svetoga, dejstvo blagodati Božije. U petoj glavi svoje Poslanice Galatima on piše: "A poznata su djela tijela, koja su: preljuba, blud, nečistota, besramnost, idolopoklonstvo, čaranje, svađe, pakosti, gnjev, prkosi, razdori, jeresi, zavisti, ubistva, pi-janstva, raskalašnosti i slično ovima". A kada se postavlja pitanje o tome kakav je Hrišćanin i šta je to u njemu što može biti dostojno i njega kao čoveka i Boga kao njegovog Gospoda, Tvorca i Spasitelja, evo šta čitamo: "A plod Duha jeste: ljubav, radost, mir, dugotrpljenje, blagost, dobrota, vjera, krotost, uzdržanje".

Evo osobina koje treba da usvojimo ako želimo da budemo Hrišćani. Biti Hrišćanin znači biti čovek kojeg Bog ne mora da se stidi. Takav čovek unosi svetlost u svet - tamo gde je potpuna tama, nadu - gde su očajanje i beznadežnost, ljubav - gde su samo gorčina, ravnodušnost, mržnja, zavist, neprijateljstvo, raspre i neslaganja. Očistivši svoj um od nedostojnih misli i svoje srce od nečistih osećanja on unosi u život čistotu, on je iz svog života izbacio ono što ga bruka, što sramoti ime Hrišćanina, i što na kraju krajeva, sramoti Boga.

Apostol Pavle je pisao: "Jer se Ime Božije zbog vas huli". To se dešavalo tada, ali se dešava i sad. Pijanstvo, razuzdanost, blud, nečistota, razvrat, zavist i gnev, sve ovo se još uvek može videti među Hrišćanima, iako ove osobine svedoče o tome da oni koji žive u skladu sa ovim osećanjima i deluju po čulima nisu Hrišćani u svom životu.

Evo odakle bi svako od nas trebalo da počne: da postavimo sebi pitanje ne o tome da li nam je hram blizu ili daleko, da li uspevamo često da odemo u nju, nego o tome ko smo mi: jesmo li Hristovi ili nismo? Da li živimo po zakonima pravde Božije ili sramotimo Ime Božije i svoje ime Hrišćanina?

PRAŠTANJEM OBNAVLJATI BOŽIJI LIK U BLIŽNJIMA

[sadržaj](#)

Za vreme rata jako dugo sam bio prinuđen da budem bez hrama i kao mnogi drugi znam kako je to teško. Međutim, takođe sam otkrio jedno, veoma dragoceno svojstvo ove nesreće, a to je što sam postao potpuno svestan šta znači crkva, hram i zajednička molitva. I kad sam kasnije imao prilike da budem u crkvi molio sam se sa takvom dubinom, sa takvim zanosom i snagom kako se nisam molio ranije kada je trebalo da prođem svega par stotina metara da bih dospeo do male ruske crkve, koja je bila nedaleko od nas.

Zbog toga čovek u sebi treba da vaspitava ljubav prema službi Božijoj i spremnost da bude Hrišćanin svakog dana, svakog časa, u svim okolnostima, sa čežnjom, sa glađu za hramom i sa radošću zbog toga što smo poslanici Božiji. To je smisao reči "apostoli". Mi smo svedoci. To je značenje grčke reči "martirion", koja se na ruski jezik prevodi kao "mučenik", ali u osnovi znači "svedok", sa ukazivanjem na to da naše svedočenje mora da bude otvoreno i hrabro i da radi toga, da bismo drugome doneli neizrecivu radost vere, moramo biti spremni da postradamo kao Hristos, i ako je potrebno - da umremo.

Međutim, ovo se ne zahteva od svakog od nas i sada želim da govorim o nečem drugom: o tome kako ovo svedočenje dopire do drugog čoveka. Vera se može naći onako kako sam je ja našao - čudom; vera se može steći čitanjem Jevanđelja; vera se može naći u susretu sa živim čovekom koji je kao neka baklja vere iz koje se ona lije i

svetli. Vera se može naći u dubinama očajanja, kada, poznavši potpunu i krajnju besmislenost svake ljudske pomoći, možemo da kažemo: "Da sa ljudskog stanovišta gledano ne preostaje nikakva nada, ali ona, ipak, ne umire, u meni gori duh, dublje od očajanja postoji nada koja ne vara: Živi Bog..."

Hrišćani su prvi put nazvani ovim imenom u Antiohiji. Zar je to bilo samo zato što su oni bili predstavnici tada neznatne, čudne, proganjane i odbačene sekte koja se rodila među Jevrejima? Naravno da ne! Njih ne bi ni primetili, izbrisali bi ih, prošli bi mimo njih. Ali, ljudi nisu mogli da ih ne primeće zato što je u njima bilo nešto što drugi ljudi nisu mogli da nađu u sebi niti jedni u drugima.

Tertulijan je u svojoj poslanici rimskom imperatoru govorio: "Zamislite se: oko nas svi ljudi govore: 'Kako ovi ljudi vole jedni druge, ljubavlju kakvu u paganstvu niko nije nalazio...'. Razume se, i u paganstvu su ljudi voleli jedni druge, roditelji su voleli decu, deca - svoje roditelje, drugovi - svoje bližnje, muževi i žene - jedni druge. Međutim, ovde je postojala grupa ljudi u kojima je živela potpuno drugačija ljubav. To su bili ljudi koji su mogli da vole neprijatelje, da vole progonitelje, da se za vreme mučenja mole da Bog da spasenje mučiteljima, kao što se Hristos kada su Ga raspinjali molio Svom - i našem! - Nebeskom Ocu govoreći: "Oče, oprosti im, jer ne znaju šta čine..."

Upravo ovu ljubav su oni otkrili u hrišćanskoj zajednici, ali ova ljubav se može otkriti u svakom čoveku. I, razume se, ne treba biti mučenik, ne treba biti razapet, ne treba biti proganjan da bi ova ljubav svetlela. Ko od nas nije okružen klevetom, neljubavlju i ravnodušnošću? Ko od nas nema neprijatelja koji mu žele zlo, koji žele da mu oduzmu ono što ima i što mu je najdragocenije - da mu oduzmu ženu, da mu oduzmu decu, da mu oduzmu posao, da mu oduzmu slobodu, Da mu oduzmu nešto što je njegovom srcu naročito drago.

Evo prve osobine Hrišćanina: to je sposobnost da se bez gneva i bez mržnje pogleda ovakav čovek i kaže: Gospode, oprosti! On ne zna šta čini..." I više od toga: "Bože! Spasi ga! Ti si mene spasio, bio sam u tami, Ti si me izveo na svetlost. I ja sam bio bezuman isto kao on. Ti si mi dao razum nebeski, a ne zemaljski..." Evo o kakvoj ljubavi Hrišćana su govorili pagani koji su ih okruživali. Već sam govorio o tome kakav je bio njihov život, o čistoti, istini i dostojanstvu njihovog života, a ovde dolazimo do izvesnog maksimuma: voleti neprijatelje, voleti ih ne da bi se izbegla njihova mržnja, nego zbog toga da bi ih naša ljubav obnovila, učinila drugačijima, ne obavezno Hrišćanima po veri nego ljudima u punom smislu ove reči, jer čovek koji mrzi i zavidi, koji je neprijateljski raspoložen, nije čovek, on čak nije ni na nivou životinje, on je divlja zver. Naš zadatak je, da svojom sposobnošću da volimo baš takvom ljubavlju, obnavljamo u drugima ljudski lik.

NEMOJMO SE SAMO ZVATI HRIŠĆANIMA, VEĆ BUDIMO HRIŠĆANI

[sadržaj](#)

Ima jedna stara poslovice o tome da niko ne može da se okrene od greha i od stare neistine ako ne vidi u očima ili na licu makar jednog čoveka sijanje večnog života. Mislim da je upravo ovo ono što je potresalo sve ljude koji su sretali Hrišćane. Imamo predanje o tome kako je umro arhiđakon Stefan. Njega su zbog vere kamenovali, i svedoci su govorili da je njegovo lice počelo da sija kao sunce: da, radošću i verom, ali i još nečim drugim - svetlošću večnog života!

Vuše puta sam sebi postavljao pitanje šta bi to moglo da bude? Kako čovekovo lice može da zasija?.. Svi mi znamo kako čovek počne da sija od radosti kada nekoga zavoli, njegovo lice postaje potpuno drugačije kada on sretne voljenog čoveka, u njegovim očima se pojavljuje svetlost. Ali ja sam mislio na nešto drugo. Činilo mi se da to mora biti nešto drugo, moćnije i snažnije, nešto što je moglo da potrese ljude koji su sretali Hrišćane.

I jednom u životu sam se sa ovim sreo sa takvom jasnošću i takvom snagom da to nikada neću moći da zaboravim. Tada sam imao 17 godina. Došao sam u crkvu u kojoj nikada ranije nisam bio. Ona se tada nalazila u podrumskoj prostoriji, dugo sam je tražio i zakasnio sam. Služba se završila, ljudi su već odlazili. Među poslednjima se stepeništem iz bivše podzemne garaže gde je tada bila smeštena naša crkva peo sveštenik visokog rasta i širokih ramena. Kad sam pogledao njegovo lice zaprepastio sam se: nikada do tada ni sam sreo tako potpunu unutrašnju sabranost i takvu svetlost. Na njegovom licu nije bilo osmeha - on me tada nije video, nije bilo ekstaze ni ushićenja. Bila je samo najdublja sabranost i nešto je iz njega sijalo: ne materijalna svetlost nego neki unutrašnji sjaj. Sećam se da sam tada prišao i rekao;

"Ne znam ko ste vi, ali bih hteo da vas zamolim da mi budete duhovni otac..." Posle toga je on bio moj duhovnik jedanaest godina, sve do svoje smrti.

Mislim da se nešto slično događalo sa paganima kada su sretali Hrišćane, ljude koji su postali sabrani, čije su sve sile našle svoje središte u jednoj tački, koji su postali celoviti, odnosno bili isceljeni, ljude koji su se iscelili. I baš ova celovitost, ova sabranost koja je sabrala sve snage uma, volje i srca, sve što je u čoveku postojalo, u jednu tačku iz koje su mogli da deluju, nesumnjivo je dopirala do svesti pagana zato što su oni u Hrišćanima videli drugačije ljude.

Zaista, Hrišćani moraju biti drugačiji ljudi. Naša otadžbina je Carstvo Božije. Na zemlji se nalazimo kao Božiji poslanici, naš život je, po rečima apostola Pavla, Hristom skriven u Bogu, mi u potpunosti moramo biti pogruženi u tajnu opštenja sa Živim Bogom, Koji je i naš Tvorac, i naš Spasitelj, i naša Ljubav, i naše Isceljenje, i naša Radost, i naša Celovitost.

Sigurno je to ono što su ljudi videli u Hrišćanima. I to ih je intrigiralo, oni su sebi, a zatim i njima postavljali pitanje: Odakle vam to? Ko ste vi? Zašto je u vama radost kada je oko vas tako tamno? Zbog čega ste vi tako hrabri kada je oko vas sve tako strašno? Zašto živite čistim životom kada je tako lako živeti prljavim životom, kada su svi razbijeni, kada se i um i srce i volja i telo kidaju na razne strane i razaraju našu celovitost? U čemu je stvar? Zašto odjednom postaje mirno i tiho kada vi dolazite? Kako?

I Hrišćani bi verovatno mogli da odgovore isto ovako kao što ću vam ja sad odgovoriti - primerom. Jednom su kod mene došla dva čoveka. Bili su u svađi i tražili su priliku da kažu jedan drugom sve što su god mogli, da izliju sav svoj gnev, da izliju sav otrov koji

se skupio u njihovim dušama i rešili su da ovo učine u mom prisustvu u nadi da im ja neću dati da prekidaju jedan drugog i da će moći da kažu sve, da izliju svu mržnju. Oni počеше da govore. Slušao sam i osećao da nikakvom silom ne mogu da ih ubedim da neprijateljstvo uništava njih same, da je jedini spas za svakog od njih pomirenje sa onim drugim. Tada me je gotovo obuzelo očajanje (bio sam mlad sveštenik, to je bilo pre više od 35 godina).

I odjednom mi je pala na pamet pomisao da je Hristos u Jevanđelju naredio vetru i talasima u buri da utihnu i oni su zamukli i utihnuli. Tada sam se obratio Hristu: "Gospode, ja ništa ne mogu da učinim - dođi i kaži reč mira, a ja ću biti sa Tobom, ja ću se moliti da bi Ti mogao da budeš među nama i da bi mogao da učiniš čudo..." Sećam se da sam sedeo i govorio: "Gospode! Budi sa nama, daj nam Tvoj mir, mir koji ništa na zemlji ne može da da..." I odjednom sam primetio da je svađa počela da jenjava, da su gorke reči prestale da vređaju onog drugog, i u jednom trenutku oba čoveka počеше da govore: zar nije vreme da se pomire, nije li vreme da se iz bezumlja vrate nečem razumnijem.

Evo, to je onaj mir koji su Hrišćani verovatno unosili ma kuda da dođu svojom hrabrošću, unutrašnjom tišinom i ljubavlju. Da, to je ono što niko ne može da nam oduzme. I zato ne treba ići i govoriti: "Ja sam Hrišćanin!" Neophodno je da čovek, zaista, bude Hrišćanin. I svako od nas može ovome da teži, a uz pomoć Božiju i da dostigne, zato što se, kako govori apostol Pavle, sila Božija u nemoći pokazuje, kao što vetar može da naduva jedro i da provede kroz uzburkano more i najteži brod. I još na drugom mestu kaže: "Sve mogu u Hristu Koji mi daje snagu". Ali treba početi iznutra ne brinući se ni za šta spoljašnje.

GOSPODE, BLAGOSLOVI ME ZA SVAKI NOVI DAN, I TAJ DAN BLAGOSLOVI ZA MENE!"

[sadržaj](#)

Pokušao sam da oslikam moralni lik Hrišćanina, onaj minimum lika bez kojeg čovek uopšte nema prava da sebe naziva Hrišćaninom. Sada bih želeo da kažem nešto o tome kako Hrišćanin koji je odvojen od hrama može da vodi istinski duhovni život. Duhovni život se ne sastoji u tome da se posećuju službe ili da čovek bude član neke, pa čak ni vrlo žive zajednice. Duhovni život se sastoji u tome da čovek bude u dubokom, direktnom i iskrenom opštenju sa Živim Bogom, a ovo se dostiže, sa jedne strane, istinitim životom, izvršavanjem Hristovih zapovesti, življenjem onakvim životom koji nas čini Hrišćanima u stvarnosti, a ne samo na rečima, i molitvom. Dakle, sada bih hteo da kažem nekoliko reči o molitvi.

Molitva se, opet, ne sastoji u tome da ponavljamo tuđe molitve, nego u tome da se svim srcem i svim umom, kao što su govorili drevni crkveni pisci, priljubljujemo uz Boga, odnosno, da težimo ka Njemu, da čeznemo za susretom sa Njim, i da, onoliko koliko to od nas zavisi, budemo sa Njim do kraja iskreni i istiniti. Zato se molitva ne sastoji u tome da čovek pre svega nabavi molitvenik ili da nauči napamet gotove molitve. Molitva se, u prvom redu, sastoji u tome da se naučimo da stojimo pred Bogom. Ovo izgleda ili besкраjno komplikovano ili iznenađujuće prosto. Stajanje pred Bogom je, objektivno govoreći, vrlo jednostavna stvar: Bog je sveprisutan, nema mesta ni situacije koja bi mogla da nas odvoji od Njega. Ni posao, ni okolnosti, ni ljudi ne mogu da nas odvoje od

Njega. Ali od nas zavisi da li ćemo svesno, sa svom pažnjom srca i uma stajati pred Njim.

Ujutru, kada ustajemo možemo da započnemo dan tako što ćemo stati pred Boga, bez dugih molitava, postavši svesni da smo ustali od sna, da smo se probudili iz sna, i kao da smo na neki način vaskrsli u život iz smrti. Jer, između sna i smrti postoji velika sličnost. Ležimo bez svesti, nemamo nikakvu kontrolu nad sobom, ne shvatamo šta se oko nas dešava. Isto tako je i sa smrću: što se tiče našeg tela (ne žive duše, koja staje pred Boga nego samog našeg tela) mi padamo kao u nekakvu nesvest. Dakle, kada se budimo, mi kao da ustajemo iz nesvesti, gotovo bi se moglo reći: iz nebića. Mene kao da nije ni bilo na zemlji, i odjednom sam stupio u novi dan. A ovaj dan je poseban, takvog dana, ovog dana nikada nije bilo u celoj istoriji sveta. Dani su neponovljivi, svaki dan je nov, on se prostire pred nama kao ravnica pokrivena snegom - čista, neokaljana, bez ljudskih tragova, bez otisaka naših nogu. I ovaj novi čovek koji ja u stvari i jesam, stupa u novi dan.

Ako čovek razmisli, to je potpuno čaroban susret: ja stupam u novi dan kojeg nikada nije bilo u istoriji, i u taj dan mogu da unesem dobro ili zlo, mogu da budem čovek ili zver, mogu da budem dostojan sebe ili nedostojan sebe, mogu da živim na radost ljudima ili na nesreću ljudima, mogu da rastem, ili nasuprot tome, da postanem još manji nego što sam bio juče...

Ako o ovome razmislimo nekoliko trenutaka videćemo: evo, izašao sam iz dubina sna i stupam u ovaj dan. Možemo da se obratimo Bogu i da kažemo: "Gospode, blagoslovi me da stupim u ovaj dan i blagoslovi ovaj dan za mene! Neka svaki susret, svaki čovek i svaka reč bude sa sadržajem. Neka ovaj sadržaj bude čist i dostojan moje ljudske veličine, i Tvoje veličine, Gospode. I neka svaka reč, svako moje dejstvo bude ulaganje u dobro, u istinu i u lepotu života."

SVAKO VEČE, PRED SAN, STANI PRED BOGA I SVOJU SAVEST

[sadržaj](#)

Sada bih želeo da kažem nešto i o tome na koji način uveče, kada je dan već završen, možemo da stanemo pred svoju savest, pred Boga i pred život pre nego što stupimo u noć, u nesvest, pre nego što utonemo u san.

Dan koji nam je bio dat mi smo ispunili svim onim za šta smo bili sposobni, u ovaj dan smo uneli dobro i zlo, nešto smo unakazili ili smo neku lepotu uneli u njega. Nekim ljudima smo učinili radost, nekima tugu. Jednima smo pomogli, druge smo povredili. I ona snežna ravnica koja je ležala pred nama u toku dana sada je obeležena našim tragovima. Možemo da pogledamo i da vidimo krivine našeg puta, zato što retko koji put biva prav.

Dakle, pre nego što stanemo pred Boga treba da stanemo pred svoju sopstvenu savest i da postavimo sebi pitanje: "Šta sam učinio od ovog dana i šta sam u toku ovog dana učinio za sebe? Da li sam postao plemenitiji, da li sam postao dostojniji svog imena čovekovog? Ili sam, naprotiv, ponizio sebe i osramotio se?" Da bi se ovo uradilo treba sesti i razmisliti, treba razmisliti pošteno, treba razmisliti onako kako čovek ponekad razmišlja pred smrt, zato što niko ne zna hoće li ustati iz postelje ili ne. Mi tonemo u san, ali možemo i da se nikada ne probudimo na zemlji. Naše oči će se možda otvoriti

za večnost kada već postane kasno da razmišljamo o tome šta je trebalo učiniti. Tada ćemo morati da stanemo pred Boga u večnosti sa sadržajem celog svog života.

Neka, dakle, svako razmisli: Kakvi bismo bili pred svojom savešću kada bi znali da je vreme da umremo, da će u roku od nekoliko minuta život proći i završiti se i da imamo ovih nekoliko minuta, a možda sat ili pola sata da izgladimo sve što može da se izgladi, da ispravimo sve što može da se ispravi, makar u nameri, makar da dušom viknemo onima koje smo uvredili: "Oprostite!" - ili onima koje smo duboko voleli: "Zbogom!.." Ovo je vrlo važno zato što pred Boga treba stati iskreno, ne možemo da se igramo žmurke sa Bogom.

Dakle, stani pred svoju savest i postavi sebi pitanje: "Šta sam učinio od današnjeg dana, od svake okolnosti, od svakog susreta? Šta sam uradio na sebi?.." Analizirajući sebe na ovaj način videćeš i dobro i zlo, često će to biti mutno. Nije da je nešto veoma zlo, nego upravo mutno - dobra namera pomešana sa lošim postupkom, da li zbog kukavičluka ili zbog lenjosti, ili zaboravnosti, ili zato što je bilo sablažnjivo postupiti drugačije od onoga kako je došaptavala savest. Razmisli o svakoj stvari. I pokaj se...

I drugo: treba sebi da postavimo pitanje: Današnji dan je završen, analizirao sam ga, izvršio nad njim pošten i temeljan sud, a da li želim da stanem pred Boga?.. Hrišćanin će na ovo u većini slučajeva odgovoriti: "Kako da ne! Naravno da želim..." Ne, nije obavezno da želiš. Često se dešava da iz dužnosti i zbog savesnosti dan završavamo molitvom, stajanjem pred Gospodom.

A šta se dešava posle toga? Posle toga se čovek vraća svakodnevnicima, pomoli se, legne da spava, ali umesto da spava laća se knjige, i ako bude iskren verovatno će primetiti da ga knjiga zanima više nego što je čeznuo za Bogom, a to je strašno. To stvarno pokazuje koliko smo daleko od duhovnog zdravlja, od celovitosti o kojoj sam prošli put govorio. Kako je to moguće?.. Međutim, to se stalno dešava. Razmislite: Zar nam se to ne dešava, zar se ne događa da nas nešto privlači više od naše želje da sretnemo Živog Boga...

Upravo o ovom susretu i o ovoj unutrašnjoj borbi između onoga što nas privlači i Boga, Koji ćutke stoji i Kojeg smo ostavili, reći ću nešto u sledećoj besedi.

GOSPODE, BLAGOSLOVI ME ZA OVU NOĆ"

[sadržaj](#)

U prošloj besedi sam govorio o tome kako se naša svest povremeno razdvaja kad stajemo pred Boga. Sa jedne strane želimo susret sa Bogom, naše srce čezne za Njim ili naša svest zahteva ovaj susret kako bi sa Njim podelila ono znanje o sebi koje smo stekli razmislivši o stvarima, rečima i osećanjima proteklog dana, a sa druge strane, privlači nas toliko drugog, tako bismo želeli da čitamo, da porazgo-varamo, da se zabavimo nečim lakim... Čini mi se da tu postoji jedan jednostavan izlaz. On se, kao prvo, sastoji u iskrenosti prema Bogu. Stani pred Boga i reci: "Gospode, hteo bih da se pomolim, hteo bih da mi blagosloviš ovu noć, želeo bih da u noć stupim pod Tvojim krilom i pokrovom, pokriven Tvojom ljubavlju i zaštićen. Međutim, počeo sam da čitam knjigu koja me toliko zanima, šta da radim?.. Daj mi snage da Tebi poklonim svu pažnju, da se usredsredim na Tvoje prisustvo. Verujem i tvrdim: Da, Ti si ovde, sa mnom i ja sam pred Tobom. Govoriću Ti reči molitve kao što bih mogao da govorim sa drugom kojeg ne vidim zato što je u sobi mračno ili zato što je među nama zavesa ili možda, čak, kao što čovek telefonom razgovara sa prijateljem: ne vidi ga, samo zna da ga on sluša." I govorite tada, govorite o prošlom danu, a zatim prevaziđite taj dan, prevaziđite sebe, obratite se Bogu sa nečim što je dostojno ne samo vas u najboljem i najvišem smislu, nego i Njega.

Da biste ovo postigli možete da se oslonite na molitve Svetih. O tome ću govoriti posebno, ali neke molitve svoje ili molitve Svetih prinesite Bogu, ne samo za ono što se dešava oko vas nego i u slavu Božiju. Gospod nam je dao jednu molitvu: Oče naš, u kojoj Mu se obraćamo kao svom Ocu i prva molba je molba za Njegovu slavu, za Njegovo Carstvo, za to da se Njegova volja ostvari na zemlji da bi zavlдало carstvo ljubavi i pravde, milosti i lepote...

A posle toga - i to je druga stvar koja može da nam pomogne da se otrgnemo od sablazni koja nas vreba da zaboravimo na Boga i da se vratimo zemaljskom životu: ležite da spavate, ali pre nego što zaspete, dok još niste utonuli u san, razmislite o ljudima kojima je potrebno vaše sećanje i o ljudima koji vas vole. Moj duhovni otac mi je jednom posavetovao da ležući da spavam kažem: "Gospode, po molitvama onih koji me vole, spasi me i zaštititi," i da zatim ležim u postelji i tada će početi da naviru imena i lica ljudi na čije molitve ili, čak, ne na molitve, nego jednostavno, na čiju ljubav mogu bezgranično da računam: majka, otac, baka, suprug, supruga, verenica, žena, mladoženja, verenik, drug, stari prijatelj, zar je malo onih koji se tako pojavljuju u sećanju?

I svaki put kada se pojavi lik ili se prisetiš imena zaustavi se na njemu, zaustavi se i zamisli se: ovaj čovek me voli!.. I reci mu u mislima: "Hvala!.. Hvala, Mišo! Hvala, Kolja! Hvala Anja! Hvala ti za ljubav... Ova ljubav mi je dragocena. Ona je moja zaštita..." I zatim se obrati Bogu i reci: "Gospode, blagoslovi ga za to što me voli! Kakvo je to čudo! Čime mogu da zaslužim ovu ljubav? - Ničim. I on me voli, ona me voli. O, blagoslovi ih za to..."

I kada se srce zasiti sećanjem na jednog čoveka razmisli o drugom i o trećem, i ranije ili kasnije, dok se niz imena i lica bude pojavljivao pred tobom zaspaćeš, ali ćeš zaspati sa ljubavlju i zahvalnošću i pod pokrovom ne samo nebeske nego i zemaljske ljubavi. I ovo čini tajanstvenu i neraskidivu vezu između Neba i zemlje, između ljudi koji su povremeno razdvojeni hiljadama kilometara ili zidinama zatvora, ili smrću.

NISMO MI TI, VEĆ JE BOG TAJ KOJI IMA INICIJATIVU U NAŠOJ MOLITVI

[sadržaj](#)

Možda nemaju svi Jevanđelje, možda nemaju svi molitvenik, ali onima koji imaju Jevanđelje i molitvenik hteo bih da kažem nekoliko reči o tome kako da ih koriste u svom molitvenom životu. Vrlo često mi dolaze ljudi govoreći da bi želeli da se mole, da u sebi osećaju snažnu želju za molitvom, žudnju za njom, ali kao da ne nalaze temu šta bi rekli Bogu. I tim ljudima savetujem da otvore Jevanđelje na bilo kom mestu i da malo čitaju, i da shvate da nemaju oni inicijativu u molitvi nego da je Bog Taj Koji je preuzeo ovu inicijativu. On je Taj Koji im se obraća. Kako će se oni na to odazvati i šta će reći na to? Ako mogu da kažu: "Kako je to divno!" i to je dosta. I to je bila molitva, zato što je to bio živi trenutak opštenja sa Bogom.

Naravno, osim ovih nekoliko reči možemo da kažemo nešto drugo, možemo da obratimo pažnju na sve ono što je rekao Spasitelj Hristos u datom odeljku iz Jevanđelja. Možemo da Mu postavimo pitanje: Gospode, ali kako to da dostignem?.." Možemo da uskliknemo: "Kako to da shvatim?.." Možemo da kažemo: "Da, to sam već uvideo, ali mi nedostaje snage. Gospode, daj mi razuma, daj mi mogućnosti da shvatim, umnoži u meni veru, daj mi snage, podrži me, pobedi strah kad me obuzima, kada se skamenjujem od straha pred pomišlju o tome da mogu biti ismejan, ili još gore - osumnjičen, ili još gore - napadnut..." Ako budemo prihvatili reči Jevanđelja ili događaje iz života Spasitelja, iz Njegovog susreta sa ljudima upravo tako, ako se budemo odazivali kao da naglas odgovaramo Bogu na ono što nam On govori ili čini, onda će svaka reč Jevanđelja i svaki jevanđeljski događaj za nas biti podstrek da se molimo, da sa Bogom razgovaramo svim umom, svim srcem, svim svojim bićem i celim svojim životom. I tada će nam postati lako da se molimo, zato što početak molitve nije u nama nego u Bogu.

Oni koji imaju molitvenike često su u nedoumici šta da rade sa mnoštvom molitava koje se tamo nalaze: jutarnje, večernje molitve... Čitamo molitvu - nešto shvatamo, drugo ostaje neshvaćeno, sa nečim se lako slažemo, jedno prihvatamo, a drugo prolazi pored nas. Ovde moramo imati na umu jednu vrlo važnu stvar. Nijedna molitva koja se nalazi u našim molitvenicima nije bila napisana za radnim stolom. Molitve su se kao krik duše otimale Svetima u trenutku kada ih je zadesila tragedija ili u trenutku kad bi ih odjednom ozarila radost zbog Boga, kada je duša odjednom zadrhtala od krajnje žalosti ili od likovanja. Ove molitve su vapaj žive duše, one izražavaju iskustvo ljudi koji su, naravno, veći, dublji, čistiji i svetliji od nas. Zbog toga ne možemo jednostavno da očekujemo da će svako od nas u molitvi ovog ili onog Svetog u svakom trenutku moći da nađe sebe. Još manje možemo da očekujemo da ćemo prelazeći sa jedne molitve na drugu moći na izvestan način da se poistovetimo sa sadržajem ovih molitava, da se slijemo sa iskustvom jednog Svetog za drugim. Od nas je dosta i ako iz svake molitve možemo da izaberemo mrvicu i kažemo: "Da, ovde je iskustvo ovog Svetog isto kao moje. Kako je

to divno: ja sam ništavan, a ispostavlja sa da doživljavam tako duboko i tako realno ono što je on proživljavao..."

Dakle, ova mesta molitve, bilo da su to psalmi ili molitve Svetih treba da obeležimo zato što ona izražavaju ono najdublje i najsvetlije što je već sazrelo, što u nama postoji.

O drugim odeljcima ili drugim delovima možemo da razmišljamo na različite načine. Kad dođemo do nekog ovakvog mesta možemo da kažemo: "Gospode, ne shvatam kako je on mogao ovo da izgovori. Kako je, na primer, čovek takve čistote mogao sebe da naziva najvećim grešnikom? Zar su to prazne reči? To nije moguće!.. Ne shvatam, Gospode, pomози mi da nekada shvatim..." A ponekad dolazi i odgovor. Postavio sam sebi ovo pitanje i zatim sam u "Dnevniku" Sv. Jovana Kronštatskog pročitao odeljak u kojem on govori: Kada bi nekom drugom bilo dato onoliko koliko je meni dato on bi bio Sveti, a ja ostajem grešnik. Ja sam stvarno najnedostojniji grešnik na zemlji zato što, uz ovakvo bogatstvo, ostajem takav siromah... I postalo mi je jasno kako je mogao to da kaže - on, tako velik čovek pred Bogom.

Ima mesta koja nas zbunjuju. Shvatamo da nešto ne možemo da prihvatimo, to je u suprotnosti sa svim onim što osećamo. Recimo Bogu: "Gospode, ne mogu, kad dođe vreme, možda ću nekada moći da shvatim, ali ove reči sada ne mogu da kažem pošteno i iskreno, moram da prođem mimo njih.

U MOLITVI BUDI ISKREN DO KRAJA

[sadržaj](#)

Pomenuo sam molitvu Oče naš. Možda ne znaju baš svi reči ove molitve. Reći ću ih na crkvenoslovenskom jeziku i ako bude potrebno nešto da se objasni objasniću kasnije.

"Oče naš, lže jesi na nebesjeh, da svjatitsja imja Tvoje, da pridet Carstvije Tvoje, da budet volja Tvoja, jako na nebesi i na zemlji. Hleb naš nasušni dažd nam dnes. I ostavi nam dolgi našija, jakože i mi ostavljam dolžnikom našim, i ne vovedi nas vo iskušeniye, no izbavi nas ot lukavago. Jako Tvoje jest Carstvo, i sila, i slava, Oca i Sina i Svjatago Duha, ninje i prisno i vo vjeki vjekov. Amin".

To jest:

"Oče naš, Koji si na Nebesima, da se sveti Ime Tvoje, da dođe Carstvo Tvoje, da bude volja Tvoja i na zemlji kao što je na Nebu, hleb naš nasušni daj nam danas, oprosti nam dugove naše kao što mi opraštamo dužnicima svojim, i ne uvedi nas u iskušenje, no izbavi nas od lukavoga. Jer je Tvoje carstvo, i sila, i slava, Oca i Sina i Svetoga Duha, sada i uvek i u vekove vekova. Amin"

Želeo bih da obratite pažnju najednu frazu koja se neposredno odnosi na ono što sam govorio na kraju prošle besede. Ponekad u molitvi nekog Svetog nalazimo neku reč koju ne možemo iskreno da ponovimo. Ona ne samo da prevazilazi naše iskustvo nego i našu snagu da pobedimo sebe, da pobedimo u sebi zle i neprijateljske želje. Dakle, u molitvi Gospodnjoj postoji takav momenat: Oprosti nam dugove naše kao što mi opraštamo dugove našim bližnjima, koji su nas nečim povredili, ponizili ili uvredili. Ovo ne izgleda tako teško da se kaže kada je u životu sve u redu, ali ponekad je to tako teško kada imaš neprijatelja ili kada je sredina u kojoj se nalaziš neprijateljski raspoložena prema tebi, kada te ljudi ismevaju, ili tuku, ili nešto još gore od toga... Kako čovek onda da izgovori ove reči? Tu bih želeo da vam ispričam nešto o sebi.

Kad sam bio mladić desilo se, kao što se dešava svakom dečaku, da imam "smrtnog neprijatelja", dečaka kojeg nikako nisam mogao da podnesem, za kojeg sam mislio da mi je pravi neprijatelj. Međutim, tada sam već znao za ovu molitvu. Obratio sam se svom duhovniku i ispričao mu ovo. On je bio pametan, direktan i pomalo oštar čovek. Rekao mi je: "To je vrlo jednostavno, kad dođeš do tog mesta, reci: Ni Ti, Gospode, nemoj meni da oprostiš grehove, isto kao što ja ne želim da oprostim Kirilu..." Rekao sam: "Oče Atanasije, pa ne mogu..." "Ne može se drugačije, moraš biti pošten..." Uveče, kad sam došao do tog mesta nisam mogao ovo da prevalim preko jezika. Da navučem na sebe gnev Božiji, da Mu kažem da Ga molim da me izbaci iz Svog srca isto onako kao što ja odbacujem Kirila? Ne, ne mogu... Ponovo sam otišao kod oca Atanasija. "Ne možeš? Pa, probaj onda da preskočiš ove reči..." Probao sam, ali ni to nije išlo. To bi bilo nečasno, ne bih mogao da kažem celu molitvu, a da samo ove reči ostavim po strani. To bi bilo nesavesno, bila bi to laž pred Bogom, bila bi to obmana... Ponovo sam otišao po savet. "Možeš li možda," reče otac Atanasije, "da kažeš: Gospode, iako ne mogu da oprostim veoma bih želeo da mogu da oprostim, tako da ćeš mi Ti možda oprostiti zbog moje želje da oprostim?..." Ovo je bilo bolje - pokušao sam. Nisam imao želju da mu oprostim, a ujedno me je grebuckalo osećanje - da, verovatno bi trebalo... I ponovivši nekoliko večeri za redom molitvu na ovaj način osetio sam da mi srce više nije onako kameno, da u meni više ne kipi jarost i mržnja i da se smirujem. I u jednom trenutku sam mogao da kažem: "Oprosti! Ja mu sad, evo ovde, opraštam..."

Mislim da je ovakvo iskustvo vrlo važno. Vrlo je bitno da ništa od onoga što govorimo kada se molimo ne bude neistina. Zato, ako neko ima molitvenik i moli se po molitveniku neka čita ove molitve kad ima vremena, neka postavi sebi pitanje o tome šta može da kaže pošteno, svim umom, svom dušom, svom svojom voljom. Podvuci ono što ti je teško da kažeš, ali u šta možeš da urasteš sa naporom, ako ne srca, onda volje i svesti. Podvuci i ono što nikako ne možeš da kažeš. I budi iskren do kraja. Kad dođeš do takvih reči reci: Gospode, ne mogu ovo da kažem, pomози mi da nekada dorastem do ovakvog saznanja."

MOLITVA GOSPODNIJA - PUT ISTINE KOJI VODI U ŽIVOT VEČNI

[sadržaj](#)

Sada imam nameru da govorim o Molitvi Gospodnjoj Oče naš. Postoje dva pristupa ovoj molitvi. Sa jedne strane, nju nam je predao Sin Božiji Koji je postao Sin Čovečji i ona je, zaista, u svojoj suštini molitva sinovstva uopšte i sinovstva Hrista za Kojeg je rečeno: "Jer Bog tako zavole svet da je Sina Svojega jednorodnoga dao za spasenje sveta". Sa druge strane, molitva Gospodnjaje kao put čitavog života čovekovog, ona je put i rukovodstvo. I ako je Hristos za Sebe rekao da je On - Put, i Istina, i Život, onda se za Molitvu Gospodnju može reći nešto slično: ona je put, ona nam otkriva istinu i ona nas vodi ka životu.

Međutim, počecu od prvog dela i reći ću u kom smislu je ova molitva molitva sinovstva, molitva sina. Razume se, već same reči Očenaša govore o tome. Čovek može da se obraća Bogu kao Nebeskom Ocu, Tvorcu vaseljene i Svedržitelju i da Ga naziva Ocem samo ako shvata svoje sinovstvo i ako shvata da je Bog zaista naš Otac, a ne gospodar. Ali ne samo to. Ako pažljivo čitamo početne reči ove molitve:

"Otče naš, lže jesi na nebesjeh, da svjatitsja imja Tvoje, da budet volja Tvoja, jako na nebesi i na zemlji", jasno vidimo da je celokupno interesovanje i sva briga onoga ko izgovara ove reči usmerena na Boga i Oca, na Njegovu volju, na pobedu Njegove istine, na uspostavljanje Njegovog Carstva, na proslavljanje Njega na zemlji kao i na nebu. To je molitva koja počinje time da svi mi makar na trenutak zaboravimo sve što imamo i sve što predstavljamo i da poželimo slavu Onoga Ko je naš Otac Nebeski, izvršenje Njegove blage i čudesne volje i da Njegovo Carstvo koje je Carstvo ljubavi, jedinstva, čistote i savršenstva zavlada na zemlji. U ovom delu molitva Oče naš je u potpunosti molitva sina, jer onaj ko se moli ne misli na sebe nego na Onoga Koga najviše voli - na svog Oca.

Drugi deo ove molitve može da nas začudi zato što naizgled ne govori o istom ovom. Iz ovog krika, iz ovog moljenja, iz ove molbe da sve bude onako kako Bog želi kao da se spuštamo na nižu ravan, kao da razmišljamo o zemlji, o sebi: "Hleb naš nasušni dažd nam dnes; ostavi nam dolgi našja, jakože i mi ostavljam dolžnikom našim; ne vovedi nas vo iskušeniye, no izbavi nas ot lukavago. Jako Tvoje jest Carstvo, i sila, i slava, Oca i Sina i Svjatago Duha..." I evo ovaj kraj: "Jerje Tvoje Carstvo, i sila, i slava..." - vraća nas na početnu temu o tome da smo mi kao sinovi srcem okrenuti prema Bogu. Sve ovo molimo zato što je Gospod za nas, u našem srcu, u našem umu, i koliko je moguće u našem životu, zavladao, zato što je On postao naš Gospod, sadržaj našeg života i naše ljubavi. I tada nam postaje shvatljivo u kakvom su odnosu početak i sredina ove molitve: sredina molitve zaista govori o nama, ali zar mi nismo deo, i to povremeno toliko izmučen i poročan deo one zemlje koju treba obratiti u Carstvo Božije, one zemlje gde je potrebno da Bog postane sve u svemu (1. Kor. 15, 28)? Ovaj deo molitve je krik žedne duše o tome da čovek postane dostojan sin ne samo u mašti, ne samo u želji, ne samo verom, ne samo svojom nadom, ne samo svojom ljubavlju u začetku, nego da čitavim svojim životom postane sposoban da gradi ovo Carstvo. A za to su potrebni određeni preduslovi.

Dakle, molbe koje su sadržane u drugoj polovini molitve Gospodnje su, na izvestan način, okretanje ka sebi posle prvog dela kada su sva pažnja, sva ljubav i sav poriv

duše bili usmereni ka Bogu. Za sebe se molimo toliko uporno zato što nas je Bog prizvao da na zemlji izvršavamo Njegovu volju, da budemo graditelji Njegovog Carstva i zato što, kako je rekao jedan od drevnih Otaca, Sv. Irinej Lionski još na prelasku iz prvog veka u drugi, slava Božija nije ništa drugo do čovek koji je dostigao svoje savršenstvo, svoju punotu. Zbog toga Carstvo Božije o kojem maštamo i molimo se nikako ne može da zavlada na zemlji ako mi ne postanemo istinski sinovi i kćeri Božije i ne dostignemo ono što vidimo u Hristu (naravno, u onoj meri u kojoj nam je to dostupno).

Dakle, obraćamo se Bogu i molimo Ga: "Hleb naš nasušni dažd nam dnes..." Ovo ima dva značenja: prvo, koje pada u oči - ne daj nam da poginemo, ne daj nam da umremo od zemaljske nužde, od gladi, od hladnoće, od nedostatka svega onoga što hrani telo... Ali, ovo takođe ima i drugo značenje: ne daj nam da poginemo bez onoga što hrani i dušu, i telo, i život - ne samo zemljski nego večni... U ruskom prevodu se ovo ne vidi, ali grčka reč koja se koristi na ovom mestu znači - "natprirodni (tj. nadsušni) hleb", to nije samo hleb sa naših polja, to je onaj Hleb Života, Hleb večnog života. Iz Jevanđelja znamo o kakvom Hlebu se radi: Hristos je Hleb Života. I kroz Svoje prisustvo, kroz Svoju blagodat, kroz ovo nedokučivo Bogouseljenje koje nam postaje dostupno ukoliko ozbiljno poverujemo u Njega - On je hrana, Sam Život našeg života. I zbog toga kada se molimo da nam Gospod daruje hleb života ne smemo da zaboravimo da je to i zemaljski hleb, jer Gospod zna naše potrebe, i milostivo, sa ljubavlju misli na svaku potrebu, najmanju ili suštinsku. Ali, ako se molimo kao sinovi moramo imati na umu da je osnovno za šta molimo ona hrana (tj. Sveto Pričešće) koja će našu dušu učiniti snažnom, živom i sposobnom za podvig vere i podvig života.

Sledeća molba ima ogromnu i odlučujuću ulogu u vašoj sudbini: "Ostavi nam dolgi našija, jako že i mi ostavljam dolžnikom našim", odnosno: oprosti nam, Gospode, isto onako kao što i mi opraštamo dužnicima našim. I ovim poslednjim rečima govorimo nešto vrlo važno za sebe zato što će se retko naći čovek koji u duši nije bar malo ogorčen na drugog čoveka. Ne govorim o mržnji nego jednostavno o neljubavi, o odvratnosti, o gorčini.

Dakle, pred nama se postavlja pitanje, ili tačnije, zahtev: ako ti ne opraštaš, ako se ti ne oslobodiš od ove gorčine, ove mržnje, ove duševne hladnoće nemoj očekivati da ćeš ući u Carstvo gde je sve ljubav, ne zbog toga što će te Bog odbaciti, nego zato što se slično sličnim poznaje, i da bi čovek nasledio ljubav treba da bude sposoban za ljubav. To je realno, to važi i u najobičnijim ljudskim odnosima: ako nas neko voli, a mi ne možemo da se odazovemo na ovu ljubav, onda ova ljubav do nas ne dopire, ponekad nam ona, čak, predstavlja teškoću, porobljavanje, ograničavanje naše slobode. Ljubav, molbu i prijateljstvo možemo da prihvatimo samo ako se na njih odazovemo. I ovde je isto tako: ako želimo da dobijemo oprostaj, mir i pomirenje od Boga moramo sami da se naučimo da dajemo isto ovo ljudima koji nas okružuju, da oprostimo kao što je nama oprošteno. Ako ne oprostimo Bog će nam svejedno oprostiti, ali mi nećemo biti u stanju da primimo ovaj oprostaj.

I dalje: "Ne povedi nas u iskušenije". Ovo je veoma teško mesto, zato što grčka reč "iskkušenje" na crkvenoslovenskom ne znači ono što sada znači na ruskom. Ona znači - ispitivanje, a ne samo "iskkušenje" u savremenom smislu ove reči. I grčki tekst je ovde

takođe težak, nije ga lako prevesti. U suštini može se reći i ovako: ne daj nam da poginemo u trenutku ispitivanja, ne uvedi nas, ne daj nam da uđemo, da stupimo u takvo iskušenje i ispitivanje sa kojim nećemo moći da izađemo na kraj. Može se dodati: "Gospode, daj mi mudrosti, daj mi hrabrosti, daj mi razuma i opreznosti, i sve zajedno: opreznost sjedinjenu sa hrabrošću, mudrost sjedinjenu sa smelošću, ali ne sa drskošću, sa mišlju da se "unapred hvalim pobedom", da je za mene sve mačji kašalj i da sa svime mogu da izađem na kraj... Ne uvedi me u iskušenje daj mi da budem mudar!".

I na kraju: "Izbavi nas od lukavago". Savremenom čoveku, naročito onome ko je vaspitan u nereligijском ili antireligijском duhu izuzetno je teško da prihvati misao o tome da "lukavi" (tj. đavo) stvarno postoji, da postoje tamne sile, ne samo mračne oblasti u našoj sopstvenoj duši nego i mračne sile demonske. A ipak, imamo svedočanstva miliona ljudi i hiljada Svetih, koji iz iskustva znaju i koji su poznali njihovo postojanje i njihovu strašnu moć nad nama. Međutim, i ovde može da se kaže: slično se sličnim poznaje. Ako unosimo u sebe nečistotu ovu nečistotu koriste sile tame. Upravo zbog toga molimo - zato što smo previše slepi i беспомоћни u borbi protiv njih i ne znamo kako sa njima da izađemo na kraj i šta da radimo... Zaštiti, Gospode, jer samo Ti (a to se vidi iz celog Jevanđelja) jednom moćnom rečju možeš da zaustaviš njihovo delovanje i da ih oteraš...

Sledeću besedu počecu od poslednjeg svečanog uzvika: "Jako tvoja jest sila i slava..." I probaću da pokažem na koji način ova molitva može za nas da postane ispitivanje savesti i put ka Bogu, ka tome da postanemo sinovi.

OČENAŠ - PUT OD ZEMLJE DO NEBA, OD PROPASTI DO SPASENJA

[sadržaj](#)

Pristup Molitvi Gospodnjoj koji sada želim da izložim je neobičan i zato moram da preuzmem odgovornost za njegovu neuobičajenost i različitost koje će možda u njemu videti vernici koji su navikli na drugačiji pristup.

Godinama mi je bilo izuzetno teško da izgovaram molitvu Gospodnju zato što nisam mogao da shvatim kako se ona prepliće sa mojim životom, u čemu je neposredna veza između mog života i te molitve. U toku svog dugog života došao sam do sledećeg zaključka: cela Molitva Gospodnja je kao put od zemlje ka nebu, put od propasti ka životu.

Neki od vas se verovatno sećaju priče o tome kako je drevni Izrailj, kako su Jevreji bili u egipatskom zarobljeništvu. Oni su tamo došli slobodno, ali su ih domaći stanovnici postepeno porobili, i oni su živeli gorkim životom, u ropstvu, ali u ovom ropstvu, ipak, nisu zaboravljali na svog Boga. I iz dubina ovog ropstva, ove nesreće i porobljenosti umeli su ne samo da Mu se mole za slobodu nego da Ga proslavljaju.

Upravo ovde počinje čovekov duhovni, hrišćanski život. U bilo kojoj situaciji da se nađe, ma kako tamno i strašno bilo oko njega, ako je on zaista vernik, ako stvarno veruje da ništa u njegovom životu ne može da se desi bez Božijeg blagoslova, on može iz dubine mraka, straha i užasa da uzvikne: "Bez obzira na sve, Gospode, slava Tvom Carstvu, slava imenu Tvom!.." Mrak o kojem govorim biva različit. To može biti mrak spoljašnjih okolnosti, koje su ponekad tako mučne i strašne: glad, hladnoća, napuštenost, progoni, tamnica, rat, situacije u kojima čoveka ostavljaju najbliži, trenutak kada nas možda najbliži čovek izdaje svesno, kao Juda koji je poljubio Hrista da bi pokazao Ko je On kako bi Ga zatim uhvatili i ubili... Dešava se, takođe, daje to unutrašnji mrak, mrak

očajanja: život nema nikakvog smisla, njegov sadržaj je toliko gorak i pust da više nema smisla živeti... Ovaj mrak može biti mrak bezbožništva u kojem se tama prostire kao dim po celoj zemlji u očima onoga ko ne veruje u nešto veće i dublje od zemlje. Ma kako bilo, u kakvim god okolnostima da se nalazimo ako je Bog za nas, zaista, Onaj Ko On jeste: bezgranična lepota, likovanje života koje nazivamo ljubavlju, onda iz najdubljeg mraka možemo da kažemo: "Bez obzira na sve, Gospode, slava Tebi!.." Evo gde počinje svesni duhovni život, i rekao bih, herojski život, zato što uopšte ne postoji neherojski hrišćanski život. Ako možemo ovako da počnemo može nam se desiti isto što i drevnom Izrailju: u jednom trenutku će neko stupiti u naš život i reći: "Ustani, idemo, - idemo u slobodu, u unutrašnju slobodu, u takvu slobodu koju niko nikada neće moći da nam oduzme." Izbavi nas od lukavog, izbavi nas od obmane da smo pobeđeni zauvek, izbavi nas od sablazni da poverujemo u tamu, a ne u svetlost, izbavi nas od svake laži, od svake neistine života, izbavi nas od onoga što nas uništava iznutra, - izbavi nas od lukavog...

A dalje: "Ne vovedi nas vo iskušenije". Na ovom putu ka slobodi, ka unutrašnjoj slobodi i ka likovanju života biće iskušenja spolja: Zašto razmišljaš o sebi? Živi spokojno! Zaboravi na Boga, zaboravi na sve ono što može da te učini drugačijim od ostalih ljudi i da načini od tebe žrtvu; zaboravi, živi kao svi ostali, uđi u stado... Unutrašnji glasovi govore: A zar je tako malo privlačnog u životu? Koliko u njemu ima lepog, zar ću odjednom morati da se odrekнем toga da bih stupio u još nepoznatu oblast duhovnog života? Vredi li to?.. Bojim se!.. Zatim, ima i unutrašnjih prepreka, i upravo ovde moramo jako da se molimo: "Gospode, ne daj nam da budemo pobeđeni kušanjem, ne daj da nas savlada iskušenje, daj nam hrabrosti i mudrosti, i snage, i smirenja, i vernosti."

U izlaganju Molitve Gospodnje kao puta ka Bogu došli smo do mesta na čiju važnost sam već ukazivao: oprostiti kao što mi opraštamo... Ovo je strašno važan trenutak. Međutim, šta znači reč "oprostiti"? Mi uvek mislimo da oprostiti znači zaboraviti. Oprostiti ne znači zaboraviti zato što može da zaboravi svako ko nije mnogo uvređen - čovek se naljutio, a zatim je uvreda minula. Međutim, ima takvih uvreda koje tako ne prolaze, a od nas se, ipak, traži oprostaj. To su vrata kroz koja treba da uđemo: ako ne prođemo nećemo krenuti dalje... Dakle, mislim da oprostaj počinje od trenutka kada pogledamo na čoveka koji nas je uvredio, ponizio, povredio ili unesrećimo i odjednom shvatimo, kad osetimo svim bićem, a ne samo glavom da je on slab, ranjiv i povodljiv čovek, da bi on možda i želeo da bude drugačiji, ali ne može - slab je, i da uvreda koju nam je on naneo uopšte nije proistekla iz krajnje zlobe već toga što je on kukavica, malodušan, pohlepan ili sitna duša. Tada ćemo moći na njega da pogledamo potpuno novim očima, ne kao na nekog giganta koji se trudi ili se trudio da nas uništi, nego kao čoveka u kojem nije bilo dovoljno velikodušnosti i unutrašnje lepote da bude dostojan svog imena ljudskog. Oprostaj počinje od trenutka kada odjednom vidimo da je on slab, ranjiv i dostojan sažaljenja. I u trenutku kada to vidimo moći ćemo da ga, da tako kažem, uzmemo u naručje, da preuzmemo na sebe uvredu koju nam je naneo, da podnesemo posledice njegove zlobe, i da kažemo kao što je Hristos govorio kada su Ga priklivali na krst: "Oprosti, im Oče, oni ne znaju šta čine" - i možemo da kažemo: "Oprosti mu, Gospode, on prosto ne zna šta čini, ili "ne zna šta je činio". On možda nije

čak ni razmišljao o strašnim posledicama svojih reči ili postupaka: nije imao dovoljno pameti, nije mogao ni da zamisli i od sitne zlobe izrastao je strašan postupak koji nas je tako duboko ranio, koji nam je možda uništio čitav život..."

Upravo u trenutku kada možemo da kažemo: "Da, shvatam koliko je on slab, dobro, ja ću podneti posledice njegove slabosti, podneću posledice njegovog kukavičluka, njegovog slepila, njegove gluposti, njegove brbljivosti ili njegove neodgovornosti" - ovde već počinje proces opraštanja. I ovaj proces može da dođe do toga da nam čoveka postane toliko žao da zloba nestaje, ali ostaje svest o odgovornosti za ovog čoveka. I tada možemo da se molimo Bogu da ga Gospod spasi od njega samog, i od posledica koje se ogledaju u postupcima i rečima. Naravno, ovo nam ne polazi lako za rukom, to je jedan od najtežih podviga, ali treba da shvatimo da u odnosu na Boga mi nismo ništa bolji od čoveka koji nas je tako uvredio. Jer svako od nas na svakom koraku ispoljava odsustvo odanosti, prezir i ravnodušnost prema Bogu - ili direktno, ili tako što se ponašamo prema ljudima onako kako se ponašamo. A naše prizvanje je da se prema ljudima ponašamo onako kako bi se prema njima ponašao Hristos. Ukoliko to ne činimo nismo Mu verni, nismo verni našem bližnjem i nismo verni sami sebi.

Nedavno mi je postavljeno pitanje zašto u molitvama govorimo: "Presveta Bogorodice, spasi nas!" - a ne: Moli Boga za nas! kao kad su u pitanju Sveti. Moj odgovor je bio ovakav: svaki put kad grešim, kada postupam nedostojno i sebe i Boga i svog ljudskog zvanja i svog zvanja Hrišćanina postajem odgovoran za Hristovo stradanje, za Njegov Krst, i na kraju krajeva, stupam u redove ljudi koji su bili vinovnici Njegove smrti. I kada se obraćam Majci Božijoj i govorim: "Spasi me!" ja kao da govorim; "Mati! Ja sam kriv za smrt Tvog Sina, ako Ti oprostiš niko me neće osuditi - spasi!.."

Upravo ovako bismo morali da se molimo za one koji su nas uvredili zato što niko osim žrtvom ne može da oprosti. Samo žrtva ima prava da oprosti, da zaista oprosti. Ovo pravo nam je dato i ono je slično Božijoj vlasti da oprosti nama.

A dalje je sve jasno, dalje dolazimo do maksimuma gde molimo Boga da nas nahrani hranom večnog života i kada smo dorasli do trenutka da možemo da učinimo sve što je u našoj moći da bismo bili dostojni sinovi, da bismo se obratili Onome Ko je Slava Božija i izgovorili početne reči molitve: "Da svjatitsja imja Tvoje, da budet volja Tvoja, da pridet Carstvije Tvoje" - i nazvali Boga svojim Ocem.

Ovim završavam svoje besede o Molitvi Gospodnjoj Oče naš, a dalje ću pokušati da kažem nešto o molitvi kao takvoj.

RAZGOVARAJ SA GOSPODOM, RADOSNO I POVERLjIVO KAO SA PRIJATELjEM [sadržaj](#)

Želeo bih da se dotaknem pitanje o ličnoj molitvi. Kada smo u hramu nalazimo pred događajem: sabrali su se ljudi - istomišljenici, koji zajedno stoje pred Bogom i učestvuju u nečem što ih prevazilazi u svakom pogledu. U Svetoj Liturgiji se dešava nešto što može da učini samo Bog. U bdeniju, u sjedinjavanju večernje i jutrenja, slikovito se pred nama javlja čitavo postojanje sveta, odnosno čitava istorija čovečanstva u njegovoj ogrehovljenosti, ali i njegovoj svetosti. I ulivajući se u tu molitvu sa svih strana, podržavaju nas molitve drugih ljudi i ono što vidimo i čujemo. Preostaje nam samo da doživljavamo ono što nam je pred očima i pred našom sposobnošću da osećamo.

Lična molitva je u tom smislu, sa jedne strane, mnogo teža. Ona bi trebalo da se rađa iz unutrašnjeg poriva. Sa druge strane, ona je mnogo ličnija zato što kad se molimo pojedinačno ne učestvujemo u opštoj stvari nego stojimo pred Bogom kao pojedinci.

Ovo nije sasvim tačno. Sa jedne strane ja stojim pred Bogom sam, naizgled ništa me spolja ne podržava, ništa me ne podstiče, nisam deo događaja koji se svejedno dešava bez obzira na to da li se ja molim ili ne. Međutim, sa druge strane, sa obzirom na to da sam Hrišćanin, čak i ako sam odvojen od svih, kao i da predstavljam udić Crkve, ni moja molitva više nije samo privatna stvar, ona se uliva u beskrajnu reku molitava sviju ljudi pred Bogom. Istovremeno sa mnom, u svim krajevima sveta, mnogi drugi ljudi se mole, obraćajući se istom Bogu i moja molitva se kao potočić uliva u ovu reku.

Međutim, ima još jedna, možda i važnija okolnost. Sa obzirom na to da se ja molim kao Hrišćanin moja molitva mora da bude saglasna sa voljom Božijom, sa molitvom Samog Hrista. Ako se moleći molim za nešto za šta Gospod Isus Hristos ne bi mogao da se moli, ako se, moleći se, obraćam Bogu sa molbama koje ne bi mogao da izgovori Spasitelj Hristos moja molitva nije hrišćanska, i ona zbog toga ne može biti čista niti istinska molitva. Na taj način, čak i kada se molim lično, ja predstavljam, sa jedne strane deo sveta koji se moli, deo vasseljene koja se moli, i sa druge strane izraz molitve Samog Hrista. Samo u tom slučaju moja molitva može da se smatra hrišćanskom, zaista hrišćanskom molitvom.

Međutim, kako ovo čovek da postigne? Jedan od crkvenih pisaca iz ranog Hrišćanstva govori da u svom srcu moramo da stvorimo presto Bogu i da Mu se klanjamo iz dubine svog srca. Šta ovo zapravo znači? To, naravno, ne znači da moramo da se molimo Bogu sentimentalno, kao da se radi samo o osećanju. Svako od nas zna kako razmišljamo o osobi koju volimo: čim čujemo njegovo ime zadrhti nam srce, čim pomislimo na njegove potrebe ili radosti, učestvujemo u ovim radostima ili potrebama. Spasitelj je rekao: "Gde je blago vaše, tamo je i srce vaše". Upravo u ovom smislu treba da vaspitavamo svoje srce, jednostavno da svoje srce proveravamo i zamišljamo se nad pitanjem: Šta Bog predstavlja za mene? Šta je za mene Hristos? Šta su za mene one vrednosti zbog kojih je Hristos živio i preuzeo na sebe strašnu smrt? Ako mogu da kažem da je moje srce tamo gde je On, da je najdragocenije što imam u životu Bog, Spasitelj Hristos, Božije Carstvo istine, ljubavi i lepote, onda moje srce može da zadrhti kada se obratim Bogu. Ako je, pak, Bog za mene apstraktan pojam ili daleki gospodar onda se podrazumeva da ne mogu da kažem da za mene i moje srce On predstavlja blago. Dakle, prvo pitanje koje se postavlja kada želimo da se molimo lično, bez

podrške drugih ljudi, bez pomoći službe Božije jeste pitanje o Bogu: Šta On za mene znači? Da li je On za mene realan, da li mi je drag? Da li mi je važno da se Njegovo Ime sveti, da Njegovo Carstvo dođe, da Njegova volja bude na zemlji? Ako je to tako, onda će moja molitva postati živa i moguća. Inače ona neće biti živa i, pre ili kasnije, će mi postati teška i ja ću je odbaciti.

Dakle, hrišćanska molitva mora biti takva da se poklapa sa molitvom Samog Hrista, sa Njegovom zastupničkom molitvom, s Njegovom brigom za svet i za nas. Međutim, pre nego što to postignemo, pre nego što dođemo do toga čini mi se da je potrebno da naučimo da iskreno stojimo pred Bogom. Ovo izgleda kao najlakša stvar na svetu, ali često stojimo pred Bogom kao maskirani. Dolazimo u crkvu ili stajemo pred ikone sa svešču da stojimo pred Bogom i razmišljamo: Šta Bog očekuje od nas? Kakvo raspoloženje? Kakav položaj tela? Šta On želi od nas?.. I pokušavamo da se prilagodimo tome... Ali, baš ovo ne treba da radimo, zato što Bog može da spasi svakog grešnika - realnog, pravog i istinskog, ali On ništa ne može da učini sa onim "svecem" ili licemernim bogomoljcem kojeg mi zapravo predstavljamo. Ovo je veoma bitno zato što je, pre nego što pristupimo molitvi, vrlo važno da postanemo svesni sa čim smo došli Bogu. Ponekad posle napornog dana osećam tako očajnički umor u svakom delu tela da me sve boli, ili mi posle umnog rada reči postaju mutne, vrlo teško ih izgovaram. Zašto da ne stanem pred Boga i ne kažem: "Gospode, sada sam iznemogao celim telom, čitav moj um je sada zagađen praznim i mnogim, premnogim rečima, sada ću sa Tobom biti čuteći... Biti neko vreme sa Bogom čuteći je isto toliko dragoceno kao i sa veoma dragim čovekom. Verovatno svi znate kako to biva: sretne se čovek sa prijateljem, jedan drugom poveri novosti, misli i osećanja, a zatim postepeno razgovor počne da jenjava i dolazi trenutak kada dva druga mogu da sede ćutke u dubokom, dubokom opštenju, u radosti što su zajedno... Evo šta treba tražiti. Kada ti se telo umori, kada glava više nije u stanju da proizvodi nove reči tako je lako stati pred Boga ili kleknuti na kolena, ili, čak, jednostavno sesti i reći: "Gospode, sada smo zajedno. Kako je to divno!". Čini mi se da sam već pominjao jednog zapadnog sveca koji je bio parohijski sveštenik u Francuskoj. Često je u njegovoj seoskoj crkvi sedeo jedan starac čuteći, nije prebirao brojanice, usne mu se nisu micale. Jednom prilikom sveštenik mu reče: "Kaži, deko, šta radiš ovde satima? Ne vidim da se moliš..." A ovaj ga pogleda sjajnim pogledom i reče: "Gledam Njega, On - mene, i tako nam je dobro zajedno!" Eto to je stvarno istinsko i predivno opštenje sa Bogom.

Razume se da ne smemo ovo da tražimo na silu, isto kao što ne smemo namerno da počinjemo da ćutimo sa najdražim drugom, ali treba sebi dozvoliti mogućnost da se ovo desi. I pre nego što počne molitva često bi bilo tako jednostavno sesti i biti neko vreme sa Bogom, znati da nas On gleda, da smo u Njegovom prisustvu, da to možda ne osećamo, ali da je to tako, dati mislima da odahnu, telu da se odmori, i zatim postaviti sebi pitanje: "A šta sad? Da li želim susret sa Bogom, živ susret pun ljubavi u ćutanju ili u reči, ili stojim pred Bogom samo zato što sam dužan, zato što sam "verniki" i moram da se molim?" U tom slučaju tako i reci Bogu: "Gospode, kakva sramota! Ti me voliš, Ti si mi to dokazao smrću Hrista Koji je za mene bio ubijen, a meni je prosto dosadno, ne želim susret sa Tobom..." Ako ovo kažeš iskreno i ozbiljno postaneš svestan koliko je ovo sramno, to će, takođe, biti molitva, to će biti ispoved i pokajanje. A molitva u sebi

sadrži i pokajnički momenat i radosni, likujući momenat. U trenutku će se u tebi roditi pokajnički momenat. I tada će ti možda doći i druge pokajničke misli, zato što ne samo da ne želiš da se moliš, nego i zbog čega je tako. Zar je meni Bog tako tuđ i tako dalek, zar je među nama tako malo zajedničkog, zar tako malo želim susret sa Onim Koji je život same duše?.. A možda sam u toku dana rekao ružnu reč posle koje ne mogu da prevalim preko usana svete reči molitve? Ili sam postupio surovo i nepravedno s bližnjim? Možda sam okaljao svoje telo ili dušu, dopustio misli i osećanja koji su nespojivi sa opštenjem sa Bogom Svečistim i Svesvetim? Razmisli pažljivo i ako se nečega setiš ponovo se pokaj i to će već biti živa, iskrena i dobra molitva.

Već sam govorio o tome kako možemo da učinimo da molitva postane poštena i istinita, o tome kako nam ponekad da bi se to ostvarilo smeta naša želja da pred Bogom izgledamo onako kako mislimo da On navodno želi da nas vidi. U stvari On želi da nas vidi onakvima kakvi mi jesmo i tome treba da težimo. Međutim, postoji i druga teškoća. Povremeno nam, kada želimo da se molimo, razni nemiri i brige smetaju da se odvojimo od sebe i od zemlje i da se obratimo Bogu. Često se dešava da se čovek bori, da se trudi da iz svoje svesti isključi sve ono što ga najviše brine, i to je greška, zato što se briga koja se zarila duboko u srce teško izbacuje iz njega. Međutim, postoji veoma jednostavan način da se istovremeno opšti sa Bogom i ove brige čuvaju u sebi: jednostavno treba da ih podelimo sa Bogom. Jer, bilo bi potpuno nečovečno da odbacim misao da mi je majka na samrti, da mi je drug u opasnosti, da treba da učinim nešto na opštu korist i okrenem se od svega toga da bih bio sa Bogom. Kada ti srce obuzmu briga i nemir stani pred Boga i kaži: "Gospode, brine me ovo ili ono: majka mi je bolesna, drug mi je u opasnosti, sam sam u teškom stanju..." Ili, pak: "Duša mi se raduje, toliko sam srećan, sve je tako divno da ne znam kako da se odvojim od ovih osećanja i usredsredim samo na to da smo Ti i ja - licem u lice, da smo sada zajedno. Ali, želeo bih da Ti kažem sve o svojim strahovima, o svojoj nesreći, o svojoj sreći, želim da podelim to sa Tobom kao što se deli sa drugom..." I ukoliko čovek, pritom, zna da Bog zaista jeste Ljubav i da zato više brine zbog čovekovih briga nego što to može sam čovek, onda on ovo može i da učini.

Zato stani pred Boga i sve Mu ispričaj, bez mnogo reči, ne brbljajući, nego onako kako se može reći najbližem i najdražem drugu: ponekad uzdržano, ponekad sa suzama, ponekad sa radošću, sa likovanjem duše - sve ispričaj. I ispostaviće se da si, kada sve ovo učiniš, bio u opštenju sa Bogom, ali da si bio u istinitom i iskrenom opštenju. I tada ovo opštenje može da dođe do Tvog srca, tada odjednom možeš da otkriješ da ti je Bog zaista prijatelj, da ne samo da se kaješ pred Njim zbog nečeg lošeg što si učinio, nego da možeš da podeliš sa Njim sve - čitav svoj život: ili radujući se, ili pateći, ili likujući, ali da sve, baš sve možeš sa Njim da podeliš. Jedino što se sa Njim ne može podeliti jeste ravnodušnost. Ako molitvi prilazimo sa osećajem: Joj! Došlo je vreme da se molim, a ja bih tako želeo da se bavim nečim drugim. Hajde, pročitacu molitve koje treba da pročitam po molitveniku i dosta Mu je... To je svetogrđe! Da se nikada nisi usudio to da radiš zato što Bogu te molitve nisu potrebne. Ove molitve su nastale, kao što krv lije iz srca, izlivajući se iz iskustva duhovne radosti ili žalosti nekog molitvenika. One su nastale kao potpuno istinite. I ako želiš da se njima koristiš, ako želiš da ih ponavljaš Bogu onda one moraju izvirati iz tvoje duše isto kao što su izvirale iz duše onoga ko ih

je prvi sačinio. Ali, da ih pokazuješ Bogu kao da se moliš onda kada su ti ove molitve tuđe jeste svetogrđe i podvala, isto onako podla kao kad se ukrade pismo koje je neko drugi napisao i izdaje za svoje, ili kad se tuđi sastav pokaže kao svoj. Da se niko nije usudio to da učini!

Međutim, ako se ovo desi (i - avaj! - to će se nekome sigurno pre ili kasnije desiti) i ako to primetiš - zaustavi se, i onda sa istinskim stidom reci Bogu: "Oprosti! Lagao sam Ti životom, pa, čak, i molitvom... Kakva bruka!" I čim to kažeš već si se vratio iskrenim odnosima, već si se vratio tome da možeš sa Bogom pošteno da razgovaraš.

Ovoje veoma bitno. Na tome toliko insistiram zato što ako nema iskrenosti, ako nema neposrednosti i istine u odnosima između dva čoveka ili između čoveka i Boga onda nijedan postupak ne može da zameni istinu koju se mi nismo potrudili da stvorimo. A ovu istinu možemo da stvaramo.

Sv. Serafim Sarovski je jednom svom sabesedniku govorio: Na silu ništa dobro nećeš učiniti, a od radosti se može učiniti sve živo. Dakle, jedan od uslova žive molitve jeste osećanje istinske radosti. Radost nastaje iz zahvalnosti. Mi ne umemo da budemo zahvalni. Naravno, bivamo zahvalni kada se desi nešto izvanredno ili kada čovek učini za nas nešto što nas duboko dirne, ali ne primećujemo bezbroj divnih stvari koje nam se dešavaju, i zbog toga, umesto da se radujemo sve vreme - možda sitnicama, ali na životvoran način - mi čekamo nekakve velike događaje koji bi nam dali povod za radost: da nađemo devojk, da se oženimo, da dobijemo povišicu, neki uspeh... A kada bismo samo mogli da budemo pažljivi i da obratimo dovoljno pažnje na ono čega je pun naš život kako bismo mogli da budemo zahvalni gotovo za sve!"

Navešću vam nekolikojednostavnih primera. Veoma dugo sam bio bolestan. Imao sam astmu, bilo je perioda kada sam mislio da neću ostati živ zato što nisam mogao da dišem. Za tih nekoliko godina sam otkrio kako je izvanredno divno što mogu da dišem, što dišem slobodno, i ja od tada, već četrdesetak-pedesetak godina ne mogu da zaboravim taj osećaj da je, čak, i disanje veliko čudo, dar... Osim toga, iščao sam kičmu kad mi je bilo osam godina i sve donedavno mi je kičma bila bolesna. Sada su mi je ispravili, ali dugo godina nikad nisam bio siguran da ću moći da ustanem ili da se nagnem, da pređem ulicu, da podignem nešto teško ili da se brzo okrenem, u raznim periodima u životu. Tada sam mogao da shvatim kakvo je to čudo i kakva radost! Normalan čovek i ne misli o tome da diše, ne razmišlja da li mu je teško ili lako da se nagne, da se okrene, da pređe ulicu. I zbog toga toliko radosti propuštamo mimo sebe.

U Jevanđelju po Mateju postoji mesto na kojem Spasitelj govori: "Blaženi ništi duhom, jer njihovo je Carstvo Nebesko..." U čemu je radost da čovek bude siromašan? U čemu se sastoji to siromaštvo? "Ništi" je onaj ko nema ništa svoje. To ne znači da on baš ništa nema, ali nema ništa svoje, jer sve oseća kao dar Božiji: hrana, krov, cipele, košulja, dobra reč - sve ovo on treba da dobije. I ako o sebi pomisli: "Ja postojim. Nisam sam sebe stvorio, nisam sam sebe izveo iz nebića, ali sam živ, život kao voda sa izvora vri u meni bez obzira na to što sam već star čovek. Imam razum, osećanja, misli, znanja, imam prijatelje, imam posao. Oko mene je prozračni vazduh, sunce sija, i sve ovo bi se moglo nastaviti u nedogled... I ništa od toga ne zavisi od mene, a ujedno sve to je moje i ja stvarno pripadam svetu u kojem je sve dar - dar Božiji ili ljudski dar, plod ljudske dobrote, brige ili čuda koje je prvobitno darovano Bogom".

Ako se čovek stalno seća svega ovoga, ako to doživljava dubinski i snažno, onda u svakom danu, čak, i u najtežem i najnapornijem, može da sabere mnogo cvetova radosti sa polja svog života...

Dakle, ovome treba usrdno da se učimo, zato što ako se čovek ne nauči da u najmanjem pronalazi veličinu ljubavi i veličinu čudesnosti, onda nikada neće moći da razgovara sa Bogom kao sa prijateljem. Bog nam tada može biti i Gospodar, i Učitelj, i Nastavnik, On nam, čak, može biti i naš Spasitelj, ali Prijatelj sa Kojim ćemo razgovarati nežno i radosno - On to, u tom slučaju, ne može da nam bude. I upravo je zbog toga toliko važno da naučimo da budemo blagodarni za svaku sitnicu, za sve ono što nam se dešava u našem životu, za ono što smo sami učinili ili dostigli, jer mi ne možemo uvek da dostignemo ili učinimo ono što bi trebalo. Došao mi je prijatelj sa tugom, a u meni je srce kameno, ne mogu da se odazovem u tom trenutku. Došao je kod mene čovek u nevolji, a meni su se misli raspršile i ne mogu da odgovorim, savladala me je neka učmalost, ne mogu u sebi da probudim ni osećanja niti misli u trenutku kada su mi potrebni, ponekad čak ni tu učmalost ne mogu da savladam. Za sve to je potrebna milost Božija.

Otac Aleksandar Šememan, jedan od naših "mladih" bogoslova kojeg smo nedavno izgubili, u jednoj od svojih knjiga je napisao da ne smemo da zaboravimo da je čak i hrana koju jedemo Božija briga i ljubav koje su postale jestive... Naravno, ovo je rečeno na jedan duhovit način, ali koliko u tome ima istine! Ako se naučimo da uvek budemo blagodarni Bogu, da Mu se radujemo, mnogo toga će nam postati moguće. Tada ćemo moći da se kajemo sa poverenjem, tada ćemo moći da se molimo sa uverenosti da nas On čuje, i tada ćemo moći da Ga uključimo i u naše brige i u naše radosti.

[sadržaj](#)